Na Raoˈa Na Lifurongo Ki

Sa Luke niniˈa keresia na buka neˈe sulia raoˈa na ngwae lifurongo ki. Nia keresia buka neˈe fuana taˈi ngwae neˈe satana sa Tiofilas. Nia keresia logo na buka neˈe kulu saea ˈania na Faˈarongoˈa Leˈa sulia sa Jesus Christ neˈe sa Luke nia keresia.

Sa Luke kerekere sulia tae neˈe nia fuli ana fikutaˈi ngwae faˈamamana, burina neˈe sa Jesus nia oli naˈa ˈuana ˈi langi. Ana kaidaˈi neˈeri, na ngwae faˈamamana ana God ki, kira taˈi ˈoro liu, ma kira ka talaˈae fuana liuˈa fuana sae kwailiulana Faˈarongoˈa Leˈa sulia sa Jesus Christ ana kula ˈoro ki, leleka na ngwae ˈoro ki ka faˈamamana, ma na fikutaˈi ngwae ˈoro ki ka taˈe saena magalia.

Sa Luke ili ili ˈuana ke faˈataˈi madakola ana neˈe na ngwae faˈamamana ki, noaˈa kira kasi oga faˈalilana na gwaungaˈi ˈanga ˈi Rom, nama ti ngwae laˈu. Bore ma kira oga lala kiraˈa taˈifau fuana rongolana ma na faˈamamanalana Faˈarongoˈa Leˈa sulia sa Jesus Christ.

Na ru talingaˈi ana na buka neˈe, na alaˈanga sulia raolana Anoˈi ru Abu ana asoa ana Pentekos. Anoˈi ru Abu leka maˈi ˈiri nia kwaitalaˈi, ma ka kwaiˈafi ana ngwae God ki ana kaidaˈi ki taˈifau, sui bore ˈana ta kula ˈi faˈi nia saea kike leka ˈuana. Ta ru laˈu neˈe sa Luke kerekere sulia ti fataˈa talingaˈi ana na lifurongo ki neˈe kira saea fuana ngwae ki. Ma nia kerekere suliˈi na ru neˈe fuli fuana ngwae faˈamamana ki ana

kaidaˈi neˈeri. Nia faˈataˈi madako ana fuakulu neˈe God nia toˈo ana ngasingasiˈanga doe liu, ma noaˈa ta ru kasi fonea Faˈarongoˈa Leˈa.

Na ru talingaˈi ki saena buka neˈe:

Na Faˈarongoˈa Leˈa liu kwailiu saena ˈi Jerusalem 1:1—8:3
Faˈarongoˈa leˈa talofia ˈi Judea ma ˈi Samaria 8:4—12:25
Etana lekaˈa sa Paul fuana talongaˈilana Faˈarongoˈa Leˈa 13:1—14:28
Faˈinaˈonaˈo ana siosi, kira fiku ˈi Jerusalem 15:1-35
Ruana lekaˈa sa Paul fuana talongaˈilana Faˈarongoˈa Leˈa 15:36—18:22
Uula lekaˈa sa Paul fuana talongaˈilana Faˈarongoˈa Leˈa 18:23—21:16
Kira ngali sa Paul ˈuana ˈi Rom 21:17—28:31

Sa Luke kerekere laˈu fuana sa Tiofilas

1 Fuamu kwala Tiofilas ˈae, saena etana kerekereˈa ba nau, nau ku kerekere sulia ru ki taˈifau neˈe sa Jesus sasiˈi, ma ka faˈamanata ˈani,
2 leleka ka dao ana faˈi asoa ba God ngalia ˈuana ˈi langi. ˈI naˈona neˈe nia fane ˈuana ˈi langi, nia ka kwatea alaˈanga totongaˈi ki ˈani Anoˈi ru Abu fuana na ngwae neˈe nia filida fuana lifurongo nia ki.
3 Ma sulia fai akwala faˈi asoa ki laˈu buri ˈana na maelana, ana kaidaˈi ˈoro ki nia faˈataˈinia talana fuana na ngwae lifurongo ki, ma nia ka fulia ru ki, fasi ˈiri ka faˈamamana neˈe nia mauri. Kira ka lisia, ma nia ka alaˈa faˈinida

sulia na falafala neˈe God ke baˈa gwaungaˈi ˈani
fafia ngwae nia ki.
4 Ma ana ta kaidaˈi ana fikuˈa kira ki faˈinia
sa Jesus, nia kwatea na taki neˈe fuada ka
ˈuri, “Noaˈa kamu kasi leka faˈasia ˈi Jerusalem.
Muke masia na kwateˈa ba Maˈa nau eta fataˈa
ˈani. Kamu ba rongoa nau ku fata naˈa maˈi
sulia ka ˈuri,
5 ‘Sa John nia siuabua goˈo ngwae ki ˈani kafo,
ma noaˈa kasi tau, God ke baˈa siuabu kamu ˈani
na Anoˈi ru Abu.’ ”

Sa Jesus fane ˈuana ˈi langi

6 Ma ana kaidaˈi neˈe lifurongo ki kira fiku
laˈu faˈinia sa Jesus, kira saefilo kika fata ˈuri,
“Aofia kwa, ˈuri ma, kaidaˈi neˈe naˈa neˈe ˈoke
ˈui ˈania ˈinotoˈanga ˈi Rom, ma ˈoko olitaˈinia
na ˈinotoˈanga baera fuamiˈa ngwae ˈi Israel ki?”
7 Ma sa Jesus ka olisida ka ˈuri, “Noaˈa laˈu ta
ru fuana neˈe muke saiana faˈi asoa ki ma na
kaidaˈi ˈunaˈeri ki, osiˈana Maˈa nau neˈe alua
taˈifau naˈa kaidaˈi fuana ru neˈe ki ke dao maˈi.
8 Bore ma kamuˈa niniˈa, kaidaˈi neˈe Anoˈi ru
Abu ke dao maˈi fafi kamu, muke baˈa toˈo naˈa
ana ngasingasi ˈanga. Ma muke baˈa alaˈa suli
nau neˈe ˈi Jerusalem, ma ana fanoa ki taˈifau
ˈi Judea ma ˈi Samaria, ma ka dao ana fanoa ki
taˈifau saena na magalia.”
9 Ma ˈi buri ˈana neˈe nia saea ru neˈe ki
taˈifau, God ka ngalia naˈa ˈuana ˈi langi. Ma
kaidaˈi kira bubu goˈo ˈada ˈua, taˈi gwaˈi salo
ka fonea, ma noaˈa kira kasi lisia naˈa.
10 Ma kaidaˈi kira bubu totongaˈi ˈalaˈa goˈo
ˈada ˈuana ˈi langi fuana lisilana, ana kaidaˈi

neˈe nia fane naˈa, na ro ngwae kira toro ˈani ifi kwao ki ˈaliˈali maˈi, kera ka uu naˈa faˈinida.
11 Ma keroˈa ka saefiloda kika ˈuri, “Kamu ngwae ˈi Galili ki, faˈuta neˈe kamu uu goˈo ˈamuˈa ˈi neˈe, ma muka lialia ˈalaˈa goˈo amuˈa ˈuana saena mamanga? Sa Jesus ba God ngalia faˈasi kamu ˈuana ˈi langi, nia ke baˈa oli logo maˈi, diˈia ba kamu lisia nia fane ˈuana ˈi langi.”

Na ngwae fuana didifulilana sa Judas

12 Sui na ngwae ni lifurongo ki, kira ka oli ˈuana ˈi Jerusalem faˈasia gwauna faˈi ua neˈe kira saea ˈani Olif, neˈe bolo faˈinia taˈi kadi tala* faˈasia ˈi Jerusalem.
13 Ma kaidaˈi kira dao naˈa ˈi Jerusalem, kira ka raˈe ˈuana na maˈe luma neˈe kira tua ana ˈi lifua. Ma na satana na ngwae neˈeri ki neˈe: sa Peter, ma sa John, ma sa James, ma sa Andrew, ma sa Filip, ma sa Tomas, ma sa Batolomiu, ma sa Matthew, ma sa James na ngela sa Alfeas, ma sa Simon ta ngwae ana na ngwae ba kira oga lalilana na ngwae ˈi Rom ki faˈasia ˈi Israel, ma sa Judas na ngela sa James.
14 Ma kira ˈidufaˈi fiku ˈunaˈeri sulia taˈi liaˈi ngwae fuana foˈongaˈa faˈinia ti kini logo, ma ˈi Mary na teˈa sa Jesus, faˈinia na ngwaefuta sa Jesus ki.
15 Ma ana taˈi kaidaˈi kira fiku ˈi neˈeri, taˈi talangaˈi ngwae ma ro akwala ngwae faˈamamana ki neˈe kira fiku maˈi. Ma sa Peter ka tataˈe ka fata ˈuri fuada,
16-17 “Ngwaefuta nau kina, na Kerekereˈa Abu sulia sa Judas fuli mamana naˈa, osiˈana na

* **1:12** Taˈi kilomita

Anoˈi ru Abu ba fata ˈani sa David sulia sa Judas.
Sa Jesus ba filia logo sa Judas ˈiri niaˈa ta taˈi
ngwae akulu fuana sasilana na raoˈa neˈe fuana
lifurongo ˈanga, bore ma sa Judas ba dau talaˈia
na ngwae ki fuana daulana sa Jesus.”

18 (ˈUnaˈeri sa Judas ka ngalia mani ba kira
folia ˈania ˈiri nia ke ˈolosaea sa Jesus, ma ka
folia ˈani na afu ano. Ma saena ano neˈeri, nia
ˈasi, ma sirana ka foga, ma na ogana ka busu tafa
naˈa ˈi maa.
19 Ma na ngwae neˈe kira tua ˈi Jerusalem, kira
ka rongoa na ru neˈe fuli fuana sa Judas, ma
kira ka saea na ano neˈeri ˈani alaˈanga kira
“Akeldama.” Ma fadalana na alaˈanga neˈeri na
“Ano Ana ˈAbu.”)

20 Ma sa Peter ka alaˈa laˈu ka ˈuri, “Ru neˈe ka
fuli nama diˈia ba kira keresia saena buka Sam
ki nia ˈuri, ‘Na luma nia ka gwaˈu, ma noaˈa ta
ngwae kasi tua ˈi saena.’✡ Ma taˈi kerekereˈa
logo ba nia ˈuri, ‘Nia leˈa fuana ta ngwae laˈu
neˈe ke didifulia fasi ˈiri ke ngalia raoˈa ba nia.’✡

21-22 “Ta neˈe nia leˈa fuana kuke filia laˈu
ta ngwae ˈiri ke rao fiku nama faˈi kaimili na
lifurongo ki fuana alaˈanga sulia na tataˈelana
na Aofia sa Jesus faˈasia na maeˈa. Na ngwae
neˈe kuke filia, niaˈa ta ngwae nama ana fikutaˈi
ngwae ba kira leka leka fiku faˈi kulu ana kaidaˈi
ba sa Jesus nia tua ˈua faˈi kulu, talaˈae maˈi
ana kaidaˈi ba sa John siuabu ana sa Jesus, leleka
maˈi ka dao ana faˈi asoa ba God ngalia naˈa sa
Jesus faˈasi kulu ˈuana ˈi langi.”

✡ **1:20** Sam 69:25 ✡ **1:20** Sam 109:8

23 Ma kira ka filia ro ngwae ki. Ma satana
ta ngwae neˈe sa Josef, neˈe kira saea ˈani sa
Barsabas, ma kira ka saea logo ˈani sa Justus. Ma
satana na ruana ngwae neˈe sa Mataeas.
24 ˈUnaˈeri kira foˈo kira ka ˈuri, “Aofia ˈae,
ˈaeˈo neˈe ˈoko saiana manatalana ngwae ki
taˈifau. Aia, ˈoke faˈataˈinia maˈi fuamiˈa ana
kaidaˈi neˈe sa tai ana ro ngwae neˈe ki neˈe ˈoko
filia,
25 ˈiri ke ngalia na raoˈa neˈe ana lifurongoˈa
neˈe sa Judas ba faidanga ˈania ma ka leka naˈa
ˈana ˈuana na kula neˈe bolo faˈinia nia ke tua
ana.”
26 Ma ˈi buri ˈana neˈe kira foˈo taˈifau, kira ka
masa ˈani ru diˈia daisi, fasi ˈiri kike dao toˈona
sa tai ana ro ngwae neˈe ki neˈe God filia, ma
kira ka filia sa Mataeas ˈiri ka rao faˈinia akwala
ma taˈi ngwae ni lifurongo neˈeri.

2

Daolana maˈi na Anoˈi ru Abu

1 Ma na faˈi asoa doe Jiu ki neˈe kira saea ˈani
Pentekos nia dao naˈa maˈi, ma na ngwae neˈe
kira faˈamamana ki, kira fiku ana taˈi kula saena
fanoa doe ˈi Jerusalem.
2 Ma ˈasu bore ma taˈi lingalingaˈi ru diˈia
na iru doe, nia dao maˈi faˈasia ˈi langi, ma ka
longasia naˈa na luma neˈe kira tua ana.
3 Ma kira ka lisia na ru diˈia na meamea ana
mafula ki, ma na ru neˈeri ka takalo ma ka dau
ˈi fafona ngwae ki taˈifau neˈe kira tua ˈi neˈeri.
4 Ma na Anoˈi ru Abu ka sura adaˈa taˈifau, ma
kira ka etangia fataˈa ˈani na alaˈanga matamata
ki, diˈia neˈe Anoˈi ru Abu faˈafata kira ˈani.

5 Ma ana kaidaˈi neˈeri, na ngwae ˈi Jiu ki neˈe
kira foˈosia God, kira tua logo ˈi Jerusalem. Kira
leka maˈi faˈasia na maˈe fanoa toˈotoˈo doe ki
saena magalia.
6 Ma kaidaˈi kira rongoa na lingalingaˈi ru
neˈeri, ngwae ˈoro ki kira ka fiku. Ma kira ka
ˈarefo liu, duˈungana neˈe ngwae faˈamamana
ki, kira fata ˈani na alaˈanga kira ki taˈifau.
7 Ma osiˈana kira ˈarefo liu, kira ka fata ˈuri
fuada talada, “Na ngwae niniˈa kira fata ˈuri ki,
kira ngwae ˈi Galili ki taˈifau goˈo.
8 Ma faˈuta neˈe mika rongo kira ka fata ˈani
alaˈanga kami ki?
9 Osiˈana kami leka maˈi faˈasia fanoa ˈi Partia,
ma ˈi Media, ma ˈi Elam, ma ˈi Mesopotemia, ma
ˈi Judea, ma ˈi Kapadosia, ma ˈi Pontus, ma ˈi
Asia,
10 ma faˈasia ˈi Frigia, ma ˈi Pamfilia, ma ˈi
Ejipt, ma faˈasia fanoa ki ˈi Libia karangia ˈi
Saeren, ma ti ngwae kami leka maˈi faˈasia ˈi
Rom. (Aia, ma ti ai aimili kiraˈa ngwae Jiu ki,
ma ti ai aimili laˈu kira fiˈi ruˈu goˈo maˈi ˈi Jiu
ˈi buri.)
11 Ma ti ngwae kira leka maˈi faˈasia ˈi Krit, ma
faˈasia ˈi Arabia, ma kulu ka rongoa neˈe ngwae
neˈe ki kira fata sulia na ru ni ˈarefoˈanga ani
ki neˈe God nia sasiˈi, ma kulu ka rongo saiana
alaˈanga kira ki neˈe alaˈanga mamana kia goˈo
talaka!”
12 Kira ka ˈarefo liu, ma kira kina na ru neˈe
kira lisia. Ma kira ka saefilo kira talada kika ˈuri,
“Tae naˈa neˈe ˈuri re?”
13 Ma ti ngwae ada ka fata ˈoidorole ˈani kira

ka ˈuri, “Sali ˈuri bore kira kwaˈufia liua naˈa
waen taka niniˈa, ma gwauda ka rora.”

Na faˈataloˈanga sa Peter

14 Sui sa Peter ka uu faˈinia akwala ma taˈi
ngwae ni lifurongo neˈeri ki, ma ka alaˈa doe
fuana fikuˈa neˈeri ka ˈuri, “Kamu na sasiku kina
ngwae ˈi Jiu ki, ma kamu na ngwae ki taˈifau
neˈe kamu tua ˈi Jerusalem, muke fafarongo basi
maˈi fuaku, ˈiri nau ku faˈarongo kamu ˈani
fadalana ru neˈe.
15 Na ngwae neˈe ki noaˈa kira ˈiri bolebole ˈa
laˈu ˈani kwaˈufilana waen niniˈa, diˈia neˈe
kamu manata toˈona. Osiˈana nia fiˈi dao goˈo
ana sikona agi sina ˈi ˈofodangi.
16 Aia, ma na ru neˈe ba sa Joel na profet fata
naˈa maˈi sulia ˈua ba ˈuri,
17 ‘God ka fata ˈuri,
Ana asoa ˈisi ki, nai baˈa kwate dangalu ana
na Anoˈi ru Abu nau fuana ngwae nau ki
taˈifau.
Ma na ˈalako kamu ki, ma na sariˈi kamu ki, kike
baˈa faˈarongo ˈani fatalaku.
Ma na ngwae ˈalako kamu ki kike baˈa lisia na
faˈataˈi ˈanga ki, ma na ngwae ngwaro
kamu ki kike baˈa lisia ru ki ˈani maliu
boleˈa kira ki.
18 Ana kaidaˈi neˈeri ki, nau ku baˈa kwatea logo
na Anoˈi ru Abu nau fuana ngwae nau ki
neˈe kira rao ˈoˈo ma kika faˈamamana,
ˈiri kira logo kike faˈarongo ˈani fatalaku.
19 Ma nai baˈa fulia na ru ni ˈarefoˈanga ani ki
saena mamanga ˈi langi, ma nau ku sasia
na faˈanadaˈa ki ˈi ano saena magalia.

Saena magalia na ngwae ki kike baˈa lisia na
ngwae ki kike mae, ma na mafula, ma na
gwaˈi sasu ki.
20 Ma ˈi langi na ngwae ki kike lisia na sina ke
baˈa rodoˈa, ma na madamo ke baˈa meo
diˈia ta ˈabu.
ˈUnaˈeri ka sui mala faˈi asoa ˈinotoˈa liu neˈeri
ka fiˈi dao maˈi, neˈe God ke baˈa mata-
langaˈinia na ngwae ki taˈifau.
21 Sa tai bore ˈana neˈe ka gani ˈuana
kwaiˈafiˈanga ana Aofia, nia ke baˈa
mauri.’ ”✡

22 Ma sa Peter ka fata laˈu ˈuri, “Kamu ng-
wae ˈi Israel ki, muke fafarongoa na alaˈanga
neˈe ki! Sa Jesus ngwae faˈasia ˈi Nasaret,
nia na ngwae neˈe God asungaˈinia. God ka
faˈataˈinia fuamuˈa ˈani faˈanadaˈa, ma na ru ni
ˈarefoˈanga ki neˈe God ka sasiˈi maˈi ˈani niaˈa.
Kamu talamuˈa muke saiana taˈifau na ru neˈe
ki neˈe fuli ˈi safitamuˈa.
23 Aia, ma God ka saiana, ma nia ka naia
naˈa sa Judas neˈe ke ˈolosaea sa Jesus, ma
ka kwatea fuamuˈa, ma muka saungia, osiˈana
kamu alaˈania fuana ngwae neˈe noaˈa laˈu Jiu
ki, kira ka fotoˈia ana ˈai rara folo.
24 Bore ma God taˈea laˈu faˈasia na maeˈa, ma
ka logea faˈasia na ngasingasiˈanga ana maeˈa,
osiˈana nia ˈafitaˈi fuana na maeˈa ka dau fafia
sa Jesus.
25 ˈI naˈo maˈi sa David ba fata ˈuri suli niaˈa,

✡ **2:21** Joel 2:28-32

‘Nau ku lisia God ana kaidaˈi ki taˈifau neˈe nia
tua faˈi nau, ma noaˈa naisi maˈu, osiˈana
nia tua karangi aku.
26 Ma osiˈana ru neˈe, nau ku saeleˈa liu, ma na
fatalaku ka fungu ˈani saeleˈa ˈanga.
Nau kui fitoˈo ana God,
27 osiˈana noaˈa ˈoe kosi alaˈani nau ˈuana na
kula ana maeˈa, ma noaˈa ˈoe kosi lugataˈi nau,
na Ngwae Abu ˈoe ka fura saena kilu gwaˈu.
28 Ma ˈoko faˈataˈinia fuaku neˈe nai baˈa mauri
laˈu.
Ma ana tualamu faˈi nau, ˈoke baˈa faˈafungu
nau ˈani saeleˈanga.’ ”✡

29 Ma sa Peter nia fata noniraˈa laˈu ka ˈuri,
“Ngwaefuta nau kina ˈae, nau ku alaˈa madako
fuaumulu sulia na koˈo bora kia sa David na
tatalafaˈa. Nia mae, ma kira ka alua naˈa. Ma
na kilu gwaˈu nia ka tua karangi kulu goˈo ˈana
ˈi neˈe ˈi taˈena.
30 Sa David noaˈa ˈiri alaˈa laˈu sulia niaˈa
talana kaidaˈi nia saea ru neˈe. Niaˈa ta profet,
ma nia ka sai goˈo ˈana ana na fata alangaˈinga
God fuana. God fata alangaˈi fuana nia ke
baˈa alua ta ngwae ana kwalafa sa David na
tatalafaˈa, nia ke baˈa gwaungaˈi diˈia niaˈa.
31 Sa David ka lisia taˈifau naˈa tae neˈe
God ke baˈa sasia, ma sa David ka fata sulia
na tataˈelana na Christ, na ngwae filia God,
faˈasia na maeˈa, ma God noaˈa kasi danga ˈania
saena kula ana maeˈa, ma na nonina noaˈa kasi
ngwaˈa.

✡ **2:28** Sam 16:8-11

32 Sa Jesus ba, God taˈea faˈasia na maeˈa, ma
kaimili taˈifau goˈo neˈe kami lisia, ma mika fata
faˈamamana sulia ˈunaˈeri.
33 God nia faˈa ˈinotoˈa sa Jesus ˈani
faˈagwaurulana ˈiri nia ka gwaungaˈi faˈinia,
ma God ka kwatea na Anoˈi ru Abu fuana, diˈia
ba nia eta fataˈa ˈani. Aia, ma na ru neˈe kamu
lisia, ma kamu ka rongoa taˈena naˈa neˈe sa
Jesus ke kwate dangalu maˈi ana na Anoˈi ru
Abu fuamiˈa.
34 Osiˈana noaˈa laˈu sa David neˈe fane ˈuana
ˈi langi. Bore ma sa David ka fata lala ˈuri,

‘God nia fata ˈuri fuana Aofia nau:

ˈOko tua bali ˈoloˈolo aku, ma ˈoko gwaungaˈi
faˈinau,
35 masia kaidaˈi nau kui alua malimae ˈoe ki ka
roˈosuliˈo.’✡

36 “Ta neˈe kamuˈa, ngwae ˈi Israel ki, nau ku
oga muke sai leˈa ana sa Jesus neˈe nau ku fata
sulia, ba kamu fotoˈia ana na ˈai rara folo, ma
God ka alua sa Jesus, na Christ neˈe ngwae filia
nia, ma nia ka alua sa Jesus ka gwaungaˈi!”

37 Ma ana kaidaˈi neˈe ngwae ki kira rongoa
ru neˈe, kira ˈeke, ma mangoda ka ˈaruˈaru. Ma
kira ka fata ˈuri fuana sa Peter faˈinia na ngwae
ni lifurongo ki, “Ngwaefuta kina ˈae, tae neˈe
kami ke baˈa sasi ˈiri God ke rufuanata amiˈa?”
38 Sa Peter olisida ka ˈuri, “Kamuˈa taˈifau,
muke kakari alifaˈi faˈasia na taˈangaˈa kamu
ki, ma kami ke siuabu kamu, osiˈana kamu

✡ **2:35** Sam 110:1

faˈamamana sa Jesus Christ ˈiri God ka rufua-
nata ana taˈangaˈa kamu ki, ma God ka kwatea
na Anoˈi ru Abu nia fuamuˈa.
39 God kia nia eta fataˈa ke kwatea na Anoˈi ru
Abu fuana ngwae neˈe nia laefida fuana niaˈa
talana ki. Na eta fata ˈanga neˈe nia ˈafutaˈi
kamu naˈa faˈinia ngelamuˈa, ma na ngwae neˈe
kira tua tau ki logo.”
40 Sa Peter ka saea na ru neˈe ki fuada
faˈinia alaˈanga ni kwairaduˈanga ˈoro ki laˈu ka
ˈuri, “Muke tagi leˈa suli kamu talamuˈa faˈasia
na kwaˈikwaˈinga neˈe ke leka maˈi fuana na
ngwae taˈa ki!”
41 Ma na ngwae ˈoro ki, kira ka faˈamamana
ana na fatalana, ma kira ka siuabu. Ma ana faˈi
asoa neˈeri, bolo faˈinia na uulu toˈoni ngwae
ki neˈe kira ruˈu laˈu maˈi ˈi saena na fikutaˈi
ngwae faˈamamana neˈeri.
42 Ma ana asoa ki taˈifau, kira ka fafarongoa
na faˈamanataˈanga na ngwae lifurongo ki, ma
kira ˈidufaˈi tua fiku, ma kira ka fanga kwaima
fiku, ma kira ka foˈo fiku.
43 Ma na ngwae lifurongo ki, kira fulia ru
faˈanadaˈa ˈoro ki ma na ru ni ˈarefoˈanga ˈani
ki, ma na ngwae ki taˈifau kira ka ˈarefo.
44 Ma na ngwae neˈe kira faˈamamana ana sa
Jesus ki, kira ka ˈado faˈinia na fikuˈa kwaima,
ma kira ka daroˈia safitada kwailiu toˈo ruˈa kira
ki.
45 Ma ti kaidaˈi kira ka ˈoifoliˈa logo ˈani na
aluruˈanga kira ki, ma na ano kira ki, ma kira
ka daroˈia na mani kira ngaliˈi ki ˈi safitada
kwailiu, ka bolo faˈinia boˈoboˈo ˈanga ana taˈi
taˈi ngwaeˈa adulu neˈe oga.

46 Ma kira ka fiku ana asoa ki taˈifau saena
faˈi labu ana Luma Abu God. Ma kira ka fanga
fiku kwaima saena luma kira ki, ma kaidaˈi
kira fiku ˈunaˈeri, kira ka saeleˈa liu faˈinia na
enoenoˈanga saena maurilada.
47 Ma kira ka fata leˈa ana God, ma na ngwae ki
taˈifau ˈi Jerusalem ka saeleˈa faˈinida. Ma ana
asoa ki taˈifau, na Aofia ka faˈamauria ti ngwae
laˈu, ma kira ka ruˈu maˈi saena fikutaˈi ngwae
faˈamamana neˈe.

3

Sa Peter faˈinia sa John gura na ngwae ˈaena mae

1 Ana taˈi asoa, sa Peter faˈinia sa John, kera
ka leka ˈuana Luma Abu God ana uula kadi sina
ˈi saˈulafi, osiˈana kadi sina neˈeri, kaidaˈi Jiu ki
nama fuana foˈongaˈa.
2 Ana asoa ki taˈifau, ngwae ki kira ˈidufaˈi
ngalia maˈi taˈi ngwae ˈaena mae talaˈae maˈi
ana kaidaˈi ana futalana. Ma kira ka alua ˈi
ˈaena sina maa ana Luma Abu God. (Na tafa
neˈeri, kira saea ˈani “Mae Taˈelo Kwanga.”) Ana
asoa ki taˈifau, nia tua ˈi neˈeri, ˈiri ka gani mani
ana ngwae neˈe kira ruˈu kwau saena Luma Abu
God.
3 Ma ana kaidaˈi nia lisia sa Peter faˈinia sa
John kera ruˈu kwau, nia ka gani kera ˈiri kera
ka kwatea ta ru fuana.
4 Ma keroˈa ka bubu totongaˈi fuana, ma sa
Peter ka fata ˈuri fuana, “Lia maˈi fuamiroˈo.”
5 Ma nia ka bubungi kera, ka manata ˈana fasi
keroˈa kata kwatea ta ru fuana.

6 Ma sa Peter ka fata ˈuri fuana, “Noaˈa nau
kusi toˈo goˈo ana ta mani. Bore ma nai kwatea
fuamu na ru neˈe nau ku toˈo ana. Nau ku saea
ˈoe tataˈe, ma ˈoko fali, osiˈana sa Jesus Christ
na ngwae faˈasia ˈi Nasaret kwatea ngasingasi
ˈanga fuaku.”
7 Goˈo sa Peter ka dau ana na lima ˈoloˈolo nia,
ma ka taˈea. Ma ˈaliˈali goˈo ˈaena taˈifau ka
ngasingasiˈa naˈa,
8 ma nia ka faˈasaka, ma ka uu ˈani ro ˈaa
nia ki, ma nia ka fiˈi talaˈae ka fali kwailiu. Ma
nia ka ruˈu kwau faˈi keroˈa ˈuana saena faˈi
labu ana Luma Abu God, ka fali, ma ka ngwaˈe
sakasaka faˈinia na fata leˈa ˈanga ana God.
9 Ma kaidaˈi na ngwae neˈeri ki, kira lisia nia
fali, ma ka auraˈea God,
10 kira lia saiana neˈe niaˈa na ngwae gani gani
ba leka ruˈu ka tuatua ˈi ˈaena sina maa ana
Luma Abu God. Ma kira ka ˈarefo liu ana na
ru neˈe fuli fuana ngwae neˈeri.

Alaˈanga sa Peter saea saena Luma Abu God

11 Kaidaˈi neˈeri, ngwae neˈe ka daubibi liu
naˈa ana sa Peter ma sa John, na ngwae ˈoro ki
kira ka ˈarefo liu, ma kira ka lalili siada saena
kula ana Luma Abu God neˈe kira saea ˈani
“Taofa sa Solomon.”
12 Kaidaˈi sa Peter lisia naˈa ngwae neˈeri ki,
nia ka fata ˈuri fuada, “Kamu ngwae Israel ki,
faˈuta neˈe kamu ka ˈarefo ana ru neˈe, ma
kamu ka bubungi keroˈo naˈa ˈaumulu ˈuira?
Sali kaumulu fia fasi na ngasingasiˈanga keroˈo
talamiroˈo, ma na tuaˈa abu keroˈo niniˈa keroˈo
gura ˈani na ngwae neˈe ma ka fali?

13 God neˈe sa Abraham, ma sa Aesak, ma
sa Jakob kira foˈosia, God ba koˈo kia ki, nia
tala faˈa ˈinotoˈa na ngwae rao nia sa Jesus.
Bore ma kamu ka kwatea lala sa Jesus fuana
na faˈinaˈonaˈo ki. Ma kaidaˈi sa Paelat nia
matalangani, kamu ˈaila ˈania niaˈa, ma kamu
ka sae taˈa liu lala ana kaidaˈi ba sa Paelat saea
ke logea.
14 Sa Jesus neˈe na ngwae abu, ma ka ˈoloˈolo
ba God filia fuana faˈamaurilana ngwae nia ki,
bore ma kamu ka ˈaila ˈania, ma kamu ka ˈengoa
lala sa Paelat fuana logelana na ngwae neˈe sau
ngwae.
15 Ma kamu ka saungia sa Jesus na ngwae
neˈe gwalona na mauriˈa. Bore ma God ka
taˈea faˈasia na maeˈa, ma keroˈo ka lisia ma-
manalana ru neˈe.
16 Kamu lisia na ngwae neˈe, ma kamu ka lia
saiana. Nia faˈamamana na ngasingasiˈanga sa
Jesus neˈe ka faˈamauria. Fitoˈonga ana sa Jesus
neˈe kwate ngwae neˈe ka tatakila neˈe kamu ka
lisia taˈifau naˈa.

17 “ˈUnaˈeri ngwaefuta nau kina ˈae, nau ku
saiana kaumulu faˈinia na faˈinaˈonaˈo ki kamu
sasi ˈunaˈeri ana sa Jesus, osiˈana kamu kinaˈi
ru.
18 Bore ma God saea naˈa maˈi ˈua ˈi naˈo ˈani
na profet ki taˈifau fasi na ngwae filia nia ke baˈa
nonifii. Ma nia ˈunaˈeri fuana ka faˈamamana
nama na fatalana God.
19 ˈUnaˈeri muke kakari alifaˈi naˈa, ma kamu
ke faˈitaˈi ˈuana God, ˈiri nia ke rufuanata na
abula taˈangaˈa kamu ki, ma ˈiri God ke baˈa
faˈasaeleˈa na maurilamuˈa,

20 ma nia ke baˈa kwatea maˈi sa Jesus na
Christ na ngwae ba nia filia naˈa fuamuˈa.
21 Nia tua maˈi ˈana ˈi langi leleka ka dao ana
kaidaˈi God ke faˈafaolua na ru ki taˈifau, diˈia
ba nia saea naˈa maˈi ˈua ˈani na profet abu nia
ki.
22 Osiˈana sa Moses fata sulia na Aofia ka
ˈuri, ‘God kamu ke baˈa kwatea kwau taˈi profet
siaumulu, diˈia logo neˈe nia baˈe nau maˈi.
Niaˈa ta ngwae nama amuˈa ngwae Jiu ki. Kamu
ke roˈosulia na tae ki neˈe nia saea fuamuˈa.
23 Sa tai bore ˈana neˈe noaˈa kasi roˈosulia
na tae neˈe na profet neˈeri saea, God ke baˈa
daroˈia nia ka tua matali faˈasia ngwae nia ki
ma ka malangisia.’✡
24 Sa Samuel, ma na profet ki taˈifau neˈe kira
leka maˈi ˈi buri, kira toˈo ana na faˈarongoˈanga
neˈe faˈasia God, kira ka faˈatalo logo ˈania tae
neˈe niˈi fuli naˈa maˈi ana kaidaˈi neˈe.
25 Na fata alangaˈinga God ki fuamuˈa niˈi dao
maˈi ˈani na profet nia ki. Ma kamu ˈado logo
ana faˈinia na koˈo kamu ki ˈani fau alangaˈinga
God fuada, diˈia nia saea fuana sa Abraham
ka ˈuri, ‘Nau kui baˈa faˈaleˈa na ngwae ki
taˈifau saena magalia, sulia na ngwae neˈe futa
olitamu.’✡
26 Nia neˈe, God ka filia maˈi ma ka kwatea
maˈi na ngwae rao nia sa Jesus siaumulu, fasi ˈiri
nia ka faˈaleˈa kamu, ana kaidaˈi kamu kakari
alifaˈi faˈasia na taˈangaˈa kamu ki.”

4

✡ **3:23** Diutronomi 18:15, 18 ✡ **3:25** Jenesis 22:18

Kira matalangani sa Peter ma sa John

1 Ana kaidaˈi sa Peter faˈinia sa John kera alaˈa
ˈua fuana ngwae ki, ti fata abu, ma ti Sadusi, ma
na faˈinaˈonaˈo ana ngwae neˈe kira folo ˈusia
Luma Abu God, kira ka dao maˈi siadaroˈo.
2 Kira oga taˈa, osiˈana na ro ngwae lifurongo
neˈe ki kera faˈamanata na ngwae ki neˈe sa
Jesus nia tataˈe naˈa faˈasia na maeˈa, ma ka
faˈataˈinia neˈe na ngwae neˈe kira mae ki bore
kira ke tataˈe logo faˈasia na maeˈa.
3 Nia neˈe kwatea kira ka daudaroˈo, ma kira
ka aludaroˈo saena luma ni lokafo, kera ka tua ˈi
neˈeri masia ruana asoa, duˈungana nia saˈulafi
naˈa.
4 Ma na ngwae ˈoro neˈe kira rongoa alaˈanga
kera, kira ka faˈamamana. Ma na ngwae neˈe
kira faˈamamana na faˈarongoˈa leˈa kaidaˈi
neˈeri, nia bolo faˈinia lima toˈoni ngwane ki.*
5 Ana na asoa ˈi buri, na ˈingataˈi fata abu fikua
maˈi na fata abu doe ki, na ngwae faˈamanata
ana taki ki, faˈinia ti ngwae ana fikutaˈi ngwae ni
lokoˈi ru, ma kika fiku ana taˈi kula ˈi Jerusalem.
6 Kira fiku faˈinia sa Anas na ˈingataˈi fata abu,
ma sa Kaeafas, ma sa John, ma sa Aleksanda
faˈinia ti ngwae laˈu ana kwalafa ana ˈingataˈi
fata abu.
7 Sui kira ka faˈauua sa Peter faˈinia sa John
ˈi naˈoda taˈifau, ma kira ka saefilodaroˈo kika
ˈuri, “Koroˈo gura faˈuta ana na ngwae taˈu
neˈe? Na mamanaˈanga tae neˈe koroˈo toˈo ana,

---

* **4:4** Lima toˈoni ngwae neˈe noaˈa kira kasi toˈomani goˈo kini faˈinia na ngela ki neˈe kira faˈamamana logo na faˈarongoˈa leˈa.

ma na ngasingasiˈanga ana sa tai niniˈa koroˈo
gura ˈani?”
8 Ma na Anoˈi ru Abu ka sura ana sa Peter nia
fata ˈuri fuada, “Kamuˈa ngwae faˈinaˈonaˈo ki,
ma na gwaungaˈi ngwae ki,
9 kamu saefilo keroˈo taˈena sulia na ru leˈa
neˈe keroˈo sasia fuana ngwae ˈaena taˈu, ma
tae niniˈa kwate nia ka leˈa.
10 Keroˈo oga kamuˈa faˈinia na ngwae ki
taˈifau ˈi Israel muke saiana ru neˈe, na ngwae
neˈe kamu lisia, nia ˈakwa, ma ka uu naˈa faˈi
kamu, nia ˈakwa ˈani na ngasingasiˈanga sa
Jesus Christ na ngwae faˈasia ˈi Nasaret ba kamu
saungia ana ˈai rara folo ma God ka taˈea faˈasia
na maeˈa.
11 Sa Jesus ba na Kerekereˈa Abu fata sulia ka
ˈuri,
‘Niaˈa na fau neˈe kamu na ngwae saungaˈi luma
ki, kamu ˈaila ˈania.
Nia neˈe na fau neˈe talingaˈi ka liufia na fau ki
taˈifau ana ˈodoa.’
12 Taˈifilia niaˈa goˈo neˈe saiana ka faˈamauria
na ngwae ki, noaˈa naˈa ta ngwae laˈu saena
magalia, neˈe God kwatea fasi ˈiri ka faˈamauri
kia ˈani.”
13 Ma na gwaungaˈi ngwae ki, kira ka ˈarefo
liu ana sa Peter ma sa John, osiˈana noaˈa kera
kasi maˈu ˈani fata noniraˈanga. Ma kira ka
ˈarefo logo ana saiˈi ruˈanga keraˈa, ro ngwae
neˈe ki noaˈa keroˈa kasi saesaeˈe ru goˈo. Ma
kira saiana keroˈa ro ngwae dee iˈa ki goˈo. Ma
kira ka sai logo ana keroˈa ro ngwae neˈe ki ba
liliu fiku faˈinia sa Jesus.

14 Ma kira ka kina naˈa saelana laˈu ta ru,
osiˈana na ngwae ba kera gura nia uu logo faˈi
kera.
15 ˈUnaˈeri neˈe kira ka kwatea sa Peter, ma sa
John, faˈinia na ngwae neˈeri, kira ka ruˈu kwau
ˈi maa faˈasia kula ni fikuˈa neˈeri. Sui, kira ka
fata basi ˈada sulia tae neˈe kike baˈa sasia ana
sa Peter ma sa John.
16 Ma kira ka fata ˈuri, “Tae neˈe kulu ke baˈa
sasia ana ro ngwae neˈe ki? Osiˈana na ngwae
ki taˈifau neˈe kira tua ˈi Jerusalem, kira sai goˈo
ana taˈifau na ru faˈanadaˈa neˈe kera sasia, ma
noaˈa kulu kasi bolo fuana tofelana.
17 Bore ma fuana ru neˈe noaˈa kasi talo fuana
ti ngwae laˈu, kulu saea fuada noaˈa kera kasi
fata laˈu sulia sa Jesus fuana ti ngwae laˈu.”

18 Sui kira ka ri laˈu maˈi ˈuana sa Peter ma
sa John, kira ka fata totongaˈi ˈuri fuadaroˈo,
“Noaˈa koroˈo kasi fata laˈu ˈani ma noaˈa
koroˈo kasi faˈamanata naˈa sulia sa Jesus.”

19 Ma sa Peter faˈinia sa John olisida kera ka
ˈuri, “Kamu ke manata basi na tae neˈe saga
ˈi maana God, ana roˈongaˈa suli kamu, nama
roˈongaˈa sulia God?
20 Noaˈa keroˈo kasi mango naˈa faˈasia
alaˈanga sulia tae neˈe keroˈo tala lisia, ma
keroˈo ka rongoa, osiˈana keroˈo roˈo sulia God.”

21 Ma na fikuˈa neˈe ana ngwae lokoˈi ru ki,
kira ka fata ngasingasiˈa laˈu fuadaroˈo. Sui kira
ka logedaroˈo, ˈasu ˈubani ngwae ki kata fuˈalida
fafia kwaˈi ladaroˈo, duˈungana na ngwae ki
taˈifau, kira baˈatafea liu God fafia tae neˈe kera
fulia.

22 Osiˈana neˈe ngwae ki saiana talitoˈona God
goˈo neˈe saiana ke gura ngwae niniˈa mataˈi
naˈa sulia fai akwala faˈi ngali ma ka tarenga
ana maurilana.

Ngwae faˈamamana ki kira foˈo ˈuana non-
iraˈanga

23 Kaidaˈi kira logea goˈo sa Peter ma sa John,
kera ka oli laˈu siana fiku taˈi ngwae kira, ma
kera ka faˈarongoda ˈania na ru neˈe fata abu
doe ki ma na ngwae faˈinaˈonaˈo ki kira saea.
24 Ana kaidaˈi kira rongoa, kira ka foˈosia God
kika ˈuri, “God ˈinotoˈa ˈae, ˈaeˈo neˈe ˈoko
saungaˈinia na mamanga, ma na magalia, ma na
asi, ma na ru mauri ki taˈifau ˈi neˈe.
25 Ma ˈoko kwatea naˈa Anoˈi ru Abu ˈoe fuana
koˈo kami sa David na ngwae rao ˈoe, fasi ˈiri ka
fata ˈuri,
‘Na ngwae neˈe noaˈa laˈu Jiu ki, kira saetaˈa
fuaku, ma kira ka tataˈe sauli nau sulia
manataˈi ngwae boleboleˈa kira ki.
26 Na tatalafaˈa ki kira ka sasi akaˈu ˈada talada
ma na ngwae ˈinotoˈa ki kira ka fiku fuana
fuˈanga faˈinia God ma Christ na ngwae
filia nia.’✡
27 “Sulia ru neˈe fuli kaidaˈi sa Herod Antipas ma
sa Pontias Paelat, kera fiku saena fanoa neˈeri
faˈinia ngwae neˈe noaˈa laˈu Jiu ki ma na ngwae
ˈi Israel ki logo. Kira fiku fuana matalangaˈilana
sa Jesus, na ngwae rao abu ˈoe neˈe ˈoko filia
naˈa.
28 Kira fiku fuana faˈamamanalana ma sasilana
na ru ki taˈifau, diˈia ba ˈoko naia naˈa maˈi,

✡ **4:26** Sam 2:1-2

sulia ˈani ngasingasiˈanga ˈoe, ma na kwaio-
gaiˈanga ˈoe fuana ka fuli naˈa ˈunaˈeri.
29 Ma ana kaidaˈi neˈe God ˈae, ˈoke lisia basi
alaˈanga totongaˈi kira ki, ma ˈoko kwatea maˈi
na ngasingasiˈanga ˈoe fuamiˈa na ngwae rao ˈoe
ki, fasi ˈiri mike fata noniraˈa ˈani fatalamu.
30 ˈOke faˈataˈinia maˈi na mamanaˈanga ma
ˈoko gura ngwae ki, fasi ˈiri kira ka lisia fulilana
ru faˈanadaˈa ki, ma na ru ni ˈarefoˈanga ki, ˈani
na ngasingasiˈanga ngwae rao abu ˈoe sa Jesus.”
31 Ma ana kaidaˈi kira foˈo ka sui goˈo, kula
neˈe kira fiku ana ka ngwaˈigiˈigi naˈa. Ma na
Anoˈi ru Abu ka sura adulu taˈifau, ma kira ka
fata noniraˈa naˈa ˈani fatalana God.

Kira daroˈia na toˈoruˈa kira ki

32 Ma na ngwae ki taˈifau neˈe kira
faˈamamana, kira ka fiku ˈani taˈi manataˈanga
faˈinia taˈi liaˈi ngwae. Ma noaˈa ta ngwae ˈiri
toˈo ana ta ru neˈe nia ke saea ˈani ru nia talana,
bore ma kira ka daroˈia ˈi safitada na ru kira ki
taˈifau.
33 Ma na ngwae lifurongo ki ka faˈatalo non-
iraˈa sulia tataˈelana na Aofia sa Jesus faˈasia na
maeˈa, ma God ka faˈaleˈa kira taˈifau goˈo.
34 Ma noaˈa ta ngwae saena fiku taˈi ngwae
ana tuaˈa kira neˈe ka boˈoboˈo ˈuana ta ru,
duˈungana ti kaidaˈi neˈe kira boˈoboˈo, ti ngwae
ada neˈe kira toˈo ana ano nama ta luma, kira ka
ˈoifoliˈa ˈaniˈi, sui ma kira ka ngalia maˈi mani
neˈeri ki,
35 kira ka kwatea fuana ngwae lifurongo ki,
kira ngalia, kika daroˈia fuada sulia boˈoboˈo
ˈanga kira ki taˈifau.

36 Ma sa Josef taˈi ngwae ana kwalafa sa Lifae
ba futa ˈi Saeprus ba na ngwae lifurongo ki
kira saea ˈani sa Banabas (fadalana neˈe sa
Kwairadui),
37 nia ka ˈoifoli ˈani taˈi afu ano nia, ka
ngalia mani neˈeri, ka kwatea fuana na ngwae
lifurongo ki.

5

Sa Ananias faˈinia ˈafe nia ˈi Safira

1 Bore ma taˈi ngwae neˈe satana sa Ananias,
faˈinia ˈafe nia satana ˈi Safira, kera tua logo
faˈinia na fiku taˈi ngwae faˈamamana neˈeri.
Ma kera ka foli logo ˈani ta bali ana ano kera.
2 Ma sa Ananias ka alua ˈana ta bali ana mani
neˈeri fuadaroˈo, ka ngalia goˈo maˈi ˈana ta
bali ana mani neˈeri ka kwatea fuana ngwae
lifurongo ki, ma nia ka saea fasi niˈi taˈifau naˈa
neˈeriˈa. Ma na ˈafe nia bore ka ala logo fafia
sokeˈa neˈeri.
3 ˈUnaˈeri sa Peter ka saefilo ˈuri ana, “Ananias
kwa, faˈuta neˈe ˈoko alaˈania sa Saetan ka
talaˈiˈo, ma ka sasi ˈoko sokea na Anoˈi ru Abu
ˈani sofongaˈilana ta bali ana mani ba koroˈo
ngalia kwa?
4 ˈI naˈona neˈe ˈoko foli ˈani na ano baera,
niaˈa neˈe ru ˈoe. Ma buri ˈana ˈoko ˈoifoli
ˈani, mani ˈoko ngalia ˈuana ru neˈana, ˈaeˈo
neˈe ˈoko ˈaˈana fuana, ma ˈoko saiana ˈoe sasia
ˈamu ˈani ta ru sulia na kwaiogaiˈanga ˈoe.
ˈUri ma faˈuta neˈe ˈoko manata ˈunaˈeri saena
manatalamu? Noaˈa ˈoko ˈiri sokea goˈo ngwae,
ˈoko sokea logo God!”

5 Kaidaˈi sa Ananias rongoa ru neˈeri, nia ka
ˈasi ˈi ano, ma ka mae naˈa. Ma na ngwae neˈe
kira rongoa ru neˈeri, kira ka maˈu liu.
6 Na ngwae ˈalako ki kira ruˈu maˈi, kira ka
buta nonina. Ma kira ka ngalia ˈi maa, ma kira
ka kwaiatoa.
7 Nia bolo faˈinia ta uulu kadi sina ˈi buri ˈana,
na ˈafe nia ka ruˈu maˈi saena luma ana kula
neˈe sa Peter nia tua ana, ma noaˈa kasi sai logo
ana tae neˈe fuli fuana na araˈi nia.
8 Ma sa Peter ka saefilo ˈuri ana, “Faˈarongo
nau basi maˈi, ˈuri ma na mani baera taˈifau
naˈa niniˈa neˈe araˈi ˈoe faˈiniˈo moro ngalia
ˈuana na ano ba koroˈo ˈoifoli ˈani?”
Ma nia olisia ka ˈuri, “ˈIu, nia taˈifau naˈa
niniˈa.”
9 Goˈo sa Peter ka saefilo laˈu ˈuri ana, “Faˈuta
neˈe araˈi ˈoe faˈiniˈo, moro ka sokea na Anoˈi ru
Abu God, ma koroˈo fia fasi nia kasi matalangaˈi
koroˈo goˈo? Na ngwae ba kira kwaiatoa na araˈi
ˈoe neˈana, kira uu goˈo ˈada ˈi ˈaena sinamaa
ana kaidaˈi neˈe. Ma kira ke baˈa ngaliˈo logo
ˈiri kika kwaiatoˈo.”
10 Ma ˈunaˈeri goˈo kini neˈe ka ˈasia logo ˈi
ano ˈi naˈona ˈaena sa Peter, ma ka mae naˈa.
Ma na ngwae ˈalako baera ki kira ruˈu maˈi, ma
kira ka lisia nia mae naˈa, kira ka ngalia ˈi maa,
ma kika leka kwaiatoa logo ˈi ninimana araˈi nia.
11 Na ngwae faˈamamana ki taˈifau, ma ngwae
ki taˈifau logo neˈe kira rongoa ru neˈeri, kira ka
maˈu liu logo.

Ru faˈanadaˈa ki

12 Na ngwae lifurongo ki, kira fulia ru ˈoro
ni ˈarefoˈanga ani ki ma na faˈanadaˈa ki ˈi

safitana na ngwae ki. Ma na ngwae faˈamamana
ki taˈifau, kira ka fiku ˈi saena Luma Abu God
ana kula neˈe kira saea ˈani Taofa sa Solomon.
13 Ma ta ngwae neˈe noaˈa kasi faˈamamana,
noaˈa kasi noniraˈa fuana ka fiku faˈinida, sui
bore ˈana na ngwae ki ka tafea na ngwae
faˈamamana ki ma ka saea kira leˈa.
14 Bore ma na ngwae ˈoro ki, ma na kini ˈoro ki
logo, kira ka faˈamamana ana na Aofia, ma kira
ka fiku logo ˈi saena na fiku taˈi ngwae neˈeri.
15 Ma duˈungana na ru neˈe na ngwae li-
furongo ki kira fuliˈi ki, na ngwae ˈi neˈeri ki kira
ka ngalia naˈa ngwae mataˈi ki, ma kika aluda
sulia na taˈi tala fafona na ˈifitaˈi kira ki, fasi ˈiri
kaidaˈi sa Peter ka liu ana, nununa bore ka liu
fafida, ma kira ka ˈakwa.
16 Ma na ngwae ˈoro ki kira ka leka maˈi faˈasia
na fanoa ki kalia ˈi Jerusalem, kira ngalia maˈi na
ngwae kira ki neˈe kira mataˈi faˈinia na ngwae
neˈe anoˈi ru taˈa ki faˈafiida, ma na ngwae
lifurongo ki kika gurada, ma kira taˈifau kika
ˈakwa logo.

Kira faˈakaisia na ngwae lifurongo ki

17 Ma na ˈingataˈi fata abu, faˈinia na ngwae
nia ki neˈe kira tua saena fiku taˈi ngwae ana
Sadusi ki, kira ka ogalaˈa liu fuana na ngwae
lifurongo ki.
18 Ma kira dauda, ma kira ka aluda saena luma
ni lokafo.
19 Bore ma ana faˈi rodo neˈeri, na ˈainsel God
dao maˈi, ma ka ˈifingia na sinamaa ki ana luma
ni lokafo neˈeri, ma ka talaˈida ˈi maa, ma ka
fata ˈuri fuada,

20 “Muke leka, muke uu saena Luma Abu God,
kamu ke faˈarongoa ngwae ki sulia na mauriˈa
faolu neˈe.”
21 Na ngwae lifurongo ki kira ka roˈo sulia na
ˈainsel neˈeri, ma ˈi ˈofodangi laˈa bilabila, kira
ka leka naˈa saena Luma Abu God, ma kira ka
talaˈae naˈa ana faˈamanataˈanga.

Na ˈingataˈi fata abu faˈinia ngwae nia ki,
kira ka ri maˈi ˈuana na ngwae faˈinaˈonaˈo
ana Jiu ki fuana fikutaˈi ngwae lokoˈi ru, ˈiri
kika filoa na ngwae lifurongo ki. Ma kira ka
kwate alaˈanga fuana na ngwae ana ofoˈa ki, kira
ka talaˈia naˈa maˈi ngwae lifurongo ki faˈasia
saena luma ni lokafo siada.
22 Bore ma kaidaˈi neˈe ngwae ana ofoˈa ki
kira dao kwau, noaˈa kira kasi lisia naˈa ta taˈi
ana ngwae lifurongo saena luma ni lokafo. Ma
kira oli kika faˈarongoa na ngwae faˈinaˈonaˈo
ki kika ˈuri,
23 “Kaidaˈi kami dao kwau saena luma ni
lokafo, kami lisia neˈe ngwae folo ki kira fono
ngasi liu mala ana sinamaa ki, ma kira ka folo
goˈo ˈada maana sinamaa ki. Bore ma kaidaˈi
kami ˈifi, kami ka lia kwau saena luma, ma noaˈa
kami kasi lisia goˈo taˈi ana na ngwae lifurongo
ki ˈi saena.”
24 Kaidaˈi neˈe fata abu doe ki, ma na ngwae
faˈinaˈonaˈo ana na ngwae folo ki ana Luma Abu
God, kira rongoa ru neˈe, kira ka filo kwailiu tae
laˈu neˈe ke baˈa fuli.

25 ˈUnaˈeri taˈi ngwae ka ruˈu maˈi, ma ka
fata ˈuri fuada, “Muke sailinga basi, na ngwae
ba kamu aluda saena luma ni lokafo, kira uu

naˈa ˈada saena Luma Abu God, ma kira ka faˈamanata naˈa ngwae ki!”
26 Ma na gwaungaˈi ngwae ana ngwae folo ki faˈinia na ngwae nia ki, kira leka, kira ka oli maˈi faˈinia na lifurongo ki. Noaˈa kira kasi kwaˈi laelae laˈu sulida fuana oliˈa maˈi, osiˈana kira maˈu ˈani ngwae ki, ˈasu kira kata ˈuilaˈi fauda lala.
27 Ma kaidaˈi kira talaˈia maˈi na ngwae lifurongo ki, ma kira ka faˈa uuda ˈi naˈona na fikutaˈi ngwae lokoˈi ru neˈe kira fiku maˈi, na ˈingataˈi fata abu ka fata fuada ka ˈuri,
28 “Kaimili lui totongaˈi ana noaˈa kaumulu kasi faˈamanata laˈu ˈani sa Jesus. Bore ma na faˈamanataˈanga kamu talofia naˈa saena fanoa ˈi Jerusalem. Ma kamu ka fafi kaimili fasi kaimili lala neˈe kami saungia sa Jesus ka mae!”
29 Sui sa Peter faˈinia na lifurongo ki ka olisida kika ˈuri, “Kami ka roˈo nama sulia God ma noaˈa laˈu ngwae ki.
30 Ma buri ˈana neˈe kamu saungia sa Jesus ana na ˈai rara folo ka mae, God ba koˈo kia ki neˈe taˈea faˈasia na maeˈa.
31 Ma God taˈea nia ka gwaungaˈi faˈinia fasi ˈiri nia ka kwaitalaˈi ma ka faˈamauri, fasi ˈiri ka kwatea kaidaˈi fuana ngwae Israel ki, ˈiri kike kakari alifaˈi, ma God ka rufuanata ana taˈangaˈa kira ki.
32 Kaimili lisia naˈa ru neˈe fuli fuana sa Jesus ki, ma kamiˈa faˈinia na Anoˈi ru Abu ka fata faˈamamana naˈa suliˈi. God kwatea maˈi na Anoˈi ru Abu fuana sa tai faˈida neˈe roˈosulia.”
33 Ma ana kaidaˈi neˈe ngwae saena fikutaˈi ngwae lokoˈi ru ki kira rongoa ru neˈe, kira ka

saetaˈa liu, ma kira ka oga kike saungia na ngwae
lifurongo neˈeri ki.
34 Bore ma taˈi ngwae ana fikutaˈi ngwae
lokoˈi ru neˈeri, ma niaˈa tai ana fikutaˈi ng-
wae ana Farasi satana sa Gamaliel neˈe ngwae
faˈamanata ˈani taki ki, ma nia neˈe ngwae ki
kira fuˈusi doe liu ana, nia tataˈe ka saea kira ka
olitaˈinia basi ˈada na ngwae lifurongo neˈe ki ˈi
maa fuana kaidaˈi tiˈitiˈi.
35 Sui, nia ka fata ˈuri fuana na ngwae
faˈinaˈonaˈo neˈeri ki, “Kaumulu ngwae ˈi Israel
ki, kamu ke manata leˈa sulia na ru neˈe kamu
ke baˈa sasia ana ngwae neˈe ki.
36 Osiˈana noaˈa ˈisi tau goˈo kwau, sa Tedas
leka maˈi ka saea niaˈa ta ngwae ˈinotoˈa liu,
ma ka bolo faˈinia fai talangaˈi ngwae ki neˈe
kira leka sulia. Ma noaˈa kasi tau goˈo, na ngwae
ki kika saungia, ma na fafarongo nia ki kira ka
takalo taˈifau, ma na raoˈa ba nia sasia ka sui
logo ˈana.
37 Sui buri ˈana sa Judas na ngwae ˈi Galili ka
leka laˈu maˈi ana kaidaˈi kira keresia satana na
ngwae ki taˈifau. Ma na ngwae ˈoro ki neˈe kira
leka sulia ma kira ka ofolia ngwae ˈi Rom ki, bore
ma ngwae ana ofoˈa ˈi Rom ki kira ka saungia
logo. Ma na fafarongo nia ki, kira ka takalo logo
ˈada.
38 Ma sulia na ru neˈe fafarongo sa Jesus ki
kira sasi, nau ku saea fuaumulu, noaˈa kamu
kasi sasia ta ru ada. Muke alaˈanida kika leka
kwau ˈada ma muka leka faˈasida. Diˈia na
manataˈanga ma na raoˈa neˈe kira sasia neˈe
ru goˈo ana ngwae, nia ke baˈa funu logo ˈana.
39 Ma diˈia nia leka maˈi faˈasia God, nia

ˈafitaˈi kamu ke tataˈe saulida, ma kamu ke dao toˈona neˈe kamu fuˈa saulia God.”

Ma na fikutaˈi ngwae lokoˈi ru neˈeri, kira ka roˈosulia fatalana sa Gamaliel.

40 Sui kira ka oli laˈu maˈi faˈinia na ngwae ni lifurongo ki, ma kira ka saea fuana ngwae folo ki kira ka ulasida. Ma kira ka luida noaˈa kira kasi fata laˈu sulia sa Jesus. Sui, kira ka kanusuda.

41 Ma ana kaidaˈi neˈe na ngwae lifurongo ki kira leka naˈa faˈasia na fikutaˈi ngwae lokoˈi ru neˈeri, kira ka saeleˈa liu, osiˈana God nia alafafida neˈe kira totolia nonifiiˈanga duˈungana sa Jesus.

42 Ma ana asoa ki taˈifau, na ngwae lifurongo ki kira ka liu ˈi saena Luma Abu God, ma ˈi saena na luma ngwae ki, ma kira ka faˈamanata, ma kika fatataloˈania na Faˈarongoˈa Leˈa neˈe sa Jesus nia na Christ, na ngwae filia God.

6

Kira filia na fiu ngwae ki fuana kwaiˈafiˈanga ana ngwae lifurongo ki

1 Ma ana kaidaˈi neˈeri, na ngwae neˈe kira faˈamamana ana sa Jesus ki, kira ˈoro naˈa. Ma na ˈugaˈa ka tataˈe safitana Jiu neˈe kira fata ˈani na alaˈanga ngwae Jiu faˈinia na Jiu neˈe kira fata ˈani na alaˈanga Grik. Ti ai ada neˈe kira fata ˈani alaˈanga Grik, kira ˈuga, osiˈana neˈe Jiu neˈe kira fata ˈani alaˈanga ngwae Jiu noaˈa kasi ˈafia goˈo na gwaˈi ˈuru kira ki ka bolo logo faˈinia ˈuru Jiu neˈe kira alaˈa ˈani alaˈanga ngwae Jiu ˈani na fanga, ma na mani neˈe kira daroˈia ana asoa ki.

2 Ma na akwala ma ro ngwae lifurongo neˈe
ki, kira ka ri maˈi ˈuana ngwae faˈamamana ki
taˈifau, kira ka fata ˈuri, “Noaˈa ˈiri leˈa neˈe
kami ka ˈabera laˈu ˈani na daroˈilana na mani
kulu ki, ma kami ka manata buru naˈa ˈaimili
ˈani na faˈatalongaˈi lana fatalana God.
3 Nia ˈunaˈeri ngwaefuta nau kina ˈae, kamu
ke filia ta fiu ngwae leˈa ˈi safitamuˈa neˈe kamu
saiada neˈe na Anoˈi ru Abu nia sura ada, ma
kira ka liatoˈo, fasi ˈiri kike lia sulia na raoˈa
neˈe.
4 Ma kaimili ka rao taˈi bali naˈa ˈaimili
ˈani foˈongaˈa ma na faˈatalongaˈi lana fatalana
God.”
5 Ma na ngwae neˈeri ki, kira fiku, ma kika
saeleˈa kaidaˈi kira rongoa ru neˈe, ma kira ka
filia sa Stefen, na ngwae neˈe faˈamamanaˈanga
nia ngasingasiˈa ma na Anoˈi ru Abu ka tua
faˈinia. Ma kira ka filia logo sa Filip, sa Prokorus,
sa Nikanor, sa Timon, sa Parmenas, ma sa
Nikolaus na ngwae faˈasia ˈi Antiok neˈe nia dau
sulia faˈamanataˈanga ngwae Jiu ki, bore ˈana
nia noaˈa ˈiri futa laˈu maˈi ana ta ngwae Jiu.
6 Sui, na fikutaˈi ngwae faˈamamana neˈeri,
kira ka talaˈia maˈi fiu ngwae neˈeri ki siana na
lifurongo ki, ma na lifurongo neˈeri ki kira ka
foˈo faˈi kira, ma kira ka alua limada fafia na
gwauda.
7 Ma na fatalana God ka talofia taˈifau naˈa
ˈafutana ˈi Jerusalem. Ma na ngwae ˈi Jerusalem
ki neˈe kira faˈamamana, kira ka ˈoro liu maˈi,
ma na fata abu ˈoro ki logo, kira ka faˈamamana.

Na daulana sa Stefen

8 Sa Stefen na ngwae neˈe God faˈaleˈa, ma ka toˈo ana na ngasingasiˈanga fuana sasilana ru faˈanadaˈa ˈoro ki ma na ru ni ˈarefoˈanga ani ki ˈi safitana ngwae ki.
9 Ma ti ngwae neˈe kira ˈaila ˈani sa Stefen, kira ka tua logo saena fiku taˈi ngwae kira saea ˈani "Na luma fuana foˈongaˈa ana ngwae kira tua sakadola ki." Ti ngwae adaˈa kira Jiu neˈe leka maˈi faˈasia ˈi Saeren, ma ˈi Aleksandria. Kira faˈinia ti Jiu faˈasia abaˈi kula ˈi Silisia, ma ˈi Asia ki, kira ka etangia olisuˈusuˈunga faˈinia sa Stefen.
10 Ma na Anoˈi ru Abu ka kwatea na liatoˈo fuana sa Stefen, fasi ˈiri kaidaˈi nia ka fata ˈani, ˈafitaˈi liu ta ngwae ka olisia.
11 Sui kira ka foli ago ana ti ngwae ˈiri kira ka saea, "Kaimili rongoa nia fata buri tolingaˈi ana sa Moses faˈinia God."
12 ˈUnaˈeri na ngwae neˈe ki kika radua na ngwae faˈinaˈonaˈo ki, ma na faˈamanata ana taki ki, kira ka saetaˈa liu, ma kira leka maˈi siana sa Stefen, ma kira ka daua, ma kira ka talaˈia maˈi siana na fiku taˈi ngwae lokoˈi ru.
13 Sui kira ka ri maˈi ˈuana ti ngwae ˈiri kira ka soke fafia. Kira fata ˈuri, "Sulia asoa ki, na ngwae neˈe fata buri tolingaˈi ˈana Luma Abu God, faˈinia na taki sa Moses ki.
14 Kami rongoa nia saea sa Jesus ngwae ˈi Nasaret nia ke baˈa osia na Luma Abu God, ma ke olisia logo na falafala kia ki neˈe sa Moses kwateˈe naˈa fuaka."
15 Ma na ngwae neˈe kira tua saena fiku taˈi ngwae lokoˈi ru neˈe, kira ka alu naˈa maada ana sa Stefen, ma kira ka lisia neˈe maana

ngwasinasina ka diˈia naˈa ta ˈainsel.

7

Sa Stefen suˈusia nia ˈi naˈona na fikutaˈi ngwae lokoˈi ru

1 ˈUnaˈeri na ˈingataˈi fata abu ka saefiloa sa
Stefen ma ka fata ˈuri, “ˈUri ma na ru niniˈa kira
fai fafiˈo ˈaniˈi ki, nia mamana niniˈa?”
2 Sa Stefen olisida ka ˈuri, “Ngwaefuta nau
kina, ma maˈasi nau kina, muke fafarongo nau
basi! God neˈe ˈinotoˈa ma ka ngasingasiˈa, nia
faˈataˈi fuana koˈo bora kia sa Abraham kaidaˈi
nia tua ˈua ˈi Mesopotemia, sui mala nia ka fiˈi
leka tua ˈi Haran.
3 God fata ˈuri fuana, ‘ˈOke taˈe faˈasia na fuuˈi
ngwae ˈoe, ma na fanoa ˈoe, ˈoke leka ˈuana na
fanoa neˈe nau ku saea fuamu ˈoke baˈa leka
ˈuana.’✡
4 Sui nia ka leka faˈasia abaˈi kula nia ˈi Kaldia,
ma ka leka tua ˈi Haran. Ma buri ˈana na maˈa
sa Abraham nia mae, God ka saea nia ka ˈidu
maˈi ˈuana na fanoa neˈe kamu tua naˈa ana ˈi
taˈena, neˈe kira saea ˈani ˈi Kenan ˈi naˈo.
5 Aia, God noaˈa kasi kwatea goˈo ta bali ana
ano neˈe fuana sa Abraham, ta bali tiˈitiˈi bore
ˈana fasi ˈiri sa Abraham ka toˈo ana bore ka
noaˈa logo. Bore ma God nia eta fataˈa fuana nia
ke baˈa kwatea na ano neˈeri ˈiri ano nia naˈa
ˈana, faˈinia na olitana kwalafa nia. Ma kaidaˈi
God nia eta fataˈa fuana, sa Abraham noaˈa nia
kasi toˈo ˈua ana ta ngela.
6 ˈI buri God ka fata ˈuri fuana, ‘Na olitamu
kike baˈa tua ana fanoa neˈe noaˈa laˈu na fanoa

✡ **7:3** Jenesis 12:1

kira, ma ˈi neˈeri kira ke baˈa rao ˈoˈo. Ma na
ngwae ki kike baˈa faˈakaisida sulia fai talangaˈi
faˈi ngali ki.
7 Bore ma nau ku kwatea kwaˈikwaˈinga fuana
ngwae neˈe kira rao fuada ki. Ma ˈi buri, na
olitamu kike sakatafa maˈi faˈasia fanoa neˈeri,
ma kike foˈosi nau saena kula neˈe.’✡
8 “God eta fataˈa fuana sa Abraham ma ka saea
fuana, diˈia na ngwae nia ki kira ˈolo faˈataˈinia,
kira alafafia na fau alangaˈinga nia.✡ Ta neˈe
sa Abraham ka ˈolo faˈataˈinia ana sa Aesak,
fiu asoa ki ˈi buri ˈana neˈe nia futa. ˈUnaˈeri
logo, sa Aesak ka ˈolo faˈataˈinia ana ngela nia sa
Jakob, ma sa Jakob ka ˈolo faˈataˈinia ana akwala
ma ro ngela nia ki neˈe kiraˈa naˈa neˈe na koˈo
kia ki.
9 “Sa Josef neˈe ta ngwae naˈa ana akwala ma
ro ngela nari sa Jakob faˈafutada ki. Na ai naˈona
ki taˈifau liada kwaimamagolai fuana, ma kira
ka foli ˈani fuana na ngwae neˈe kira leka ˈuana
ˈi Ejipt ki, fasi ˈiri nia ke baˈa rao ˈoˈo ˈi neˈeri.
Bore ma God tua faˈinia,
10 ma ka tagi sulia saena ˈafitaˈiˈanga nia
ki. Kaidaˈi sa Josef nia dao siana sa Fero, na
tatalafaˈa ˈi Ejipt, God kwatea naˈa liatoˈo fuana,
ma ka kwaiˈafi ana neˈe kwate ma sa Fero ka
oga, ma sa Fero ka alua nia ka gwaungaˈi fafia
tuaˈa ˈi Ejipt, ma ka alua nia ka lia logo sulia na
toˈoruˈa nia ki taˈifau.
11 Ma kaidaˈi neˈeri logo neˈe na uniˈi fioloˈa
doe ka liu saena fanoa ˈi Ejipt ma ˈi Kenan,* neˈe

✡ **7:7** Eksodas 3:12 ✡ **7:8** Jenesis 17:10-14 * **7:11** ˈI Kenan na sata ˈua fuana abaˈi kula ˈi Israel. Lisia logo verse 4,5,7,11.

ka kwatea naˈa ˈafitaˈiˈanga doe fuana na ngwae ki. Ma kaidaˈi neˈeri, nia ˈafitaˈi liu fuana sa Jakob faˈinia ngela nia ki ka dao toˈona ta fanga.
12 Ta neˈe ana kaidaˈi sa Jakob rongoa neˈe fanga ˈoro ˈi Ejipt, nia ka kwatea naˈa ngela nia ki (neˈe koˈo kia ki), kira ka eta leka dao ˈi neˈeri.
13 ˈUnaˈeri ana ruana kaidaˈi kira leka laˈu maˈi, sa Josef ka faˈatafalangaˈinia fuana ai naˈona ki kira ka fiˈi lia saiana. Ma sa Fero bore ka sai logo ana fuuˈi ngwae sa Josef neˈe kira tua ˈi Kenan.
14 Ma sa Josef ka kwate alaˈanga ˈuana na maˈa nia sa Jakob, ma ka saea niaˈa faˈinia na kwalafa nia ki taˈifau kika leka maˈi ˈuana ˈi Ejipt. Ma kiraˈa taˈifau naˈa neˈe kira fiu akwala ma lima ngwae ki.
15 Sa Jakob ka leka ˈuana ˈi Ejipt faˈinia na ngela nia ki, ma kira ka mae naˈa ˈi neˈeri.
16 Kira ka ngalia nonidaˈa kika kwaiatoda ˈi Sekem taˈi fanoa saena abaˈi kula ˈi Kenan, na ano ba sa Abraham folia faˈasia na kwalafa sa Hamor.
17 “Ma na kaidaˈi karangi naˈa fuana God ka faˈamamana na fata alangaˈinga neˈe nia sasi fuana sa Abraham, na ngwae kulu ki neˈe kira tua ˈi Ejipt, kira ˈoro liu naˈa.
18 Ana kaidaˈi neˈeri, na tatalafaˈa faolu, neˈe noaˈa kasi saiana ta falafala sulia sa Josef, nia talaˈae ka gwaungaˈi fafia ˈi Ejipt.
19 Nia ka ˈoiˈana na koˈo kia ki, ma ka faˈakaisida liu naˈa, ma ka fata totongaˈi fuada, ˈiri kira ka toˈosia ngela kira ki ˈi maa, ˈiri kika saumaelida.
20 Ma ana kaidaˈi neˈeri neˈe, sa Moses nia futa

maˈi ana, na ngela ˈoloˈolo leˈa liu. Ma teˈa nia
ka gonia goˈo sulia uulu madamo ki ˈi luma nia.
21 Ma kaidaˈi kira ngali kwau sa Moses faˈasia
luma nia, na sariˈi sa Fero ngalia, ma ka sarea,
ma ka gonia diˈia na ngela nia naˈa.
22 Ngwae ˈi Ejipt ki kira faˈamanata sa Moses
ˈani na ru ˈoro neˈe ngwae ˈi Ejipt ki oga kika
saiana. Ma nia ka ˈaˈana naˈa, ma niaˈa ta
ngwae talingaˈi ˈani fatalana ma na abulalana.

23 “Ma ana kaidaˈi sa Moses doe maˈi ka dao
ana fai akwala faˈi ngali ki, nia ka manata ˈuana
ka dao toˈona ngwae nia ki ana kwalafa sa Israel.
24 Ma kaidaˈi nia dao, nia ka lisia taˈi ngwae
Jiu neˈe ngwae Ejipt nia mala taˈa liu naˈa ana.
Ma nia leka kwau ka kwaiˈafi ana, ma ka duˈua
fuana, ma ka saungia naˈa na ngwae ˈi Ejipt
neˈeri.
25 Nia ka fia fasi na ngwae nia ki fuila kira
ka saiana neˈe God filia fuana talaˈilada faˈasia
na faˈakaisiˈanga ˈi Ejipt, bore ma na ngwae ki
taˈifau noaˈa ki kasi sai goˈo ana.
26 Ma ana taˈi asoa laˈu, nia ka lisia ro ngwae
Jiu ki kera fuˈa, ma nia ka ili ˈuana kwatelana
aroaroˈa ˈi safitadaroˈo ka fata ˈuri, ‘Moro rongo
basi, koroˈo neˈana na ro ngwai asina ki goˈo.
Fuila noaˈa koroˈo kasi fuˈa laˈu.’
27 Ma taˈi ngwae ana keroˈa neˈe mala taˈa ana
toˈolana ka suiˈia sa Moses, ka fata ˈuri, ‘Sa tai
neˈe aluˈu ˈoko gwaungaˈi fuamiroˈo, ma ˈoko
tua ni ngwae kwai matalangaˈi ˈi safitamiroˈo
kwa?
28 ˈOko oga ˈoe saungi nau logo, diˈia ba ˈoko
saungia na ngwae ba ˈi Ejipt ˈi roˈoki?’

29 Kaidaˈi sa Moses nia rongoa ru neˈeri, nia
ka tafi faˈasia ˈi Ejipt, ma ka leka tua naˈa ˈana
ˈi Midia, ma nia ka araˈi naˈa ˈi neˈeri, ma na
ˈafe nia ka faˈafuta ro ngela ngwane ki.

30 “Ma ˈi buri ˈana neˈe sa Moses nia tua naˈa
ˈi neˈeri sulia fai akwala faˈi ngali ki, na ˈainsel
ka faˈataˈi fuana saena meamea ana mafula
neˈe kwasufia na ˈai neˈe uu karangia totoloa ˈi
Saenae, ˈi saena abaˈi kula kwasi neˈe noaˈa kasi
bolo faˈinia ta ngwae ka tua ana.

31 Sa Moses ka ˈarefo liu ana ru neˈe nia lisia,
ma ka ˈidu karangia kwau na ˈai neˈeri, fasi ˈiri
nia lia leˈa ana. Bore ma nia rongoa lala na
lingana God

32 neˈe ˈuri, ‘Nauˈa na God koˈo bora ˈoe ki,
God sa Abraham, ma sa Aesak, ma sa Jakob.’✡
Ma sa Moses ka lebelebe, ma ka ˈaila lia naˈa
kwau, osiˈana nia maˈu liu.

33 Ma God ka fata ˈuri fuana, ‘ˈOke kanusua
na taˈe butu ˈoe ki faˈasia na ˈaemu, duˈungana
kula niniˈa ˈoko uu ana, neˈe ano abu.

34 Nau ku lisia naˈa faˈakaisiˈanga taˈa liu
niniˈa kira sasi ana ngwae nau ki neˈe kira tua ˈi
Ejipt, ma nau ku rongoa naˈa lingana na angiˈa
kira ki. Ta neˈe nau ku koso maˈi fuana nai
lafuda faˈasia. ˈOke leka naˈa kwau ˈi Ejipt,
osiˈana nau ku filiˈo naˈa.’

35 “Sa Moses na ngwae ba na ngwae ˈi Israel ki
kira ˈaila ˈania, ma kira ka fata ˈuri fuana, ‘Tai
neˈe aluˈu ˈoko gwaungaˈi fafi kami, ma ˈoko uu
fuana kwai matalangaˈi lamiˈa?’ Nia ba God ka
kwatea maˈi fasi ˈiri ka gwaungaˈi, ma ka logeda

✡ **7:32** Eksodas 3:1-10

faˈinia kwaiˈafiˈanga faˈasia na ˈainsel ba nia faˈataˈi fuana ana ˈai ba na mafula duˈafia.
36 Ma sa Moses ka talaˈia ngwae Jiu ki faˈasia ˈi Ejipt, ma ka fulia faˈanadaˈa ki ma ru ni ˈarefoˈanga ani ki ˈi Ejipt, ma saena asi neˈe kira saea ‘Asi Meo,’ ma ˈi saena abaˈi kula kwasi sulia fai akwala faˈi ngali ki.
37 Sa Moses logo ba nia fata ˈuri fuana ngwae Israel ki, ‘God ke baˈa kwatea maˈi taˈi profet siaumulu, diˈia neˈe nia asungaˈi nau maˈi siaumulu, ma niaˈa neˈeriˈa ta ngwae goˈo ˈana, ana ngwae kamu ki.’✡
38 Ma sa Moses ka tua faˈinia ngwae ˈi Israel ana fikuˈa ba saena abaˈi kula kwasi, nia ka tua faˈinia na koˈo kia ki, ma faˈinia na ˈainsel neˈe alaˈa faˈinia ˈi gwauna totoloa ba ˈi Saenae. Ma nia ka ngalia naˈa faˈarongoˈanga sulia mauriˈa faˈasia God fasi ˈiri ke kwatea fuaka.
39 “Bore ma na koˈo kia ki, kira ka ˈaila liu ˈania roˈongaˈa sulia sa Moses. Ma kira ka abula ˈada faˈasia, ma kira oga liua oliˈa ˈuana ˈi Ejipt.
40 Kaidaˈi sa Moses tua ˈua gwauna totoloa, kira ka fata ˈuri fuana sa Aaron, ‘ˈOke saungaˈinia maˈi ti nunuˈi ru neˈe diˈia ti god fuaimili, fasi ˈiri kira ke talaˈi kaimili. Osiˈana kami kina naˈa tae neˈe sasi ma sa Moses, na ngwae ba talaˈi kaimili maˈi faˈasia ˈi Ejipt, ka dole maˈi gwauna totoloa loeri.’
41 Ma kira ka saungaˈinia naˈa na nunuˈi ru lisilana diˈia na buluka fuada fuana foˈosilana, ma na sungilana na kwaisuˈusiˈanga ki fuana, ma kira ka sasia naˈa fangaˈa fuana faˈadoelana

✡ **7:37** Diutronomi 18:15, 18

ru neˈe kira saungaˈinia ˈada talada.
42 Duˈungana neˈe kira sasi ˈunaˈeri, God ka
abula faˈasida, ma ka faˈasida ˈiri kira ka foˈosia
naˈa ˈada na madaˈafi, ma na madamo, ma na
bulubulu ki ˈi langi, diˈia ba na profet ki kira
keresia kika ˈuri,
‘Kamu ngwae Israel ki, noaˈa kamu ˈiri saun-
gia laˈu ru mauri kamu ki, ma na
kwaisuˈusiˈanga niniˈa kamu ka sasiˈi su-
lia fai akwala faˈi ngali neˈe ki saena abaˈi
kula kwasi, noaˈa kamu ˈiri sasiˈi laˈu
fuaku.
43 Na babala neˈe kamu ngalia faˈi kamu, ru
fuana nunuˈi ru Molok.
Kamu ngalia logo faˈi kamu nunuˈi ru diˈia na
bulubulu neˈe kira saea ˈani Refan, keraˈa
neˈe nunuˈi ru kamu saungaˈinida ki goˈo
fuana foˈosilada.
Ma osiˈana ru neˈeri ki, nau ku lali kamu kwau
faˈasia ˈi Israel ka daofaˈi liu ana fanoa ˈi
Babilon.’✡

44 “Na koˈo kia ki bore, kira ngalia logo na
Babala Abu God faˈi kira saena abaˈi kula kwasi.
Kira saungaˈinia na Babala Abu neˈe sulia tae
neˈe God saea ma ka faˈataˈinia fuana sa Moses.
45 ˈI buri ˈana, na koˈo kia ki kira ngalia naˈa
babala neˈe faˈasia na maˈa kira ki. Kaidaˈi kira
leka faˈinia sa Josua, kira ngalia kwau na babala.
Kaidaˈi neˈeri neˈe God lalia na ngwae ki faˈasia
na ano kira, ma na ngwae Israel ki ka ngalia
naˈa fuada. Ma na babala neˈeri ka tua ˈi neˈeri,
leleka ka dao ana kaidaˈi sa David nia tatalafaˈa.

✡ **7:43** Emos 5:25-27

46 Ma God ka saeleˈa faˈinia sa David, ma nia
ka gania God ka alaˈania ˈiri nia ka saungaˈinia
ta luma fuana God neˈe sa Jakob foˈosia.
47 Bore ma sa Solomon lala neˈe ka saungaˈinia
na luma fuana.
48 “Bore ma God neˈe ˈinotoˈa ka tasa, noaˈa
kasi tua ˈi saena babala neˈe ngwae ki kira
saungaˈiniˈi. Diˈia na profet Aesea ba keresia
fatalana God fuana ngwae Jiu ki ka ˈuri,
49 ‘Nauˈa neˈe nau ku gwaungaˈi maˈi ˈi langi
fafia ru ki taˈifau, ma na magalia neˈe na
kula fuana alulana ˈaeku ana.
Noaˈa kamu kasi totolia neˈe kamu ka
saungaˈinia ta luma neˈe leˈa ka diˈia
kula neˈe nau ku tua ana.
Ma noaˈa kamu kasi totolia neˈe kamu ka
saungaˈinia ta luma neˈe doe ka bolo
faˈinia neˈe nai tua ˈi saena.
50 Osiˈana nauˈa neˈe nau ku saungaˈinia na ru
neˈe ki taˈifau ˈi langi ma saena maga-
lia.’ ”✡

51 Ma sa Stefen ka fata laˈu ka ˈuri, “Sui bore
ˈana kamu na ngwae Jiu ki, na maurilamuˈa
ngasi ka diˈia lala na ngwae neˈe noaˈa kasi
oga roˈongaˈa sulia God, ma na maurilamuˈa ka
rodoˈa. Nia neˈe kwatea ma noaˈa kamu kasi oga
rongolana ma kwairoˈoi ˈanga ana fatalana God.
Kamu diˈia naˈa koˈo kamu ki, duˈungana kamu
iliili logo ˈuana suˈungengelana na Anoˈi ru Abu.
52 Na koˈo kamu ki kira faˈakaisia na profet ki
taˈifau. Osiˈana ˈi naˈo maˈi ba kira saungia na
ngwae ni faˈataloˈa God ki, neˈe kira faˈarongo

✡ **7:50** Aesea 66:1

ˈani lekalana maˈi na Christ, na ngwae ba God filia fuana faˈamaurilana ngwae nia ki. Ma ana kaidaˈi neˈeri, kamu ka kwatea niaˈa fuana na malimae nia ki, ma muka saungia ka mae.
53 ˈIu, ma kamuˈa ba ngalia naˈa taki God ki ba na ˈainsel ki kira kwateˈe maˈi fuamuˈa, bore ma noaˈa kamu kasi roˈo goˈo suliˈi!”

Kira saungia sa Stefen

54 Ma ana kaidaˈi neˈe ngwae faˈinaˈonaˈo ki saena fikuˈa neˈe kira rongoa sa Stefen, na manatalada ka ngeˈengeˈela liu, ma kira ka ˈala girigiri fuana, osiˈana kira saetaˈa liu fuana.
55 Ma osiˈana na Anoˈi ru Abu nia sura naˈa ana sa Stefen, nia lia ˈalaˈa ˈuana ˈi langi, ma ka lisia God ˈinotoˈa ma ka ngasingasiˈa, ma ka lisia logo sa Jesus nia uu ana bali lima ˈoloˈolo ana God ma ka gwaungaˈi faˈinia.
56 Ma sa Stefen ka fata ˈuri, “Lia basi! Nau ku lisia na fanoa ˈi langi nia ˈifi, ma na Ngela Ngwae ka uu ˈi bali lima ˈoloˈolo ana God!”
57 Ma kaidaˈi neˈe ngwae faˈinaˈonaˈo ki kira rongoa ru neˈe, kira ka bokota naˈa alingada, ma kira ka ri koko, ma kira ka afaˈiriˈiri naˈa fafia.
58 Ma kira ka suulangaˈinia ˈuana ˈi maa faˈasia ˈi saena na fanoa, ma kira ka talaˈae naˈa ana ˈuilana ˈani fau ki. Ma na ngwae neˈe kira ˈuia sa Stefen ˈani fau ki, kira ka kanusua na toˈongi kira ki, ma kira ka aluˈi ˈi ˈaena taˈi ngwae ˈalako neˈe satana sa Saul, ˈiri kira ka abitako fuana ˈuilana.
59 Ma kaidaˈi kira ˈuia, sa Stefen foˈo ka ˈuri, “Jesus Aofia nau ˈae, ˈoke ngalia naˈa mangoku.”

60 Ma nia ka bobo uruuru ˈi ano, ma ka fata
doe ka ˈuri, “Aofia, ˈoke rufuanata ada fuana
saungilaku!” Buri ˈana neˈe nia saea ru neˈe ki
taˈifau, nia ka mae naˈa.

8

Sa Saul faˈakaisia na ngwae faˈamamana ki

1-2 Ma sa Saul ka alafafia maelana sa Stefen.
Ma ti ngwae neˈe fitoˈonga kira ki ngasingasiˈa,
kira ngalia nonina sa Stefen, ma kira ka kwa-
iatoa, ma kira ka angi liu faˈinia. Ma ana
faˈi asoa neˈeri logo, na ngwae faˈamamana ki
ˈi Jerusalem kira talaˈae kika ruˈu naˈa saena
faˈakaisiˈanga, osiˈana neˈe faˈakaisiˈanga nia
doe liu. Ma na ngwae ki taˈifau neˈe kira
faˈamamana kira ka takalo taˈifau naˈa ˈuana
fanoa ki saena abaˈi kula ˈi Judea ma ˈi Samaria,
bore ma noaˈa laˈu na ngwae lifurongo ki.
3 Sa Saul ka sasi ngangata liu ˈuana malangisi-
lana na ngwae faˈamamana ki. Ma nia ka ruˈu
saena luma ki ˈuana daulana sa tai faˈida neˈe
kira faˈamamana ana sa Jesus, ngwae ki ma na
kini ki logo, ma ka aluda saena luma ni lokafo.

Kira faˈatalo logo ˈani Faˈarongoˈa Leˈa ˈi Samaria

4 Ma na ngwae neˈe kira faˈamamana, kira
ka takalo ana fanoa ki taˈifau. Ma kaidaˈi kira
liu kwau, kira ka faˈatalo ˈani Faˈarongoˈa Leˈa
sulia sa Jesus.
5 Sa Filip ka leka ˈuana taˈi maˈe fanoa doe
saena abaˈi kula ˈi Samaria, ma ka faˈarongo
ˈani sa Jesus, na ngwae faˈamauri, fuana ngwae
ki ˈi neˈeri.

6 Kaidaˈi ngwae ˈi neˈeri ki kira rongoa naˈa
fatalana sa Filip, ma kira ka lisia logo na ru
faˈanadaˈa ki neˈe nia fuliˈi, kira ka fafarongo
mamana ana ru neˈe sa Filip nia saeˈe ki.
7 Osiˈana nia ka lalia anoˈi ru taˈa ki faˈasia
ngwae ˈoro ki, ma kira ka ri koko, ana kaidaˈi
kira ruˈu maˈi faˈasida. Ma na ngwae neˈe
nonida ka taˈu, ma ngwae ˈaeda mae ki, nia ka
gurada taˈifau.
8 Ma na ngwae ˈi Samaria ki, kira ka saeleˈa
liu faˈinia.
9 Ma saena fanoa neˈeri, taˈi ngwae ka tua logo
neˈe satana sa Simon, ma ka tau naˈa maˈi nia
faˈa ˈarefoa na ngwae ˈi Samaria ki ˈani raoˈa
neˈe nia sasi ˈania na lufina ngwai. Ma kira ka
saea nia ta ngwae talingaˈi liu.
10 Ma na ngwae ki taˈifau ˈi fanoa neˈeri, na
ngwae ˈaˈana ki, ma kaela ngela tiˈitiˈi ki logo,
kira ka fafarongoa, ma kira ka saea nia na ngwae
neˈe toˈo ana ngasingasiˈanga faˈasia God, ma
kira ka saea ˈani “Ngasingasiˈanga Doe.”
11 Kira donga ka tau naˈa maˈi sulia nia ka
sasia raoˈa neˈeri ki ˈani lufina ngwai.
12 Bore ma ana kaidaˈi kira rongoa sa Filip
nia fata sulia na Faˈarongoˈa Leˈa sulia na
ˈInotoˈanga God ma sa Jesus Christ, kira ka
faˈamamana, ma kira ka siuabu ngwae ki ma na
kini ki logo.
13 Sa Simon bore ka faˈamamana logo, ma ka
siuabu. ˈI buri ˈana, nia ka leka naˈa faˈinia sa
Filip ˈuana kula neˈe nia leka ˈuana. Ma kaidaˈi
nia lisia sa Filip fulia naˈa ru faˈanadaˈa ki, ma
na ru ni ˈarefoˈa ki, nia ka ˈarefo liu.

14 Na ngwae lifurongo ki neˈe kira tua ˈi
Jerusalem, ana kaidaˈi neˈeri kira rongoa ngwae
ˈi Samaria ki kira faˈamamana logo ana na
fatalana God, goˈo kira ka kwatea sa Peter faˈinia
sa John ka leka kwau siada.
15 Kaidaˈi kera dao, kera ka foˈo fuana ngwae
neˈe kira faˈamamana ki, ˈiri kira ka toˈo ana na
Anoˈi ru Abu.
16 Kira taˈifau kira siuabu naˈa kaidaˈi kira
faˈamamana naˈa ana sa Jesus, bore ma na Anoˈi
ru Abu noaˈa kasi koso ˈua fafia ta ngwae ada.
17 ˈUnaˈeri sa Peter ma sa John, kera ka alua
limada ˈi fafoda, mala kira ka fiˈi toˈo naˈa ana
Anoˈi ru Abu.
18 Ana kaidaˈi neˈeri, sa Simon ka lisia na
ngwae lifurongo ki kera alua limada fafida, ma
na Anoˈi ru Abu ka sifolida naˈa, nia ka ngalia
mani ka sasi ˈuana kwatelana fuana sa Peter ma
sa John,
19 ka fata ˈuri, “Koroˈo ke kwatea logo na
ngasingasiˈanga neˈana fuaku, ˈiri diˈia nau ku
alua bore na limaku ˈi fafona ta ngwae, nia ke
baˈa toˈo logo ana Anoˈi ru Abu.”
20 Bore ma sa Peter ka olisia ka ˈuri, “Nia bolo
faˈinia mani ˈoe faˈiniˈo koroˈo ke funu, osiˈana
ˈoko fia fasi neˈe na kwateˈa God na ru lala fuana
folilana ˈani mani.
21 Noaˈa ˈoe kosi bolo goˈo fuana raoˈa faˈi
kaimili, osiˈana na manatalamu noaˈa kasi saga
ˈi naˈona God.
22 ˈOke kakari alifaˈi faˈasia manataˈanga taˈa
neˈe ˈoe ki, ma ˈoke foˈosia God fasi ˈiri nia ke
manata logeˈo faˈasia manataˈanga taˈa nini ˈoe
ki.

23 Osiˈana nau ku lisia neˈe ˈoko ˈuga ka taˈa
liu, ma ˈoko tua ˈani laeroroto'anga ˈi olofana
taˈangaˈa."
24 Sui sa Simon ka fata ˈuri fuana sa Peter ma
sa John, "Moro foˈosia God ka ˈafi nau, fasi ˈiri ta
ru ana ru niniˈa koroˈo saeˈe ki kasi toˈe nau."
25 Ma ˈi buri ˈana, sa Peter faˈinia sa John kera
alaˈa sulia tae ki neˈe kera saiana sulia sa Jesus,
ma kera ka fata sulia fatalana na Aofia. Sui kera
ka oli ˈuana ˈi Jerusalem. Ma ana oliˈa kera, kera
ka faˈarongo ˈani Faˈarongoˈa Leˈa ana maˈe
fanoa ˈoro ki ˈi Samaria.

Sa Filip faˈinia ngwae ˈinotoˈa ˈi Etiopia

26 Ma taˈi ˈainsel na Aofia ka alaˈa fuana sa
Filip ka ˈuri, "ˈOke sasi akaˈu, ˈoko leka ˈi bali
ˈalaˈa sulia na tala neˈe toˈo ˈi Jerusalem ka
leka ˈuana ˈi Gasa sulia tala neˈe liu saena kula
ˈeˈerede."
27-28 Ma sa Filip ka sasi akaˈu ma ka leka. Ma
na taˈi ngwae ˈinotoˈa faˈasia ˈi Etiopia ka leka
logo maˈi sulia tala neˈeri, ka oli ˈuana fanoa
nia. Na ngwae neˈe, nia* lia sulia na mani
na tatalafaˈa kini ˈi Etiopia. Nia tua maˈi ˈi
Jerusalem fuana foˈosilana God, sui nia ka oli
naˈa ˈi fanoa saena ru ni lekaˈa nia neˈe hos
nia tara. Ma kaidaˈi nia leka ˈana, nia tua ka
toˈomani na buka sa Aesea na profet nia keresia.
29 Goˈo na Anoˈi ru Abu ka fata ˈuri fuana
sa Filip, "Leka, ˈoko leka karangia na ngwae
loˈoko."

---

* **8:27-28** Ngwae ˈinotoˈa faˈasia ˈi Etiopia, nia ta 'eunuch.' Na fadalana ana 'eunuch' neˈe ngwae falasia. Saena Fau Alangaˈinga ˈUa, ta ngwae ˈuri nia sua, ma noaˈa kasi leka saena Luma Abu God.

30 Ma sa Filip ka lalili kwau siana, ma ka
rongoa nia toˈomani na buka sa Aesea na profet,
ma nia ka saefiloa ka fata ˈuri, “ˈOko saiana na
ru neˈana ˈoko toˈomani?”
31 Ma na ngwae ˈinotoˈa neˈeri ka olisia ka ˈuri,
“ˈUri ma nai sai faˈuta ana, diˈia noaˈa ta ngwae
kasi faˈamanata nau ˈani?” Ma nia ka saea maˈi
sa Filip, fasi ˈiri ke raˈe kwau siana ma ka tua
faˈinia.
32 Na Kerekereˈa Abu neˈe nia toˈomani, nia
ˈuri,

“Ngwae ki talaˈia fuana saungilana, ka diˈia
neˈe ngwae ki talaˈia na sipsip fuana
saungilana, ma noaˈa nia kasi saea goˈo ta
alaˈanga, ma ka diˈia naˈa kala sipsip neˈe
nia tua nene kaidaˈi kira sufia ifuna.

33 Ma kira ka ˈoidorole ˈani niaˈa, ma kira ka
matalangaˈinia ˈani sokeˈa ki.

Ma nia noaˈa kasi toˈo ana ta kwalafa, osiˈana
kira saungia ka mae.”✡

34 Goˈo na ngwae ˈinotoˈa neˈe ka fata ˈuri
fuana sa Filip, “Faˈarongo nau basi maˈi kwa,
ˈuri ma sa tai niniˈa na profet neˈe fata sulia?
Suli niaˈa talana, nama sulia ta ngwae matamata
lala ˈana?”
35 Ma sa Filip ka talaˈae ka alaˈa fuana sulia na
Faˈarongoˈa Leˈa sulia sa Jesus, nia talaˈae ana
Kerekereˈa Abu neˈeri.
36-37 Ma ana kaidaˈi kira leka sulia tala, kira
ka liu bolo faˈinia taˈi gwaˈi kafo. Ma na ngwae

✡ **8:33** Aesea 53:7, 8

ˈinotoˈa neˈeri ka fata ˈuri fuana sa Filip, “Na kafo niniˈa goˈo kwa, siuabu nau naˈa.”†
38 Sui na ngwae ˈinotoˈa neˈe ka saea na hos nia ka uu toˈo, ma sa Filip kera ka koso saena kafo, ma sa Filip ka siuabua naˈa.
39 Ana kaidaˈi kera raˈe maˈi faˈasia saena kafo, na Anoˈi ru God fiˈi leka maˈi ka laua naˈa sa Filip. Sui bore ˈana na ngwae ˈinotoˈa neˈeri noaˈa kasi lisia naˈa laˈu sa Filip, nia ka leka naˈa kwau ˈana faˈinia na saeleˈanga doe.
40 Bore ma sa Filip ka ngwano ma niaˈa lala naˈa ˈi Asotus, ma ka liu daraninia naˈa maˈe fanoa neˈeri ki faˈinia faˈatalongaˈilana na Faˈarongoˈa Leˈa ana fanoa neˈeri ki, leleka ka dao ana fanoa ˈi Sesarea.

9

Sa Saul kakari alifaˈi ma ka faˈamamana

1 Ma ana kaidaˈi neˈeri logo, sa Saul ka ngangata naˈa faˈinia na alaˈanga nia ki fuana na saungilana fafarongo na Aofia ki. Ma nia ka leka siana na ˈingataˈi fata abu,
2 ma ka gania ˈiri nia ka keresia ta alaˈanga fuana na ngwae faˈinaˈonaˈo ki ana luma fuana foˈongaˈa ki ˈi Damaskas, ˈiri kira ka alaˈania fuana nia lulua ˈuana na ngwae neˈe kira faˈamamana ana na Aofia ki, ma diˈia nia dao toˈona ta ngwae nama ta kini ˈunaˈeri, nia

† **8:36-37** Ti kerekereˈa ua ana Acts noaˈa kasi ˈadoa verse 37, Ma sa Filip ka fata ˈuri fuana, “ˈOko saiana ˈoe siuabu goˈo ˈamu, diˈia ˈoko faˈamamana ana sa Jesus ˈani maurilamu taˈifau.” Nia olisia ka ˈuri, “ˈIu, nau ku faˈamamana ana sa Jesus Christ niaˈa neˈe Ngela God.”

ke dauda, ma ke oli maˈi faˈinida ˈuana ˈi
Jerusalem.

3 Ma ana kaidaˈi nia leka ˈuana ˈi Damaskas,
ma ka dao karangia naˈa kwau na fanoa, tona ma
na binabina faˈasia saena mamanga rara naˈa
ˈafia niaˈa.
4 Ma nia ka ˈasi ˈi ano, ma nia ka rongoa taˈi
lingalingaˈi alaˈangai fata ˈuri fuana, “Saul, Saul!
Faˈuta laˈu neˈe ˈoko faˈakaisi nau kwa?”

5 Sui sa Saul ka olisia ka ˈuri, “Araˈi kwa, ˈaeˈo
sa tai niniˈa?”

Ma na lingalingaˈi alaˈanga neˈeri olisia ka
ˈuri, “Nauˈa sa Jesus, na ngwae neˈe ˈoko
faˈakaisia.
6 ˈOke tataˈe, ˈoko leka ˈi fanoa, ma kika
faˈarongoˈo ˈani tae neˈe ˈoke baˈa sasia.”

7 Ma na ngwae neˈe kira leka faˈinia sa Saul
ki, kira ka uu nene, ma noaˈa kira kasi saea naˈa
ta alaˈanga, kira rongoa na lingalingaˈi alaˈanga
neˈeri, bore ma noaˈa ki kasi lisia goˈo ta ngwae.
8 Sui sa Saul ka tataˈe maˈi, ma ka kwadalani
naˈa maana, bore ma noaˈa nia kasi lisia goˈo ta
ru. Ma kira ka dau ana limana, kira ka talaˈia
ˈuana ˈi Damaskas.
9 Ma sa Saul noaˈa kasi lisia naˈa ta taˈi ru,
osiˈana maana rodo naˈa sulia uulu asoa ki. Ma
sulia uulu asoa neˈeri ki logo, noaˈa nia kasi
ˈania ta fanga, ma noaˈa kasi kwaˈufia logo ta
kafo.

10 Ma na taˈi fafarongo sa Jesus logo neˈe
satana sa Ananias, nia tua logo ˈi Damaskas, ma
nia ka lisia na Aofia ana faˈataˈinga. Ma na Aofia
ka fata ˈuri fuana, “Ananias kwa!”

Ma sa Ananias ka olisia ka ˈuri, “Aofia ˈae,
nauˈa niniˈa.”
11 Na Aofia ka fata ˈuri fuana, “ˈOke sasi akaˈu,
ko leka ˈuana na tala neˈe kira saea ˈani ‘Tala
Saga,’ ma ˈoko leka ˈuana luma sa Judas, ˈoko
saefiloa ˈuana taˈi ngwae faˈasia ˈi Tarsus neˈe
satana sa Saul. Nia foˈo ˈana ˈi neˈeri,
12 ma nia ka lisiˈo ˈani faˈataˈinga neˈe ˈoko
ruˈu maˈi siana, ma ˈoko alua naˈa limamu fafia,
fasi ˈiri neˈe ro maana nia ki ka lia laˈu.”
13 Sui sa Ananias ka olisia ka ˈuri, “Aofia kwa,
ngwae ˈoro ki kira faˈarongo nau sulia ngwae
neˈe ma na ru taˈa ˈoro nia sasi fuana ngwae
ˈoe ki ˈi Jerusalem.
14 Ma nia ka leka naˈa maˈi ˈi neˈe ˈi Damaskas,
ˈiri nia ke daua sa tai faˈida neˈe kira foˈosi ˈoe,
osiˈana na fata abu doe ki neˈe kira alaˈania
fuana.”
15 Bore ma na Aofia olisia ka fata ˈuri fuana,
“ˈOke leka ˈamu, osiˈana nau ku filia naˈa ˈiri
nia ke rao fuaku, ma ke faˈatalo sulia nauˈa
fuana ngwae neˈe noaˈa laˈu ngwae Jiu ki, ma
na tatalafaˈa kira ki, ma fuana ngwae ˈi Israel ki
logo.
16 Ma nauˈa talaku neˈe nau kui baˈa
faˈataˈinia fuana tae ki neˈe nia ke baˈa nonifii
ˈani ana kaidaˈi nia ke faˈatalo ˈani nau.”
17 ˈUnaˈeri sa Ananias ka leka, ka ruˈu saena
luma neˈeri, ma ka alua limana fafona sa Saul,
ma ka fata ˈuri, “Ngwaefuta nau Saul ˈae, sa
Jesus na Aofia talana neˈe asungaˈi nau maˈi. Nia
ba faˈataˈi fuamu sulia na tala, ana kaidaˈi ba
ˈoko leka maˈi ˈi neˈe. Nia ka asungaˈi nau maˈi,
fasi ˈiri ˈoko lia laˈu, ma ˈoko toˈo ana na Anoˈi
ru Abu.”

18 Ma ˈaliˈali goˈo na ru diˈia na reforefo iˈa ki
ka ˈasia faˈasia naˈa maana sa Saul, ma nia ka
lia laˈu. Sui nia ka tataˈe, ma ka siuabu.
19 Ma buri ˈana nia fanga ka sui naˈa, nonina
ka fiˈi ngasingasiˈa laˈu.

Sa Saul faˈarongo ˈani Faˈarongoˈa Leˈa ˈi Damaskas

Ma sa Saul ka tua faˈinia na fafarongo ki ˈi
Damaskas sulia bara asoa.
20 Ma nia ka leka ˈaliˈali ˈuana luma fuana
foˈongaˈa, ma ka talaˈae ana alaˈanga sulia sa
Jesus ka ˈuri, “Niaˈa neˈe na Ngela God.”
21 Ma sa tai faˈida neˈe kira rongoa niaˈa, kira
ka ˈarefo liu, ma kira ka saefilo kwailiu safitada
kira ka ˈuri, “Se reala na ngwae neˈe ba tua
tua ˈi Jerusalem, ma ka saungia ngwae neˈe kira
foˈosia sa Jesus ki. Ma nia leka naˈa maˈi ˈi neˈe,
ˈiri ke dauda, ma ke talaˈida siana na fata abu
doe ki.”
22 God ka radua sa Saul, ma na fatalana ka
ngasingasiˈa liu. Ma sa Saul ka faˈataˈinia sulia
sa Jesus saena na Kerekereˈa Abu neˈe niaˈa na
ngwae neˈe God filia. Ma ka ˈunaˈeri, ngwae Jiu
ki neˈe kira tua ˈi Damaskas, kira ka kina naˈa
olisilana ˈani ta ru.
23 Ma ˈi buri ˈana asoa ˈoro ki ka sui,* ngwae
Jiu ki kira ka fiku fuana lokoˈi ru ˈanga fuana
saungilana sa Saul.
24 Sulia asoa ma na rodo, kira ka folo ˈusia
maana na sakasakaˈa ana fanoa neˈeri fasi ˈiri

---

* **9:23** Ti ngwae fia asoa ˈoro neˈe ki bolo faˈinia ta ro faˈi ngali nama uulu faˈi ngali ˈunaˈeri. Lisia Galesia 1:17,18

kira ke saungia. Bore ma sa Saul ka rongoa na manataˈanga kira ki.
25 Ma ana taˈi faˈi rodo, na fafarongo nia ki kira ngalia, kira ka faˈakosoa saena na kaibaru doe ˈuana ˈi maa sulia maˈe kwakwa tofongana sulufau neˈe kira ˈuia kalia ˈania na fanoa neˈeri.

Sa Saul tua ˈi Jerusalem

26 Ma sa Saul ka leka ˈi Jerusalem, ma ka iliili ˈuana leka fikuˈa faˈinia na ngwae neˈe kira faˈamamana ana sa Jesus ki. Ma noaˈa kira kasi faˈamamana ana fasi niaˈa neˈe ta fafarongo logo ana sa Jesus, ma kira ka maˈu ˈani niaˈa.
27 Goˈo sa Banabas ka leka maˈi, ka talaˈia siana na ngwae lifurongo ki, ma ka faˈarongo kira ˈani neˈe sa Saul nia lisia na Aofia sulia tala, ma na Aofia ka alaˈa logo fuana. ˈUnaˈeri nia ka faˈarongo kira logo ˈani sa Saul neˈe nia fata falataliˈa sulia sa Jesus ˈi Damaskas.
28 Ma kira fiˈi faˈamamana, ma sa Saul ka fiˈi tua naˈa faˈinida, ma ka liu saena ˈafutana ˈi Jerusalem, ma ka fata noniraˈa sulia sa Jesus.
29 Ma nia ka fata ma ka olisuˈusuˈu faˈinia ngwae Jiu ki neˈe kira fata ˈani alaˈanga Grik, ma kira ka iliili ˈuana saungilana.
30 Ma ana kaidaˈi na ngwae neˈe kira faˈamamana ki kira rongoa ru neˈeri, kira ka talaˈia sa Saul ˈuana ˈi Sesarea, ma kira ka kwatea ˈuana ˈi Tarsus.
31 Ma na ngwae faˈamamana ki saena abaˈi kula ˈi Judea, ma ˈi Galili, ma ˈi Samaria ki, kira ka fiˈi tua naˈa ˈani aroaroˈanga ana kaidaˈi neˈeri. Ma na fikutaˈi ngwae faˈamamana neˈeri ka ngasingasiˈa, ma ka doe laˈu ˈani ngwae

ˈoro ki neˈe kira faˈamamana. Nia ˈunaˈeri, osiˈana na Anoˈi ru Abu kwaiˈafi ada, ma kira ka faˈadufa na Aofia.

Sa Peter leka kwau ˈuana ˈi Lida ma ˈi Jopa

32 Ma sa Peter ka leka ana maˈe fanoa ˈoro ki, ma ana taˈi kaidaˈi nia ka leka ˈi Lida ˈiri nia ka maa toˈona na ngwae God ki neˈe kira tua ˈi saena maˈe fanoa neˈeri.
33 Ma ˈi neˈeri, nia ka dao toˈona taˈi ngwae satana sa Aeneas neˈe nonina taˈu ma noaˈa nia kasi tataˈe naˈa faˈasia na ˈifitaˈi nia sulia kwalu faˈi ngali ki.
34 Ma sa Peter ka fata ˈuri fuana, “Aeneas ˈae, sa Jesus Christ ka guraˈo naˈa ana kaidaˈi neˈe. ˈOke tataˈe, ko laˈumia na ˈifitaˈi ˈoe.” Ma ˈaliˈali goˈo sa Aeneas ka tataˈe.
35 Ma na ngwae ki taˈifau neˈe kira tua ˈi Lida ma ˈi Saron, kira lisia, ma kira ka faˈamamana ana na Aofia.
36 Ana fanoa ˈi Jopa, taˈi kini neˈe faˈamamana, nia tua logo ˈi neˈeri, neˈe satana ˈi Tabita. (Ana alaˈanga ˈi Grik niaˈa ˈi Dorkas.) Nia ka sasia ru leˈa ˈoro liu ki, ma ka kwaiˈafi liu logo ana ngwae neˈe kira dalaˈa ki.
37 Ma ana kaidaˈi neˈeri, nia mataˈi, ma ka mae. Ma kika taufia nonina ka sui, kira ka ˈafua, ma kira ka ngalia ˈuana maˈe luma ˈi lifua, ma kira egola ˈi neˈeri.
38 Ma na fanoa ˈi Jopa noaˈa kasi tau goˈo faˈasia ˈi Lida, ma ana kaidaˈi neˈe ngwae neˈe kira faˈamamana ki kira rongoa sa Peter nia tua ˈi Lida, kira ka kwatea ro ngwae ki siana faˈinia na alaˈanga ˈuri, “ˈOke leka ˈaliˈali maˈi siaimili.”

39 ˈUnaˈeri sa Peter ka leka faˈi kera. Ma
kaidaˈi nia dao ana, kira ka talaˈia ˈuana maˈe
luma neˈe ˈi lifua. Na gwaˈi ˈuru ki taˈifau goˈo
neˈe, kira fiku siana sa Peter ˈi neˈeri, ma kira ka
angi. Ma kira ka faˈataˈinia na toro ˈoro ki neˈe
kini neˈeri nia taiˈi ana kaidaˈi nia mauri ˈua.
40 Sui sa Peter ka baˈe kira taˈifau, kira ka ruˈu
ˈi maa faˈasia maˈe luma neˈeri, ma nia ka bobo
uruuru, ka foˈo. Sui nia ka abula fuana noniˈi
ru neˈeri, ka fata ˈuri fuana, “Tabita ˈae, ˈoke
tataˈe.” Ma na kini neˈeri ka kwadalani maana,
ma kaidaˈi nia lia kwau, nia ka lisia sa Peter, ma
nia ka sula tataˈe ma ka gwauru.
41 Ma sa Peter ka dau ana na limana, ma ka
ˈafia nia ka tataˈe ka uu. Sui nia ka ri maˈi ˈuana
na gwaˈi ˈuru baera ki, faˈinia na ngwae neˈe
kira faˈamamana ki, ma ka faˈataˈinia ˈi Dorkas
neˈe nia mauri naˈa.
42 Na alaˈanga sulia na ru neˈe ka talofia
ˈafutana naˈa fanoa ˈi Jopa taˈifau, ma na ngwae
ˈoro ki kira ka faˈamamana naˈa ana na Aofia.
43 Ma sa Peter ka tua ˈi Jopa sulia asoa ˈoro ki
faˈinia na ngwae neˈe satana sa Simon, na ngwae
neˈe raoˈa nia fuana saungilana na ˈuˈuila ru
ana buluka ki.

10

Sa Peter faˈinia sa Kornelius

1 Ma taˈi ngwae ˈi Sesarea neˈe satana sa Kor-
nelius, na ngwae faˈinaˈonaˈo ana ngwae fuana
ofoˈa ki ˈi Rom neˈe kira saea ˈani “Fikutaˈi
ngwae ˈi Itali.”
2 Niaˈa na ngwae neˈe nia faˈaˈinotoˈa God, ma
ka dangiˈi foˈosia logo. Niaˈa faˈinia na ngwae

saena luma nia ki taˈifau neˈe kira foˈosia God,
ma ka sasi ru ˈoro leˈa ki fuana ˈafilana ngwae
dalaˈa Jiu ki logo.
3 Aia, ma ka bolo faˈinia uula kadi sina ˈi
saˈulafi ana taˈi faˈi asoa, nia ka lisia taˈi
faˈataˈinga neˈe faˈataˈi madako ana na ˈainsel
God nia leka maˈi, ma ka fata ˈuri fuana,
“Kornelius kwa!”
4 Ma nia ka alu naˈa maana ana ˈainsel neˈeri,
ma ka maˈu, ma ka ˈuri, “Ngwae ˈaˈana nau ˈae,
tae naˈa neˈe ˈoko oga?”
Ma na ˈainsel neˈeri ka olisia ka ˈuri, “God nia
saeleˈa liu faˈiniˈo, ma ka alafafia na foˈongaˈa
ˈoe ki faˈinia na raoˈa leˈa neˈe ˈoko sasiˈi
fuana ˈafilana na ngwae dalaˈa ki, ma God ke
kwaiaraˈo duˈunganiˈi.
5 Ana kaidaˈi neˈe naˈa, ˈoke kwatea ti ngwae
ke leka ˈuana ˈi Jopa fasi ˈiri kike saea maˈi taˈi
ngwae neˈe satana sa Simon Peter.
6 Nia tua saena luma taˈi ngwae rao ana ˈuˈuila
ru ana buluka ki, satana sa Simon ba na luma nia
tua sulia asi.”
7 Na ˈainsel neˈe ka alaˈa ˈunaˈeri fuana ka
sui, nia ka leka naˈa ˈana. Ma sa Kornelius ka
saea maˈi ro ngwae ki ana ngwae neˈe kira rao
ˈi saena luma nia ki siana, faˈinia taˈi ngwae ana
ofoˈa nia, na ngwae neˈe nia ka foˈosia logo God.
8 Ma nia ka faˈarongo kira ˈani na ru neˈe nia
lisia ma ka rongoa. Sui nia ka asungaˈi kira kwau
ˈuana ˈi Jopa.
9 Ana asoa ˈi buri, kaidaˈi ngwae neˈeri ki kira
leka ˈua kwau, ma kira ka karangi dao naˈa ana
maˈe fanoa ˈi Jopa, ma ana kaidaˈi neˈeri sa
Peter raˈe ˈi fafona luma, ˈiri nia ka foˈo ˈi asoa.

10 Ma nia ka fiolo, ma nia ka oga ka fanga. Ma
ana kaidaˈi kira sasi akaˈu ˈua ana fanga ki, nia
ka lisia taˈi faˈataˈinga.
11 Nia ka lisia ˈi langi nia ˈifi, ma ka lisia na
ru diˈia ˈaba ifi reba neˈe kira faˈakosoa maˈi
ˈi ano saena magalia, ma lisilana diˈia ta ngwae
neˈe dau ana ˈani fai suˈusuˈuˈi ru ki.
12 Ma saena ˈaba ifi neˈeri na ru mauri ki, ma
ru ˈaeˈaela ki, ru angoango ki, ma na noˈo kwasi
ki. Na ru neˈeri ki, taki sa Moses luia noaˈa ta
ngwae kasi ˈaniˈi.
13 Sui nia ka rongoa taˈi lingalingaˈi ru ka fata
ˈuri fuana, “Peter, tataˈe, ko saungida, ma ˈoko
ˈanida.”
14 Ma sa Peter ka olisia ka fata ˈuri, “Aofia ˈae,
noaˈa liu, osiˈana noaˈa nau kusi ˈaniˈania ta ru
neˈe sua ma ka bulibuli.”
15 ˈUnaˈeri na lingalingaˈi ru neˈeri ka fata laˈu
ˈuri fuana, “Noaˈa ˈoe kosi saea ta ru sua ma ka
bulibuli ana ta tae neˈe God ka saea nia leˈa, ma
ka sikasika fuana ˈanilana.”
16 Uulu kaidaˈi ki neˈe ru neˈeri nia faˈataˈi
ˈunaˈeri ana ka sui, kira ka olitaˈinia logo ˈada
na ˈaba ifi baera faˈinia na ru ki taˈifau ˈuana ˈi
langi.
17 Ma sa Peter ka manata sulia fadalana
faˈataˈinga neˈe nia lisia. Ma ana kaidaˈi neˈeri
logo neˈe ngwae ba sa Kornelius asungaˈinida
maˈi ki, kira ka saefilo ˈuana luma sa Simon, ma
kira ka dao naˈa maana maˈe taˈelo.
18 Ma kira saefilo kira ka ˈuri, “ˈUri ma taˈi
ngwae satana sa Simon Peter nia tua ˈi neˈe?”
19 Ma ana kaidaˈi neˈeri, sa Peter ka manata
goˈo ˈana ˈua sulia na faˈataˈinga neˈe nia lisia,
osiˈana nia oga ka saiana na fadalana. Ma na

Anoˈi ru Abu ka fata ˈuri fuana, “Fafarongo basi,
na uulu ngwae ki kira dao ˈi neˈe, ma kira ka lulu
ˈuamu.
20 Tataˈe, ˈoko koso kwau siada, ma noaˈa ˈoe
kosi manata naˈi oreore ˈuana lekaˈa faˈi kira,
osiˈana nauˈa neˈe nau ku asungaˈinida maˈi.”
21 Sui sa Peter ka koso kwau siada, ka fata
ˈuri, “Nauˈa naˈa ngwae baniˈa kamu lulu ˈuaku
niniˈa. ˈUri ma kamu leka maˈi faˈuta niniˈa?”
22 Kira olisia kira ka fata ˈuri, “Sa Kornelius
na ngwae faˈinaˈonaˈo ana ofoˈa neˈe asungaˈi
kaimili maˈi. Niaˈa na ngwae leˈa, ma ka foˈosia
logo God. Ma na ngwae ˈi Jiu ki taˈifau kira ka
fuˈusi doe liu ana niaˈa. Ma taˈi ˈainsel God ka
saea fuana fasi ˈiri nia ka saeˈo ˈuana luma nia,
ma nia oga ka rongoa tae neˈe ˈoke baˈa saea.”
23 Ma sa Peter ka kwaloa kwau ngwae neˈeri
ki ˈi luma neˈe nia tua ana, fasi ˈiri kike maliu
basi faˈinia ana rodo neˈeri.
Sui ˈofodangi ana ruana asoa, sa Peter ka sasi
akaˈu, ma ka leka faˈinida ma ti ngwae laˈu ˈi
Jopa neˈe kira faˈamamana.
24 Ana faˈi asoa ˈi buri, kira ka dao naˈa ˈi
Sesarea, na kula ba sa Kornelius maˈakwalia
ana. Ma na ngwaefuta nia ki, ma na toˈolana
faˈida, ma na ngwae kwaima nia ki neˈe nia
laefida maˈi, kira ka masia logo sa Peter faˈinia
sa Kornelius.
25 Ma kaidaˈi sa Peter fasi ke ruˈu goˈo kwau,
sa Kornelius ka dao toˈona, ma ka ˈasia ˈi naˈona
ˈaena sa Peter, ma ka faˈa aofia.
26 Bore ma sa Peter ka taˈea ka fata ˈuri, “ˈOke
tataˈe, osiˈana nauˈa niniˈa na ngwae diˈia logo
ˈaeˈo.”

27 Ma sa Peter ka alaˈa faˈinia sa Kornelius, ma
kera ka ruˈu naˈa kwau saena luma. Ma nia ka
lisia ngwae ˈoro liu ki kira fiku.
28 Ma nia ka fata ˈuri fuada, “Kaumulu muke
sai leˈa naˈa ana taˈifau goˈo neˈe na taki kaimili
Jiu ki, nia luia noaˈa kami kasi ruˈu saena luma
kaumulu ki, ma noaˈa kami kasi rao fiku faˈi
kamu ngwae neˈe noaˈa laˈu Jiu ki. Bore ma God
faˈataˈinia fuaku noaˈa nau kusi saea ta ngwae
ˈani ngwae bulibuli ma ka sua.
29 Nia neˈe kwate ma nau ku leka maˈi ana
kaidaˈi neˈe ˈoko sae nau maˈi, ma noaˈa naisi
leka maˈi faˈinia ta manata ruaruaˈanga. ˈIrai
nai saefilo kamu, faˈuta neˈe kamu ka laefi nau
maˈi ˈiri nai leka maˈi?”
30 Sa Kornelius ka olisia ka ˈuri, “ˈI gwanulafi,
nau ku foˈo ˈaku ˈi luma nau ana uula kadi sina
ˈi saˈulafi ˈunaˈeri, ma ngwano ma taˈi ngwae
toro ˈani ifi ngwasinasina, nia uu naˈa ˈi naˈoku,
31 ma ka fata ˈuri, ‘Kornelius ˈae, God rongoa
foˈongaˈa ˈoe, ma ka lisia na raoˈa leˈa ˈoe ki ana
ˈafilana na ngwae dalaˈa ki.
32 ˈOke kwatea ta ngwae ke leka ˈi Jopa fasi ˈiri
ke saea maˈi taˈi ngwae satana sa Simon Peter.
Nia tua faˈinia sa Simon, na ngwae ba rao ana
na ˈuˈuila buluka ki, ma na luma nia teo ˈi ˈaˈe
one sulia asi.’
33 Nia neˈe, nau ku ˈaliˈali ku laefi ˈoe maˈi.
Ma nia leˈa liu neˈe ˈoko leka maˈi. ˈIu, God
tua faˈi kulu taˈifau, ma kami ka kwaimasi fuana
rongolana ta tae neˈe God oga ˈoke saea.”

*Na ngwae neˈe noaˈa laˈu Jiu ki kira fiˈi rongoa
na Faˈarongoˈa Leˈa*

34 Sa Peter alaˈa ma ka fata ka ˈuri, “Nau ku sai
leˈa ana neˈe God nia lisia na ngwae ki taˈifau ka
bolo goˈo, ma noaˈa kasi ˈinifilifili ana ngwae ki.
35 Ma sa tai bore ˈana neˈe nia fuˈusi doe ana
God, ma ka sasia ru saga ki, niaˈa naˈa neˈe
na ngwae neˈe God ka kwaloa, sui bore ˈana ta
kwalafa tae neˈe nia ka leka maˈi faˈasia.
36 Nau ku saiana kaumulu rongo naˈa sulia na
Faˈarongoˈa Leˈa fuana Jiu ki neˈe aroaroˈanga
faˈinia God sulia sa Jesus Christ na ngwae neˈe
Aofia fuana ngwae ki taˈifau.
37 Kamu ka sai logo ana neˈe na ru doe ki ba
fuli ˈi Israel, talaˈae maˈi ˈi Galili, buri ˈana ba sa
John faˈamanata ˈiri neˈe ngwae ki kike kakari
alifaˈi faˈasia taˈangaˈa kira ki ma kike siuabu.
38 Ma kamu ka sai logo ana sa Jesus na ngwae
ˈi Nasaret, ma kamu ka sai logo ana neˈe God ka
kwatea na Anoˈi ru Abu ma na ngasingasiˈanga
fuana. Sa Jesus ka leka ana kula ˈoro ki, ma ka
sasia na ru leˈa ki, ma ka gura na ngwae neˈe
kira tua olofana ngasingasiˈanga ana sa Saetan.
Sa Jesus sasia ru neˈeri ki, duˈungana God tua
faˈinia.
39 Kami lisia na ru neˈe sa Jesus nia fuliˈi ki
ˈi Israel ma ˈi Jerusalem. Sui kira ka saungia ka
mae ˈani fotoˈilana ana ˈai rara folo.
40 Bore ma, God ka taˈea faˈasia na maeˈa ana
uula asoa, ma ka faˈataˈi nia fuaimili.
41 Noaˈa nia ˈiri faˈataˈi laˈu fuana ngwae ki
taˈifau, bore ma nia ka faˈataˈi goˈo ˈana fuaimili
na ngwae neˈe God nia fili kami ka lisia, ma kami
ka fata faˈamamana suliˈi. Ma kaimili neˈe kami
fanga ma kami ka kwaˈu faˈinia ˈi buri ˈana neˈe
nia tataˈe faˈasia na maeˈa.

42 Ma nia ka fata totongaˈi ˈani fuaimili, ˈiri
kami ke fata faˈamamana ma mike faˈatalo
ˈania sa Jesus na ngwae neˈe God filia ˈiri ke
matalangani ngwae mauri ki faˈinia ngwae neˈe
mae naˈa ki.
43 Ma na profet ki taˈifau neˈe kira fata
sulia na Christ, na ngwae neˈe God filia fuana
faˈamaurilana ngwae nia ki. Na profet ki ka saea
na ngwae neˈe kira faˈamamana ana niaˈa, God
ke baˈa rufuanata ana taˈangaˈa kira ki, osiˈana
na ru neˈe na Christ nia sasia fuada.”

Na ngwae neˈe noaˈa laˈu Jiu ki kira toˈo logo ana Anoˈi ru Abu

44 Ma ana kaidaˈi sa Peter ka alaˈa goˈo ˈana
ˈua, na Anoˈi ru Abu ka koso fafia na ngwae neˈe
kira fafarongoa na fatalana.
45 Ma na ngwae Jiu neˈe kira faˈamamana ana
sa Jesus, ma kira ka leka maˈi faˈasia ˈi Jopa
faˈinia sa Peter, kira ka ˈarefo liu, osiˈana God
nia kwate dangalu naˈa ana na Anoˈi ru Abu fafia
na ngwae neˈe noaˈa laˈu Jiu ki logo.
46 ˈIu, kira rongoa ngwae neˈe noaˈa laˈu Jiu
ki, kira fata logo ˈani alaˈanga matamata ki, ma
kira ka faˈa ˈinotoˈa God. Ma sa Peter ka fata
ˈuri,
47 “Na ngwae neˈe ki, kira toˈo logo ana na
Anoˈi ru Abu diˈia logo kaimili. Ma noaˈa ta
ngwae kasi totolia neˈe ka luida faˈasia siuabuˈa
ˈani kafo.”
48 Ma sa Peter ka saea kira ka siuabu naˈa,
osiˈana kira faˈamamana ana sa Jesus Christ. Sui
kira ka gania ˈiri nia ke tua laˈu faˈinida sulia ta
bara asoa.

11

Sa Peter faˈarongoa na ngwae faˈamamana ki ˈi Jerusalem

1 Na ngwae lifurongo ki faˈinia na ngwae neˈe
kira faˈamamana ki neˈe kira tua ˈi Judea, kira
rongoa na ngwae neˈe noaˈa laˈu Jiu ki kira
faˈamamana logo ana fatalana God.
2 Ma ana kaidaˈi sa Peter faˈinia ono ngwae
faˈamamana ki kira dao ˈi Jerusalem faˈasia ˈi
Sesarea, na ngwae Jiu ki neˈe kira faˈamamana
ana sa Jesus, kira ka balufia sa Peter,
3 kira ka fata ˈuri, “Se! ˈOko ruˈu saena luma
ngwae neˈe noaˈa laˈu Jiu ki neˈe noaˈa kira
kasi ˈolo faˈataˈinia, ma ˈoko fanga goˈo ˈamu
faˈinida!”
4 Ma sa Peter ka alaˈa fuada sulia na ru neˈe
fuli ki taˈifau ka ˈuri,
5 “Ana kaidaˈi nau ku tua ana fanoa ˈi Jopa,
nau ku foˈo, ma nau ku lisia taˈi faˈataˈinga. Nau
ku lisia ru diˈia ˈaba ifi reba neˈe kira faˈakosoa
maˈi faˈasia ˈi langi, diˈia ti ngwae kira dau ana
fai suˈusuˈuˈi ru ki, ma nia ka koso maˈi siaku.
6 Ma nau ku lia saena, ma nau ku lisia ru mauri
ki saena ano, ru ˈaeˈaela ki, ru angoango ki, ma
na noˈo kwasi ki.
7 ˈUnaˈeri, nau ku rongoa na lingalingaˈi ru ka
fata ˈuri, ‘Peter tataˈe, ˈoko saungida, ma ˈoko
ˈanida!’
8 Bore ma nau ku fata ˈuri, ‘Aofia ˈae, noaˈa
liu goˈo, osiˈana noaˈa nau kusi ˈaniˈania ˈua ta
ru neˈe sua ma ka bulibuli, na ru neˈe ki taki sa
Moses luia noaˈa ta ngwae kasi ˈaniˈi.’

9 Sui na lingalingaˈi ru neˈe faˈasia langi ka
fata laˈu ˈuri, ‘Noaˈa ˈoe kosi saea ta ru nia sua
ma ka bulibuli ana ru neˈe God saea niˈi sikasika
naˈa.’
10 Na ru neˈeri ka ˈunaˈeri uulu fau sui, kira
ka olitaˈinia logo ˈada ˈi langi.
11 Ana kaidaˈi neˈeri, na uulu ngwae ki neˈe
taˈi ngwae ka asungaˈinida maˈi siaku faˈasia ˈi
Sesarea, kira dao naˈa ˈi maana luma neˈe nau
ku tua ana.
12 Ma na Anoˈi ru Abu ka saea fuaku, nai leka
faˈinida, ma noaˈa nau kusi manata naˈi oreore
sulia kiraˈa ngwae noaˈa laˈu Jiu ki. Ma na
ono ngwae neˈe ki, neˈe kira faˈamamana ma
kira tua ˈi Jopa, kira ka leka logo faˈinau ˈuana
ˈi Sesarea, ma kami ka ruˈu ˈi saena luma sa
Kornelius.
13 Ma nia ka faˈarongo kaimili ˈani neˈe nia
lisia na ˈainsel nia uu saena luma nia ma ka saea
fuana, ‘ˈOke asungaˈinia ta ngwae ˈuana ˈi Jopa
ˈiri ke saea maˈi na ngwae neˈe satana sa Simon
Peter.
14 Nia ke baˈa saea na alaˈanga ki fuamu, ˈiri
ˈaeˈo faˈinia na kwalafa ˈoe kamu ke mauri firi.’
15 Ana kaidaˈi nau ku talaˈae ku alaˈa goˈo
fuada, na Anoˈi ru Abu ka koso naˈa maˈi fafida,
diˈia logo ba nia koso maˈi fafi kulu ana asoa ana
Pentekos.
16 Ma nau ku manata toˈona na ru ba Aofia nia
saea ba ˈuri, ‘Sa John nia siuabua ngwae ki goˈo
ˈani na kafo, bore ma God ke baˈa siufi kamu
ˈani na Anoˈi ru Abu.’
17 God ka kwatea logo na Anoˈi ru Abu
fuana na ngwae neˈe noaˈa laˈu Jiu ki, diˈia
logo neˈe nia kwatea fuakulu, ana kaidaˈi ba

kulu faˈamamana ana na Aofia sa Jesus Christ.
ˈUnaˈeri neˈe noaˈa nau kusi totolia neˈe nai luia
God, kaidaˈi nia alafafia na ngwae neˈe ki!”

18 Ma ana kaidaˈi kira rongoa naˈa ru neˈeri,
na ˈugaˈa kira ki ka mango naˈa, ma kira ka
baˈatafea naˈa God, kira ka ˈuri, “God alaˈania
logo na ngwae neˈe noaˈa laˈu Jiu ki bore, ˈiri
kira ke kakari alifaˈi faˈasia taˈangaˈa kira ki, ma
kira ke mauri firi!”

Na fiku taˈi ngwae faˈamamana ki ˈi Antiok

19 Ma osiˈana na kwai faˈakaisiˈanga ana
kaidaˈi ba kira saungia sa Stefen nia silolo, neˈe
kwate ma na ngwae neˈe kira faˈamamana ki
kira ka takalo. Ma ti ai ada kira leka ˈuana abaˈi
kula ˈi Fonisia, ma ˈuana bubunga ˈi Saeprus, ma
fanoa doe ˈi Antiok, ma kira ka faˈarongo ˈani
Faˈarongoˈa Leˈa fuana ngwae ˈi Jiu ki goˈo ti
ˈada.
20 Ma ti ngwae neˈe kira faˈamamana ki neˈe
kira leka maˈi faˈasia bubunga ˈi Saeprus, ma
taˈi fanoa doe ˈi Saeren, kira ka leka logo ˈuana
ˈi Antiok, ma kira ka faˈarongo ˈani Faˈarongoˈa
Leˈa sulia na Aofia sa Jesus fuana ngwae neˈe
noaˈa laˈu Jiu ki logo.
21 Ma na ngasingasiˈanga God ka tua faˈinia na
ngwae neˈe kira faˈamamana ki, ma na ngwae
ˈoro ki, kira ka faˈamamana logo, ma kira ka
abula ˈuana na Aofia.
22 Na faˈarongoˈa sulia na ru neˈeri ki ka
talofia naˈa fiku taˈi ngwae faˈamamana ˈi
Jerusalem ma na ngwae faˈinaˈonaˈo kira ki, ma
kika kwatea sa Banabas ˈuana ˈi Antiok.

23 Ma ana kaidaˈi nia dao, nia ka lia saiana
neˈe God faˈaleˈa ngwae ˈi neˈeri ki, ma nia ka
saeleˈa liu, ma ka amasida taˈifau fasi ˈiri kira
ka uu ngasi ˈani faˈamamanaˈanga kira ki ana
na Aofia.
24 Sa Banabas niaˈa ngwae leˈa, ma na
faˈamamanaˈanga nia ka ngasingasiˈa, ma na
Anoˈi ru Abu ka sura ana. Ma osiˈana sa Ban-
abas, ngwae ˈoro ki kira ka eta kika faˈamamana
naˈa ana na Aofia.

25 ˈUnaˈeri sa Banabas ka leka ˈuana ˈi Tarsus,
ka lulu ˈuana sa Saul.
26 Ma kaidaˈi nia dao toˈona, nia ka talaˈia,
kera ka leka ˈuana ˈi Antiok. Ma kera ka tua ˈi
neˈeri sulia taˈi faˈi ngali. Ma kera ka fiku faˈinia
ngwae ˈoro neˈe kira faˈamamana ˈi neˈeri ki,
ma kera ka faˈamanatada. Ma ˈi Antiok neˈe
ngwae ki kira etangia saelana na ngwae neˈe kira
faˈamamana ki ˈani na “Ngwae sa Christ ki.”

27 Ma ana kaidaˈi neˈeri, ti profet kira leka
faˈasia ˈi Jerusalem, kira ka leka ˈuana ˈi Antiok.
28 Taˈi ngwae ada neˈe satana sa Agabus, nia
uu, ma ka fata ˈani ngasingasiˈanga ana Anoˈi ru
Abu, ka saea na uniˈi fioloˈa doe ke baˈa liu saena
magalia. Nia dao maˈi ana kaidaˈi sa Kladius nia
tatalafaˈa ˈi Rom.
29 Ma na fafarongo ki, kira ka manata ˈuana
kwate maniˈa fuana ˈafilana ngwae neˈe kira
faˈamamana ma kika tua ˈi Judea. Ma na ngwae
ki taˈifau, kira ka kwatea tae neˈe totolia kika
kwatea.
30 Ma kira ka sasi ˈunaˈeri, ma kira ka kwatea
mani fuana sa Banabas ma sa Saul, ˈiri keraˈa
neˈe ka ngalia fuana ngwae faˈinaˈonaˈo ana

ngwae faˈamamana ki ˈi neˈeri ˈi Jerusalem.

12

Kira faˈakaisia na ngwae faˈamamana ki ˈi Judea

1 Ma ana kaidaˈi neˈeri, sa Herod na tatalafaˈa
nia daua ti ngwae ana ngwae faˈamamana ki, ma
nia oga ka faˈakaisida.
2 Ma nia kwatea na ngwae ana ofoˈa nia ki ˈiri
kike saungia sa James, na ai naˈona sa John, ˈani
sele ni ofoˈa.
3 Ma kaidaˈi nia lisia neˈe na Jiu ki kira saeleˈa
liu faˈinia na ru neˈe nia sasia, nia ka kwatea
na ngwae ana ofoˈa nia ki, kira ka daua logo
sa Peter. Nia sasia na ru neˈe ana kaidaˈi ana
Fangaˈa kira saea ˈani “Fangaˈa ana Daofaˈi
Liuˈa.”*
4 Ma buri ˈana kira daua sa Peter ka sui
naˈa, kira ka alua ˈi saena luma ni lokafo,
ma na fai fiku taˈi ngwae ana ofoˈa ki neˈe
kira folo ˈusia, ma saena fiku taˈi ngwae neˈeri
ki, kira alua fai ngwaeˈa saena taˈi fiku taˈi
ngwaeˈanga. Duˈungana sa Herod manata ˈuana
matalangaˈilana sa Peter ˈi maana ngwae ki buri
ˈana na Fangaˈa ana Daofaˈi Liuˈa.
5 Ma sa Peter ka tua goˈo ˈana saena luma ni
lokafo. Ma na ngwae faˈamamana ki, kira ka
foˈo ˈalataˈa liu fuana God fuana sa Peter.

Na ˈainsel talaˈia sa Peter faˈasia saena luma ni lokafo

---

* **12:3** Taˈi sata laˈu fuana “Fangaˈa ana Daofaˈi Liuˈa” kira saea ˈani “Beret neˈe noaˈa ta isi ˈi saena.”

6 Ma ana faˈi rodo ˈi naˈona neˈe sa Herod ke
matalangani sa Peter ˈi maana ngwae ki, sa Peter
nia maliu ˈana safitana ro ngwae folo ki. Kira
firiˈia ˈani ro sene ki, ma na ngwae folo ki kira
ka folo logo maˈi ˈi maana sinamaa ana luma ni
lokafo.
7 Ma ngwano bore ma na ˈainsel na Aofia
leka maˈi ka uu siana, ma na madakoˈanga ka
rara ˈafia saena maˈe luma ni lokafo neˈe nia
maliu ana. Ma na ˈainsel ka dau ana gwauna
ˈabaˈabana sa Peter ka faˈa ada, ka fata ˈuri,
“ˈOke tataˈe ˈaliˈali!” Goˈo, na dadalo sene ba
kira firiˈia ˈani limana ki ka ˈasiˈi naˈa faˈasia
na limana.
8 ˈUnaˈeri na ˈainsel neˈeri ka fata ˈuri, “ˈOke
toro ˈani toro ˈoe, ma ˈoke alua taˈe butu ˈoe ki
ˈaemu.” Ma sa Peter ka sasi sulia. Sui na ˈainsel
ka fata laˈu ˈuri, “ˈOke ruˈufia na toˈongi fafo
doe ˈoe fafiˈo, ˈoko leka maˈi faˈi nau.”
9 Ma sa Peter ka leka sulia ˈi maa faˈasia
saena luma ni lokafo. Ma noaˈa nia kasi saiana
na ru neˈe ˈainsel neˈeri nia sasia ana, na ru
mamana, osiˈana nia fia fasi nia lisia goˈo ˈana
na faˈataˈinga.
10 Ma na ˈainsel neˈeri faˈinia sa Peter, kera
ka leka, kera ka liufia naˈa etana ngwae folo,
sui na ruana ngwae laˈu, sui kera ka fiˈi dao
ana maa neˈe kira saungaˈinia ˈani na babalitaˈi
kaˈikaˈi salo ki, neˈe nia leka kwau ˈuana saena
fanoa. Ma na sinamaa neˈeri ka tala ˈifi goˈo
ˈana fuadaroˈo, ma kera ka ruˈu kwau. Ma
kaidaˈi kera leka kwau sulia tala doe, ˈunaˈeri
goˈo na ˈainsel neˈeri ka leka naˈa ˈana faˈasia
sa Peter.
11 Ma sa Peter ka fiˈi saiana na ru neˈe fuli

fuana ma ka fata ˈuri, “ˈIu nau ku fiˈi saiana nia
mamana liu. God nia tala kwatea maˈi na ˈainsel
nia, ma ka ˈafi nau faˈasia sa Herod faˈinia na
ngwae Jiu ki, ma noaˈa kira kasi saungi nau diˈia
neˈe kira lokoˈi ru fuana sasilana.”
12 Kaidaˈi sa Peter nia sai naˈa ana ru neˈe,
nia ka leka naˈa ˈuana luma ˈi Mary teˈa sa John
Mark. Ma na ngwae ˈoro ki kira fiku saena luma
neˈeri, ˈiri kika foˈo ˈada.
13 Kaidaˈi sa Peter dao maˈi, nia uu ˈi burina
sinamaa, nia ka kidikidi. Ma taˈi sariˈi rao ˈi
luma neˈeri neˈe satana ˈi Roda ka leka maˈi.
14 Ma kaidaˈi nia rongo saiana lingana sa Peter,
nia ka saeleˈa liu, ma noaˈa nia kasi ˈifingia laˈu
na maa. Bore ma nia lalili ka oli, ka faˈarongo
basi ˈani neˈe sa Peter nia uu maˈi ˈi maa.
15 Noaˈa kira kasi faˈamamana ana, ma kira ka
saea nia bolebole ˈa lala. Bore ma nia suˈusuˈu
faˈinia ka fata ˈuri, “Nau ku fata mamana.”

ˈUnaˈeri kira ka olisia kika ˈuri, “Sali na ˈainsel
nia taka neˈana.”
16 Ma ana kaidaˈi neˈeri logo, sa Peter ka inaˈu
ana kidikidi ˈanga. Ma ana kaidaˈi kira ˈifingia
naˈa sinamaa, kira ka lisia sa Peter, ma kira ka
ˈarefo liu.
17 Ma nia ka kwaikarui ˈani limana fuada ˈiri
kira ke tua aroaro. Ma nia ka faˈarongo kira
ˈani neˈe God logea naˈa faˈasia saena luma ni
lokafo. Ma nia ka fata ˈuri, “Kamu ke leka
kwau, ma muke faˈarongo ˈani ru neˈe ki fuana
sa James† faˈinia na barangwai asina neˈe kira
faˈamamana ki.” ˈI buri ˈana nia ka saea na

† **12:17** James neˈe niaˈa ai burina sa Jesus. Ma nia na ngwae faˈinaˈonaˈo ana ngwae faˈamamana ˈi Jerusalem.

ru neˈeri ki taˈifau, nia ka leka naˈa kwau ˈana
ˈuana ta kula matamata.
18 Ma ˈofodangi naˈa, na ngalungaluˈa doe ka
tataˈe safitana na ngwae folo ki, osiˈana kira kina
na tae neˈe fuli fuana sa Peter.
19 Ma sa Herod ka kwatea fatalana ˈiri kira ke
lulu ˈuana sa Peter. Bore ma noaˈa kira kasi dao
goˈo toˈona. Ma nia ka ri maˈi ˈuana na ngwae
folo ki, ka saefiloda, ma noaˈa kira kasi saiana na
tae neˈe fuli fuana sa Peter, goˈo nia ka kwatea
na ngwae ana ofoˈa nia ki, kika saungida taˈifau.

Ma ˈi buri ˈana, sa Herod ka leka faˈasia ˈi
Judea, ma ka leka tua basi ˈana ˈi Sesarea.

Na maelana sa Herod

20 Ma sa Herod ka saetaˈa liu fuana ngwae ana
ˈi Taea ma ˈi Saedon ki. Ma kira fiku ˈada talada,
ma kira ka leka siana sa Herod. Kira eta leka
dao basi ˈada siana sa Blastas fasi ˈiri ka ˈafida,
osiˈana niaˈa neˈe na ngwae doe saena luma sa
Herod. Sui ˈunaˈeri mala kira fiˈi leka siana sa
Herod, kira ka gania ˈuana aroaroˈanga. Kira
gania ˈunaˈeri, osiˈana kira oga folilana fanga
faˈasia na abaˈi kula neˈe sa Herod nia tatalafaˈa
fafia.
21 Ma asoa neˈe sa Herod filia fuana nia
ke alaˈa fuana ngwae ki, nia dao naˈa maˈi.
ˈUnaˈeri nia ka ruˈufia na ifi kwanga nia ki, ma
ka fiˈi tua ana kula ni tua na tatalafaˈa, ma nia
ka alaˈa fuada.
22 Kaidaˈi nia alaˈa ka sui goˈo, na ngwae ki
kira ka norea akoˈa kira ka ˈuri, “Noaˈa laˈu
lingana na ngwae neˈeriˈa, bore ma na lingana
god lala!”

23 Ma ˈunaˈeri goˈo na ˈainsel God ka leka
maˈi ma ka kwaiˈia sa Herod, ma nia ka mataˈi,
osiˈana noaˈa nia kasi faˈa ˈinotoˈa God. Ma na
ngwangwa ki kira ka ˈania nonina, ma buri ˈana
nia ka mae naˈa.
24 Ma na fatalana God ka takalo ana fanoa ˈoro
ki, ma na ngwae ˈoro ki kira ka faˈamamana ana.
25 Ma sa Banabas ma sa Saul, kera tuatua ˈi
Jerusalem sui kira ka oli naˈa ˈuana ˈi Antiok ˈi
buri ˈana neˈe kera faˈasuia na raoˈa neˈe kira
kwatea fuadaroˈo. Ma kera ka baˈea sa John
Mark faˈi kera.

13

Kira filia sa Banabas ma sa Saul

1 Ma ti profet, ngwae neˈe kira talongaˈinia
faˈarongoˈa leˈa, ma na ngwae faˈamanata ki
neˈe kira faˈamanata na ngwae faˈamamana ki,
kira tua logo ˈi Antiok, saena na fikutaˈi ngwae
faˈamamana neˈeri, ma kiraˈa neˈe: sa Banabas,
sa Simion ba kira saea ˈani “ngwae bulu,” sa
Lusius faˈasia ˈi Saeren, sa Manaen ba kira gonia
faˈinia sa Herod na tatalafaˈa, ma sa Saul.
2 Ana kaidaˈi neˈe ngwae neˈeri ki kira foˈosia
God faˈinia na abu fangaˈa, na Anoˈi ru Abu ka
fata ˈuri fuada, “Kamu ke filia sa Banabas ma sa
Saul fuaku ˈiri kike sasia na raoˈa neˈe nau ku
filidaroˈo fuana.”
3 Buri ˈana kira abu fanga ma kira foˈo, kira
taˈifau kika alua naˈa limada fafia keraˈa, sui
kira ka asungaˈinidaroˈo naˈa kwau.

Etana kaidaˈi sa Saul leka lifurongo

4 Ma osiˈana na Anoˈi ru Abu ba kwatea sa
Banabas ma sa Saul, kera ka leka naˈa ˈuana ˈi

Selusia faˈasia ˈi Antiok, kera ka toˈo folo ˈuana
na bubunga ˈi Saeprus.
5 Kaidaˈi kera dao ana fanoa ˈi Salamis, kera
ka faˈarongo ˈani fatalana God saena luma abu
fuana foˈongaˈa Jiu ki. Ma sa John Mark ka leka
logo faˈinida fuana ˈafiladaroˈo.
6 Ma kaidaˈi kira leka faˈasia ˈi Salamis, kira ka
leka daofaˈi liu kika toˈofolo ana bubunga neˈeri
ˈuana ˈi Pafos. Neˈeri, kira ka dao toˈona taˈi
ngwae neˈe satana sa Barjesus neˈe nia rao ˈani
talana na lufina ngwai. Niaˈa na ngwae ˈi Jiu, ma
kira saea niaˈa na profet ma noaˈa ˈiri mamana
goˈo.
7 Nia kwaima faˈinia na gwaungaˈi ngwae ana
bubunga neˈeri satana sa Sergius Paulus, neˈe
ngwae liatoˈo liu. Na gwaungaˈi ngwae neˈeri
ka ri ˈuana sa Banabas ma sa Saul siana, osiˈana
nia oga ka rongoa fatalana God. Ma keraˈa ka
dao kika alaˈa faˈinia.
8 Bore ma sa Barjesus neˈe rao ˈani talana ˈilu,
neˈe ta sata laˈu ana sa Elaemas ˈani alaˈanga
ˈi Grik, nia tataˈe saulida, nia ka iliili ˈuana
folilana gwaungaˈi ngwae neˈeri ˈiri nia kasi
faˈamamana laˈu ana sa Jesus.
9 Ma na Anoˈi ru Abu ka sura ana sa Saul neˈe
kira saea logo ˈani sa Paul, nia ka alu naˈa maana
ana ngwae neˈe rao ˈani talana lufina ngwai,
10 ka fata ˈuri fuana, “ˈOko futa olitana na
akalo! ˈOko malimaeˈa ana ru leˈa ki taˈifau,
ma ˈoko sai liu logo ana na kwalukaela sokeˈa
taˈa ki, ma ana asoa ki ˈoko ili ˈuana rokisilana
mamanaˈanga God ˈani sokea ki.
11 ˈOko saiana God ke baˈa kwatea naˈa
kwaˈikwaˈinga fuamu ana kaidaˈi neˈe naˈa.

Na maamu ke rodo, ma noaˈa ˈoe kosi lisia
na madakola lana na madaˈafi sulia taˈi kala
kaidaˈi.”
Ma ana kaidaˈi neˈeri nama goˈo, maana sa
Elaemas ka rodo naˈa, ma ka fali galogalo naˈa
ˈana ˈuana ta ngwae ˈiri ka dau ana limana ma
ka talaˈia.
12 Ma na gwaungaˈi ngwae neˈeri, kaidaˈi nia
ka lisia na ru neˈeri ki, nia ka faˈamamana
naˈa ana sa Jesus, ma ka ˈarefo liu ana
faˈamanataˈanga kera sulia na Aofia.

Kira tua ˈi Antiok maˈe fanoa saena abaˈi kula ˈi Pisidia

13 Sui sa Paul ma ti ngwae neˈe kira leka
faˈinia, kira toˈo toˈofolo maˈi faˈasia ˈi Pafos,
ma kira ka dao ana fanoa ˈi Perga, saena
abaˈi kula ˈi Pamfilia. Ma sa John Mark ka
leka faˈasidaroˈo ˈi neˈeri, ma ka oli ˈuana ˈi
Jerusalem.
14 Bore ma kira leka faˈasia ˈi Perga, kira ka
dao naˈa ˈi Antiok, maˈe fanoa saena abaˈi kula
ˈi Pisidia. Ma ana Sabat asoa ana mamaloˈanga,
kira ka leka saena luma fuana foˈongaˈa Jiu ki,
ma kira ka tua naˈa ˈi ano.
15 Buri ˈana naˈa toˈomaˈi ˈanga ki faˈasia na
Taki sa Moses ki ma na Kerekereˈa na Profet
ki, na ngwae faˈinaˈonaˈo ana luma abu fuana
foˈongaˈa ki neˈe kira ka kwatea alaˈanga fuada
kira ka ˈuri, “Ngwaefuta kina ˈae, diˈia koroˈo
toˈo ana ti alaˈanga ana kwairaduˈanga fuana
na ngwae neˈe ki, kaimili oga koroˈo ka alaˈa
fuada.”
16 ˈUnaˈeri, sa Paul ka tataˈe, ma ka kwaikaru
ˈani limana ˈiri kira ke aroaro, ma ka talaˈae

alaˈa ka ˈuri, “Ngwae ˈi Jiu ki, ma kamu ngwae
neˈe noaˈa laˈu Jiu ki neˈe kamu tua ˈi neˈe fuana
foˈosilana God, muke fafarongo nau basi maˈi!
17 God kia ngwae Jiu ki, nia filia koˈo kia ki
ma ka kwate kira ka ˈoro liu ana kaidaˈi kira
tua ˈi Ejipt, ana kula neˈe noaˈa laˈu fanoa kira.
Ma God ka olitaˈi kira faˈasia ˈi Ejipt ˈania na
ngasingasiˈanga doe nia.
18 Ma sali karangi fai akwala faˈi ngali ki neˈe,
nia lia sulida saena abaˈi kula kwasi.
19 Nia ka malangisia fiu fuuˈi ngwae ki ˈi
Kenan, ma ka alua ngwae nia ki kira ka toˈo ana
na ano neˈeri.
20 Nia ngalida fuana kika leka tua ˈi Ejipt ka
dao ana neˈe kira leka ˈi Kenan, sulia bali ana fai
talangaˈi ma lima akwala faˈi ngali. ˈI buri ˈana,
God ka kwatea na ngwae ni kwai matalangaˈi ki
fuada, leleka ka dao ana kaidaˈi ba sa Samuel
niaˈa na profet.
21 Ma ana kaidaˈi kira gani ˈuana ta tatalafaˈa,
God ka filia sa Saul ka gwaungaˈi fuada. Sa Saul
neˈe na ngela sa Kis, faˈasia na fuuˈi ngwae sa
Benjamin. Ma nia ka gwaungaˈi fuada sulia fai
akwala faˈi ngali ki.
22 Sui God ka lafua sa Saul, ma ka alua sa David
ka tatalafaˈa fuada. Ma God ka fata ˈuri sulia
sa David, ‘Sa David, na ngela sa Jesi, niaˈa neˈe
na ngwae neˈe nau ku saeleˈa liu faˈinia, nia na
ngwae neˈe saiana ka sasia ru neˈe nau ku oga
nia ka sasiˈi ki.’✡
23 Ana kwalafa ngwae neˈe sa David neˈe
God filia sa Jesus ka alu niaˈa na ngwae ni

✡ **13:22** 1 Samuel 16:12

faˈamauriˈanga fuana ngwae Israel ki, diˈia ba
nia eta fata naˈa ˈani.
24 ˈI naˈona neˈe sa Jesus nia talaˈae ana
raoˈa nia, sa John ba faˈataloˈania fuana ngwae
ki taˈifau Israel, fasi ˈiri kira ke kakari alifaˈi
faˈasia taˈangaˈa kira ki, ma kira ke siuabu.
25 Ma ana kaidaˈi sa John nia karangi ka
faˈasuia naˈa raoˈa neˈe nia sasia, nia ka fata
ˈuri fuana ngwae ki, ‘Sali kamu fia fasi nauˈa na
ngwae ba God filia naˈa niniˈa, bore ma noaˈa.
Nauˈa noaˈa laˈu na ngwae neˈe kamu kwaik-
waimasi ana. Nia ke baˈa leka maˈi buriku, ma
noaˈa nau kusi totolia neˈe nai orooro, ma ku
logea na butu nia ki ˈi ˈaena.’✡
26 “Ma kamu ngwaefuta nau kina ana kwalafa
sa Abraham, ma kamu ngwae neˈe noaˈa laˈu Jiu
ki neˈe kamu fiku ˈi neˈe fuana foˈosilana God,
God nia kwatea naˈa maˈi fuakulu na alaˈanga
sulia sa Jesus neˈe faˈamauri kulu.
27 Aia, ma na ngwae neˈe kira tua ˈi
Jerusalem, ma na ngwae faˈinaˈonaˈo kira ki,
noaˈa kira kasi saiana neˈe sa Jesus nia na
ngwae faˈamauri. Ma noaˈa kira kasi sai goˈo
ana na fatalana profet ki, sui bore ˈana kika
toˈomani ana na Sabat asoa ana mamaloˈanga
ki taˈifau. Kaidaˈi kira matalangaˈinia sa Jesus,
kira faˈataˈinia neˈe fatalana na profet ki nia
mamana.
28 Sui bore ˈana noaˈa kira kasi dao toˈona goˈo
ta ru neˈe kira ke saungia duˈungana, kira ka
gania sa Paelat ˈiri ke saungia ka mae.
29 Ma ˈi buri ˈana kira sasia ru ki taˈifau neˈe

✡ **13:25** Mark 1:7; Luke 3:16; John 1:27

Kerekereˈa Abu nia alaˈa sulia, sui kira ka lafua faˈasia na ˈai rara folo, ma kira ka alu nia saena faoda gwaˈu.
30 Bore ma God ka taˈea faˈasia maeˈa.
31 Ma sulia na asoa ˈoro ki, ngwae neˈe kira leleka funifaraˈa faˈinia faˈasia ˈi Galili ˈuana ˈi Jerusalem, kira ˈidufaˈi lisia goˈo ˈada logo. Ma kaidaˈi neˈe, kira ka alaˈa naˈa sulia fuana ngwae ˈi Israel ki.
32 “Keroˈo leka maˈi ˈiri mike faˈarongo kamu ˈani na Faˈarongoˈa Leˈa. Na ru neˈe God eta fataˈa ˈani fuana koˈo kia ki,
33 kuluˈa naˈa na ngela kira ki neˈe God ka faˈamamana eta fataˈanga neˈeri fuakulu ˈani taˈelana sa Jesus ˈuana mauriˈa. Osiˈana God ba saea ˈani Sam✡ ro ru ki ka ˈuri,
‘ˈAeˈo na Ngela nau.
Taˈena nauˈa neˈe Maˈa ˈoe naˈa.’✡

34 “Aia, God eta fata ˈani tataˈelana faˈasia na maeˈa, ma nia ˈafitaˈi fuana nia ka mae laˈu. Ru neˈeri kira keresia saena Kerekereˈa Abu ka ˈuri,
‘Nai baˈa kwatea fuamu na faˈaleˈanga abu ki neˈe nau ku eta fataˈa ˈani fuana sa David.’✡
35 “Nia mamana liu, sulia nia saea logo saena taˈi Kerekereˈa Abu ma ka ˈuri,
‘Noaˈa ˈoe kosi alaˈania ngwae rao abu ˈoe ka mae ma ka ngwaˈa.’✡
36 “Ana kaidaˈi neˈe sa David mauri ˈua, nia ka sasia naˈa ru neˈe God ogaˈi ki. ˈUnaˈeri ma nia

✡ **13:33** Sam 2:7 ✡ **13:33** Sam 2:7 ✡ **13:34** Aesea 55:3
✡ **13:35** Sam 16:10

ka mae naˈa, kira ka alua saena kilu gwaˈu ˈi
ninimana koˈo nia ki, ma na nonina ka ngwaˈa.
37 Bore ma sa Jesus na ngwae neˈe God nia taˈea
faˈasia na maeˈa, na nonina noaˈa kasi ngwaˈa.
38-39 Ngwaefuta kina, kamu ka sai leˈa ana, neˈe
kami faˈarongo ˈani siaumulu neˈe God ke baˈa
rufuanata ana taˈangaˈa kamu ki ˈani maelana
sa Jesus. Ngwae ki taˈifau neˈe kira fitoˈo ana
sa Jesus, kira aloge ma noaˈa kira kasi ˈeke naˈa,
osiˈana God ka fulangani nia ˈoloˈolo. Roˈongaˈa
sulia taki sa Moses ki, noaˈa kasi totolia neˈe ka
sasia ngwae ka ˈoloˈolo.
40 Muke lia suli kamu, ˈiri na ru neˈe profet ki
kira fata sulia noaˈa kasi fuli fuamuˈa,
41 kira ka ˈuri,
‘Mulu sailinga, ngwae neˈe kamu ˈoinonga ˈania
fatalana God ki.
God ke baˈa sasi raoˈa doe liu ana kaidaˈi kamu
mauri ˈua.
Noaˈa kamu kasi faˈamamana neˈe God sasia ru
neˈeri, sui bore ˈana diˈia ta ngwae nia
faˈarongo kamu sulia.
Mulu lisia! Kamu ke baˈa ˈarefo, ma muke
mae.’ ”✡

42 Ma kaidaˈi sa Paul ma sa Banabas, kera ruˈu
naˈa kwau ˈi maa faˈasia na luma abu fuana
foˈongaˈa, na ngwae ki kira ka ganida ˈiri kira ke
oli laˈu maˈi ana Sabat asoa ana mamaloˈanga ˈi
buri, fasi ˈiri kira ke faˈarongoda laˈu ˈani na ru
neˈe ki.
43 ˈI buri ˈana neˈe ngwae ki kira leka naˈa
faˈasia na fikuˈa ana foˈongaˈa neˈeri, ngwae

✡ **13:41** Habakuk 1:5

ˈoro kira leka sulia sa Paul ma sa Banabas. Kiraˈa ti ngwae Jiu ma ti ngwae neˈe noaˈa laˈu Jiu ki logo neˈe kira ˈado naˈa faˈinia ngwae Jiu ki saena abuˈa kira. Ma sa Paul faˈinia sa Banabas alaˈa fuada faˈinia na radulada ˈuana uu ngasiˈa ana faˈamamanaˈanga ana na kwaiˈofeˈanga God.

44 Ma ana Sabat asoa ana mamaloˈanga ˈi buri, karangi na ngwae ki taˈifau saena na fanoa neˈe, kira dao maˈi fuana rongolana na fatalana sa Paul ma sa Banabas sulia na Aofia.
45 Ma kaidaˈi neˈe ngwae Jiu ki kira lisia neˈe fikuˈa neˈeri doe, liada ka ogalaˈa liu. Ma kira fata ngengea naˈa ru neˈe sa Paul nia saea, ma kira ka fata buri logo ana.
46 Bore ma sa Paul ma sa Banabas kera ka fata noniraˈa mala, kera ka ˈuri, “Nia bolo fuana keroˈo ka eta fata basi sulia na fatalana God fuamuˈa Jiu ki ˈi naˈo. Bore ma duˈungana neˈe kamu ˈaila ˈania, kamu faˈataˈinia fasi neˈe noaˈa kamu kasi totolia goˈo ngalilana na mauriˈa firi. Nia neˈe keroˈo ka faˈasi kamu, ma keroˈo ka leka naˈa ˈamiroˈo fuada na ngwae neˈe noaˈa laˈu Jiu ki.
47 Keroˈo leka siana ngwae neˈe noaˈa laˈu Jiu ki, osiˈana God nia asungaˈi keroˈo ka ˈuri,

‘Nau ku alu ˈoe ˈoko diˈia naˈa unu fuada na ngwae neˈe noaˈa laˈu Jiu ki.

Nau ku asungaˈiniˈo ˈiri ˈoke faˈarongoa ngwae ki taˈifau saena magalia ˈani tae neˈe nai sasi fuana faˈamaurilada.’ ”✡

✡ **13:47** Aesea 42:6; 49:6

48 Ma ana kaidaˈi neˈe ngwae neˈe noaˈa laˈu
Jiu ki kira rongoa ru neˈe, kira ka saeleˈa liu, ma
kira ka baˈatafea na faˈarongoˈa na Aofia. Ma na
ngwae neˈe God ka filida fuana na mauriˈa firi,
kira ka faˈamamana naˈa.
49 Ma na fatalana God ka talo naˈa ana kula
ki taˈifau, ma na ngwae ˈoro ki ka rongoa naˈa
fatalana God saena ˈafutana abaˈi kula neˈeri.
50 Bore ma na ngwae Jiu ki kira ka fata liana na
ngwae faˈinaˈonaˈo ki saena na fanoa doe neˈeri
faˈinia na gwaungaˈi kini ki ana ngwae neˈe
noaˈa laˈu Jiu ki neˈe kira foˈosia God. Ma na Jiu
neˈeri ki, kira ka talaˈae naˈa ana faˈakaisilana
sa Paul ma sa Banabas, ma kira ka lalidaroˈo
naˈa faˈasia na bali fanoa neˈeri.
51 Ma kera ka kwaˈitafula na gegeo ana ano
ki faˈasia na ˈaedaroˈo diˈia na faˈabasuˈanga
naˈa fuada neˈe God ke baˈa matalangaˈi kira
duˈungana kira ˈaila ˈania rongolana fatalana
God. Ma kera ka leka naˈa adaroˈo ˈuana ˈi
Ikonium.
52 Ma na ngwae ˈi Antiok ki neˈe kira
faˈamamana, kira ka saeleˈa liu, ma na Anoˈi ru
Abu ka sura ada.

14

ˈI Ikonium

1 Ma sa Paul faˈinia sa Banabas dao ˈi Ikonium,
kera ka leka laˈu saena na luma fuana foˈongaˈa
Jiu ki, diˈia ba kera ˈidufaˈi sasi. Ma kera ka
fata ˈani ngasingasi ˈanga neˈe na ngwae ˈoro
Jiu ki, ma na ngwae neˈe noaˈa laˈu Jiu ki, kira
ka faˈamamana ana sa Jesus.

2 Bore ma na Jiu neˈe kira ˈaila faˈamamana,
kira ka fata liana ngwae neˈe noaˈa laˈu Jiu ki,
ma kira ka faˈalia na manatada kira ka tataˈe
saulia na ngwae neˈe kira faˈamamana ki.
3 Sa Paul ma sa Banabas, kera ka tua laˈu ˈi
neˈeri sulia kala kaidaˈi tau, kera ka fata non-
iraˈa sulia na Aofia. Ma na Aofia ka faˈataˈinia
neˈe fataladaroˈo sulia sa Jesus nia mamana ˈani
kwatelana na ngasingasiˈanga fuadaroˈo fuana
sasilana ru ni ˈarefoˈa ki ma na faˈanadaˈa ki.
4 Ma na ngwae ki saena maˈe fanoa neˈeri, kira
ka daro toˈotoˈo ma kika takalo. Ti ngwae faˈinia
Jiu ki, ma ti ngwae faˈinia na ngwae lifurongo ki.
5 ˈUnaˈeri ti ngwae neˈe noaˈa laˈu Jiu ki
faˈinia ti Jiu ma na ngwae faˈinaˈonaˈo kira ki,
kira ka lokoˈi ru fuana faˈakaisilana na ngwae
lifurongo ki ma kike saungida ˈani ˈuilada ˈani
fau ˈiri kike mae goˈo.
6 Bore ma ana kaidaˈi neˈe na ngwae lifurongo
ki kera rongo sai ana, kera ka tafi ˈuana fanoa
ˈi Listra, ma fanoa ˈi Derbe saena abaˈi kula ˈi
Laekonia, ma ˈuana na maˈe fanoa ki kalikalida.
7 Neˈeri, kera ka faˈatalo ˈania Faˈarongoˈa
Leˈa.

ˈI Listra ma ˈi Derbe

8 Ma taˈi ngwae nia tua ˈi Listra neˈe ˈaena
taˈu. Na ˈaena mae talaˈae mala maˈi ana
futalana, ma noaˈa nia kasi fali naˈa.
9 Nia tua ˈi ano, ma ka fafarongoa fatalana sa
Paul. Ma sa Paul ka alu naˈa maana ana, ma ka
saiana neˈe nia faˈamamana sa Jesus saiana ke
gura goˈo ˈana niaˈa,

10 ma ka fata ˈani lingaˈi ngwae doe fuana ka
ˈuri, “ˈOke tataˈe, ma ˈoko uu saga ˈani ˈaemu!”
Ma na ngwae neˈe ka fafusaka, ma ka fali kwailiu
naˈa ˈi safitada.
11 Kaidaˈi fikuˈa neˈe kira lisia ru neˈe sa Paul
sasia, kira ka ri koko ˈani alaˈanga kira ngwae ˈi
Laekonia, kira ka ˈuri, “Na god ki kira ngwaeˈa
naˈa, ma kera ka koso naˈa maˈi siaka!”
12 Kira ka saea sa Banabas ˈani na gwaungaˈi
god Sus, ma sa Paul kira ka saea ˈani sa Hermes
na ngwae ngali alaˈanga ana god ki, osiˈana nia
ngwae neˈe fata ˈani keraˈa.
13 Ma na luma ni foˈongaˈa ana god Sus ni
taˈi teo toli ˈi ili ana fanoa neˈeri. Ma na
fata abu fuana god Sus, nia ka leka ma ka
ngalia maˈi buluka ki, ma na takana ˈai ki, ka
alua maana tafa ana fanoa neˈeri. Osiˈana nia
faˈinia na fikuˈa neˈeri, kira oga kwatelana na
kwaisuˈusiˈanga fuana na ngwae lifurongo ki.
14 Ana kaidaˈi sa Banabas ma sa Paul kera
rongoa neˈe kira sasi ˈunaˈeri, kera ka gasia na
toˈongi kera ki fuana faˈataˈilana kera ˈaila ˈani,
ma kera ka ˈuri,
15 “Reala kwa, faˈuta neˈe kamu ka oga sasi-
lana ru neˈe re? Ma keroˈo neˈe ngwae ki
goˈo diˈia logo kamuˈa. Keroˈo leka maˈi fuana
faˈatalongaˈilana Faˈarongoˈa Leˈa sulia taˈi God
mauri. Fuila muke foˈosia lala niaˈa. Ma noaˈa
kamu kasi foˈosia laˈu na mala mala god neˈe
ki, osiˈana noaˈa kira kasi ˈafi kamu goˈo. God
saungaˈinia ˈi langi, ma na magalia, ma na asi,
ma na ru ki taˈifau neˈe kira tua ˈi saena ki.
16 Ana kaidaˈi sui toli ki, nia alaˈania na ngwae
ki taˈifau kira ka leka ˈada sulia kwaiogaiˈanga

kira ki.
17 Ka ˈunaˈeri bore ˈana, noaˈa nia kasi mutala
faˈasia kwatelana ru leˈa ki fuana ngwae ki
taˈifau sulia asoa ki, ma nia ka faˈataˈinia niaˈa
talana ˈani ru leˈa neˈe nia sasiˈi ki. Nia
kwatea uta fuamuˈa faˈasia saena mamanga, ma
ka kwatea fuaˈi ˈai ki ana kaidaˈi kira ki, ma
nia ka kwatea fanga fuamuˈa, ma ka kwatea
maurilamuˈa ka saeleˈa.”
18 Sui bore ˈana na ngwae lifurongo ki kira
ka fata ˈunaˈeri, na fikuˈa neˈe, kira oga kika
kwatea nama ˈada na kwaisuˈusiˈanga kira ki
fuadaroˈo.
19 Ma ti Jiu neˈe kira leka maˈi faˈasia fanoa
ˈi Antiok saena abaˈi kula ˈi Pisidia, ma fanoa ˈi
Ikonium, kira dao maˈi, kira ka kwate alaˈanga
fuana fikuˈa neˈe, ma kira ka oga taˈa fuana sa
Paul ma sa Banabas. Ma kira ka ˈuia naˈa sa
Paul ˈani fau ki, ma kira ka ˈabalangaˈi nia ˈi
maa faˈasia saena fanoa, ma kira ka dangalua,
osiˈana kira fia fasi nia mae naˈa.
20 Bore ma kaidaˈi ngwae neˈe kira
faˈamamana ki, kira leka maˈi, ma kira ka
uu kalia sa Paul, nia ka tataˈe, ka oli faˈinida
ˈuana ˈi fanoa. Sui ana faˈi asoa ˈi buri, sa
Paul ma sa Banabas kera ka leka ˈuana fanoa ˈi
Derbe.

Kera oli laˈu maˈi ˈuana ˈi Antiok

21 Sa Paul ma sa Banabas kera ka faˈarongo
ˈani na Faˈarongoˈa Leˈa saena fanoa ˈi Derbe,
ma na ngwae ˈoro ki kira ka faˈamamana ana sa
Jesus. Sui kera ka oli ˈuana fanoa ˈi Listra, ma
fanoa ˈi Ikonium, ma fanoa ˈi Antiok saena abaˈi
kula ˈi Pisidia.

22 Ma kera ka faˈangasingasia na
faˈamamanaˈanga na ngwae neˈe kira
faˈamamana ki, ma kera ka falangi ada ˈiri
na faˈamamanaˈanga kira ki ka ngasi. Ma kera
ka saea, “ˈI naˈona neˈe kuke ruˈu saena mauriˈa
firi neˈe God ke gwaungaˈi fafia, kulu ke dao
taˈifau nama toˈona na ˈafitaˈi ˈanga.”
23 Ma ana fanoa neˈeri ki taˈifau, kera ka
filia naˈa ngwae faˈinaˈonaˈo ki fuana fikulana
ngwae God ki. ˈAni foˈongaˈa ma abu fangaˈa,
kera ka kwatea naˈa na ngwae neˈeri fuana na
Aofia neˈe kira faˈamamana ˈana.
24 Sui kera ka leka faˈasia abaˈi kula ˈi Pisidia,
kera ka dao ana abaˈi kula ˈi Pamfilia.
25 Ma kera ka faˈarongo ˈani na Faˈarongoˈa
Leˈa saena fanoa ˈi Perga, sui kera ka leka ˈuana
fanoa ˈi Atalia.
26 Sui kera ka leka ˈani gwaˈi baru faˈasia ˈi
neˈeri, ma keraˈa ka oli naˈa ˈuana fanoa ˈi
Antiok. Na fanoa ba kira talaˈae ana lekaˈa kera
faˈasia. Na fanoa ba ngwae faˈamamana ki kira
kwatedaroˈo saena kwaiˈofeˈanga God, ˈiri ke
ˈafida fuana na raoˈa niniˈa kera faˈasuia naˈa.
27 Ma ana kaidaˈi kera dao naˈa ˈi Antiok, kera
ka fikua naˈa ngwae faˈamamana ki, ma kera ka
faˈarongoda ˈani na ru ki taˈifau neˈe God sasia
ˈanidaroˈo. Ma kera ka faˈarongo logo ˈani neˈe
God ˈafida na ngwae neˈe noaˈa laˈu Jiu ki bore
kira ka faˈamamana logo.
28 Ma kera ka taˈi tua tau ˈi neˈeri faˈinia na
ngwae neˈe kira faˈamamana ki.

15

Na fiku lokoˈi ruˈa ˈi Jerusalem

1 Ti ngwae neˈe kira leka maˈi faˈasia ˈi Judea
ˈuana ˈi Antiok, kika faˈamanata na ngwae neˈe
faˈamamana naˈa ki kira ka ˈuri, “Nia ˈafitaˈi liu
fuana God ke lafu kamu faˈasia taˈangaˈa kamu
ki, diˈia noaˈa kamu kasi ˈolo faˈataˈinia diˈia ba
na taki sa Moses ki saea.”
2 Ma sa Paul faˈinia sa Banabas kera ka
kwaingenge liu faˈi kira sulia ru neˈe. Ma kira
taˈifau kira ka filia sa Paul ma sa Banabas ma ti
ngwae faˈamamana ˈi Antiok, ˈiri kira ke leka
ˈi Jerusalem fuana alaˈanga faˈinia na ngwae
lifurongo ki ma na ngwae faˈinaˈonaˈo ki sulia
ru neˈe.
3 Ma na fikutaˈi ngwae faˈamamana neˈe ka
asungaˈinida naˈa kwau. Ma kaidaˈi kira leka
naˈa, kira liu ana abaˈi kula ˈi Fonisia ma ˈi
Samaria ki, kira ka faˈarongoa ˈani neˈe na
ngwae ba noaˈa laˈu Jiu ki neˈe kira abula
naˈa ˈuana God. Ma kaidaˈi na ngwae neˈe
kira faˈamamana ki rongoa naˈa faˈarongoˈanga
neˈeri, kira ka saeleˈa liu.
4 Kaidaˈi sa Paul ma sa Banabas kira dao
naˈa ˈi Jerusalem, na ngwae faˈamamana ki,
ma na ngwae lifurongo ki faˈinia na ngwae
faˈinaˈonaˈo ki, kira ka kwaloda. Ma kira ka
faˈarongo ˈani na ru neˈe God ka sasiˈi ˈanida
ˈi safitana ngwae neˈe noaˈa laˈu Jiu ki.
5 Bore ma ti ngwae ana ngwae neˈe kira
faˈamamana ma kira ana fikutaˈi ngwae Farasi
ki, kira tataˈe kira ka fata ˈuri, “Na ngwae neˈe
noaˈa laˈu Jiu ki, diˈia kira faˈamamana ana sa
Jesus, kike ˈolo faˈataˈinia nama, ma kulu saea
fuada kika roˈo logo sulia na taki sa Moses ki
diˈia nama kiaˈa na ngwae Jiu ki.”

6 Ma na ngwae lifurongo ki faˈinia na ngwae
faˈinaˈonaˈo ki, kira ka fiku fuana lokoˈi ru ˈanga
sulia ru neˈe.
7 Ma buri ˈana na alaˈanga keta neˈe kira sasia
ka sui, sa Peter ka tataˈe, ka fata ˈuri, “Ngwaefuta
nau kina ˈae, kaumulu saiana, tau naˈa maˈi God
nia fili nau safitamuˈa ˈiri nai faˈarongo ˈani
Faˈarongoˈa Leˈa neˈe fuana ngwae neˈe noaˈa
laˈu Jiu ki, ˈiri kira ke rongoa logo ˈada ma kira
ke faˈamamana.
8 Ma God neˈe nia saiana manatalana ngwae ki
taˈifau, nia ka faˈataˈinia kwalolana na ngwae
neˈe noaˈa laˈu Jiu ki ˈani kwatelana Anoˈi ru
Abu fuada, diˈia logo neˈe nia kwatea fuakulu.
9 Ma ka noaˈa ta ˈinifilifiliˈanga safitakulu ma
faˈinia kiraˈa. Nia ka rufuanata ana taˈangaˈa
kira ki, duˈungana kira faˈamamana ana sa
Jesus.
10 Ma God faˈataˈinia fuaka ka sui naˈa, noaˈa
nia kasi oga neˈe kamu ke kwatea laˈu ta
ˈafitaˈiˈanga fuada ˈani taki ki, osiˈana neˈe koˈo
kia ki ma kiaˈa bore, noaˈa kulu kasi sai goˈo ana
roˈongaˈa sulia. Aia, ma diˈia kaumulu kwatea
naˈa ta ˈafitaˈiˈanga ˈunaˈeri fuana ngwae neˈe
kira faˈamamana ana sa Jesus ki, God ke baˈa
saetaˈa fuamuˈa.
11 Kulu faˈamamana neˈe God faˈamauri kulu
faˈasia taˈangaˈa kulu ki ˈani tae neˈe sa Jesus
sasia fuakulu ˈani leˈangaˈa nia fuaka. God
faˈamauri logo ˈunaˈeri ana ngwae neˈe noaˈa
laˈu Jiu ki.”

12 Ma na fikuˈa neˈe, kira ka tua aroaro
kaidaˈi kira rongoa sa Banabas ma sa Paul kera

faˈarongo ˈani ru ni ˈarefoˈanga ki ma na ru faˈanadaˈa ki neˈe God ka sasiˈi ˈani keraˈa fuada ngwae neˈe noaˈa laˈu Jiu ki.
13 Ma ˈi buri ˈana kera alaˈa ka sui, sa James ka fata ˈuri, “Ngwaefuta nau kina ˈae, muke fafarongo nau basi.
14 Sa Peter ba fata ka fiˈi sui goˈo kwau sulia ba God eta faˈataˈinia naˈa alafeˈanga nia fuana ngwae neˈe noaˈa laˈu Jiu ki ˈani kwalolada faˈasia ˈi safitana ngwae ki ˈiri kira ka roˈosulia.
15 Ma na profet ki kira ka fata logo ˈunaˈeri, diˈia naˈa ba na Kerekereˈa Abu saea,
16 ‘God ka fata ˈuri, Ta asoa ˈana, nai baˈa oli maˈi, ma nai baˈa taˈea na gwaungaˈinga sa David neˈe nia ˈasia naˈa.
Nai baˈa taˈea oretana ru ana, ma nai faˈa uua laˈu.
17 Ma na ngwae matamata ki, kira ke baˈa leka maˈi siaku.
Ma na ngwae neˈe noaˈa laˈu Jiu ki, nau ku saeda naˈa ˈani ngwae nau ki.
18 God neˈe saea, ba nia faˈarongo ˈua naˈa maˈi ˈani ru neˈe ˈi naˈo.’ ”✡

19 Aia, ma sa James ka alaˈa laˈu ka fata ˈuri, “Nau ku manata ˈuri, noaˈa kulu kasi kwatea laˈu ta ˈafitaˈiˈanga fuana ngwae neˈe noaˈa laˈu Jiu ki neˈe kira abula taˈifau naˈa ˈuana God.
20 Nia leˈa kulu ke kerekere fuada, kulu ka faˈarongo kira ˈani neˈe noaˈa kira kasi ˈania ta fanga neˈe kira foˈosi ˈani fuana malamala god ki, ma kira ka lia sulida faˈasia na kak-abaraˈanga, ma noaˈa kira kasi ˈania logo ta ru

✡ **15:18** Emos 9:11-12

mauri neˈe kira liˈoa, ma noaˈa kira kasi ˈania logo ta ˈabu.
21 Osiˈana na taki niniˈa sa Moses ki, kira toˈomani ˈua naˈa maˈi ˈi saena luma fuana foˈongaˈa kira ki ana asoa ana Sabat ki taˈifau, ma na fatalada ka faˈatalo naˈa ˈania saena fanoa kira ki taˈifau.”

Kerekereˈa fuana ngwae neˈe noaˈa laˈu Jiu ki

22 ˈUnaˈeri na ngwae lifurongo ki, ma na ngwae faˈinaˈonaˈo ki, ma na fikutaˈi ngwae faˈamamana ki taˈifau, kira ka filia ti ngwae ada ˈiri kira ka asungaˈinida kwau ˈuana Antiok faˈinia sa Paul ma sa Banabas. Kira filia sa Judas neˈe kira saea logo ˈani sa Barsabas, ma sa Silas, osiˈana keroˈa ro ngwae faˈinaˈonaˈo ki ana fikutaˈi ngwae kira.
23 Ma na kerekereˈa ˈuri neˈe kira kwatea faˈinida,

“Kaimili na ngwae lifurongo ki, ma na ngwae faˈinaˈonaˈo ki neˈe na ngwaefuta kamu ki ana na Aofia, kami kwatea kwau alaˈanga leˈa leˈa kami ki fuamuˈa na bara ngwai asina na ngwae neˈe noaˈa laˈu Jiu ki, neˈe kamu tua ˈi Antiok, ma ˈi Siria, ma ˈi Silisia.

24 Kaimili rongoa fasi ti ngwae ana kaimili neˈe kira leka kwau, ma kira ka kwatea naˈa manata buli musikulaˈanga fuamuˈa ˈani fatalada. Ma noaˈa kami kasi asungaˈinida fuana sasilana ru neˈeri.
25 Ta neˈe kami ka fiku alafafia ru neˈe ˈi safitamiˈa, ma kami filia ti ngwae ngali alaˈanga, ma kami ka asungaˈinida kwau siaumulu. Kira ke baˈa leka kwau faˈinia kwaima leˈa kia ki sa Paul ma sa Banabas.

26 Kera ro ngwae neˈe kera kwate dangalu ana
na mauri ladaroˈo fuana na raoˈa madumadu
fuana na Aofia kia sa Jesus Christ.
27 ˈUnaˈeri niniˈa kami ka kwatea logo kwau
sa Judas ma sa Silas ˈiri kera ke tala fata adaroˈo
sulia na ru neˈe kami keresia kwau.
28 Osiˈana na Anoˈi ru Abu faˈi kaimili,
kami alafafia, noaˈa kami kasi alua laˈu ta
ˈafitaˈiˈanga ˈi fafi kamu. Ru neˈe ki goˈo neˈe
muke roˈo nama suliˈi:
29 Noaˈa kamu kasi ˈania ta fanga neˈe kira
foˈosi ˈani fuana na malamala god ki, ma noaˈa
kamu kasi ˈania ta ˈabu. Ma noaˈa kamu kasi
ˈania ta ru mauri neˈe kira liˈoa. Ma muke tua
faˈasia na kakabaraˈanga. Ma diˈia neˈe kamu
tua faˈasia na ru neˈeri ki, nia leˈa liu.”

30 Ma kira ka kwatea na ngwae neˈeri ki neˈe
kira ngali faˈarongoˈanga, kira ka leka ˈuana ˈi
Antiok. Ma kika fikua naˈa ngwae neˈe kira
faˈamamana ki taˈifau, ma kira ka kwatea naˈa
ru neˈe kira keresia fuada.
31 Ana kaidaˈi neˈe ngwae ki kira toˈomani
taˈifau naˈa, kira ka saeleˈa liu, osiˈana neˈe
alaˈanga neˈeri ki gwalea naˈa manatalada.
32 Ma sa Judas ma sa Silas, kera ka alaˈa
fuada ka tau liu naˈa, ma kera ka kwatea
ramoˈalaˈalaˈanga ma na ngasingasiˈanga fuada,
osiˈana keraˈa ro profet ki.
33-34 Ma ˈi buri ˈana keraˈa tua ˈi neˈeri sulia
bara asoa ka sui, na bara ngwai asina neˈeri ka
asungaˈinidaroˈo ˈani na aroaroˈanga, ma kera

ka oli naˈa ˈi Jerusalem.*

35 Ma sa Paul ma sa Banabas keraˈa ka tua laˈu ˈi Antiok. Ma keroˈa faˈinia na ngwae ˈoro ki kira ka faˈamanata, ma kika faˈatalo ˈani fatalana na Aofia.

Sa Paul ma sa Banabas kera tua matali naˈa

36 Buri ˈana bara madamo ka sui naˈa, sa Paul ka fata ˈuri fuana sa Banabas, “Koro oli laˈu fasi ˈiri koro ke maa toˈona na ngwaefuta koro ki ana maˈe fanoa ba koro faˈarongo maˈi ˈani na fatalana na Aofia, fasi ˈiri koro ke saiana na tualada faˈuta naˈa niniˈa.”

37 Ma sa Banabas ka oga liua fasi sa John Mark ka leka faˈinidaroˈo.

38 Bore ma sa Paul neˈe manatana sulia noaˈa kasi leˈa fuana sa John Mark neˈe ka leka faˈi keroˈa, osiˈana nia oli logo faˈasidaroˈo ˈi Pamfilia, ma noaˈa kasi leka naˈa faˈi keraˈa fuana na faˈasuilana na raoˈa.

39 Ma sa Paul faˈinia sa Banabas kera ka kwaingilongiloi ˈi safitadaroˈo, ma kera ka takalongaˈinidaroˈo naˈa kwailiu. ˈUnaˈeri sa Banabas ka baˈea naˈa sa Mark, kera ka toˈofolo ˈuana bubunga ˈi Saeprus.

40 Ma sa Paul ka filia naˈa sa Silas, ˈiri kera ke leka. Ma ti ngwae neˈe kira faˈamamana ki kira ka asungaˈinidaroˈo naˈa, buri ˈana neˈe kira kwateda naˈa fuana na Aofia fasi ˈiri ke lia suli kera.

41 Ma kera ka leka, ma kera ka liu saena abaˈi kula ˈi Siria ma ˈi Silisia ki. Ma kera ka

---

* **15:33-34** ˈOrolana kerekereˈa ˈua noaˈa kasi ˈadoa verse 34, “Bore ma sa Silas ka manata ˈakoˈako liu fasi ˈiri ka tua goˈo ˈana ˈi neˈeri ˈi Antiok.”

faˈangasingasia na faˈamamanaˈanga na ngwae neˈe kira faˈamamana ki.

16

Sa Timoti leka faˈinia sa Paul ma sa Silas

1 Ma sa Paul ka leka ma ka dao ana fanoa ˈi Derbe ma ˈi Listra ki. Ma taˈi ngwae fafarongo neˈe satana sa Timoti nia tua ˈi neˈeri. Ma teˈa nia neˈe kini Jiu ma nia faˈamamana logo, bore ma na maˈa nia goˈo neˈe ngwae ˈi Grik.
2 Ma na bara ngwai asina ana Aofia ki ˈi Listra ma ˈi Ikonium ki, kira ka saeleˈa liu faˈinia sa Timoti.
3 Ma osiˈana neˈe sa Paul oga sa Timoti ka leka faˈinia, nia ka ˈolo faˈataˈinia nama ana ˈiri ke faˈa ogaleˈa ngwae Jiu ki. Nia sasia ru neˈeri, osiˈana neˈe Jiu ki taˈifau neˈe kira tua ana fanoa neˈeri ki, kira sai logo ana neˈe na maˈa sa Timoti nia na ngwae Grik neˈe sasi ma noaˈa nia kasi ˈolo faˈataˈinia ˈua sa Timoti.
4 Ma ana kaidaˈi kira leka ma kira ka liu ana fanoa ki, kira ka kwatea na taki ki fuana ngwae neˈe kira faˈamamana ki. Na taki neˈeri ki, na ngwae lifurongo ki ma na ngwae faˈinaˈonaˈo ki neˈe kira keresia ˈi Jerusalem. Ma kira ka saea nama fuana ngwae ki ˈiri kira ke roˈosulia.
5 Ma kira ka faˈangasingasia na fikutaˈi ngwae faˈamamana saena fanoa neˈeri ki, ma ana asoa ki taˈifau ˈi burina, ngwae faolu ˈoro ki logo kira ka faˈamamana.

Kaidaˈi sa Paul lisia na faˈataˈinga

6 Ma sa Paul faˈinia na ngwae kwaima nia ki, kira leka liu saena abaˈi kula ˈi Frigia ma ˈi

Galesia ki, osiˈana neˈe Anoˈi ru Abu luia noaˈa
kira kasi faˈarongo ˈani Faˈarongoˈa Leˈa ana
abaˈi kula ˈi Asia.
7 Kaidaˈi kira dao bolo faˈinia abaˈi kula ˈi
Misia, kira ka ili ˈuana lekaˈa ˈuana ˈi Bitinia.
Bore ma na Anoˈi ru Abu noaˈa kasi alaˈanida.
8 ˈUnaˈeri neˈe, kira ka daofaˈi liu naˈa adulu
faˈasia ˈi Misia, ma kira ka leka ˈuana fanoa ˈi
Troas.
9 Ma ana rodo neˈe kira teo ˈi neˈeri, sa Paul ka
lisia na faˈataˈinga. Nia lisia taˈi ngwae ana abaˈi
kula ˈi Masedonia uu, ma ka kwaiamasi ka ˈuri,
“ˈOke leka maˈi ˈi Masedonia ˈiri ˈoke kwaiˈafi
aimili!”
10 Ma kaidaˈi sa Paul nia lisia naˈa faˈataˈinga
neˈeri, kami ka sasi akaˈu naˈa fuana lekaˈa
ˈuana abaˈi kula ˈi Masedonia,* duˈungana kami
saiana God oga kaimili ke leka faˈarongo ˈani
Faˈarongoˈa Leˈa logo fuana ngwae ki ˈi neˈeri.

ˈI Lidia nia faˈamamana ana sa Jesus

11 Sui kami ka leka faˈasia fanoa ˈi Troas
ˈani faka, kami ka toˈofolo ˈuana bubunga ˈi
Samotres, ma faˈi asoa buri ˈana, kami ka leka
ˈuana fanoa ˈi Neapolis.
12 Kami taˈe faˈasia ˈi neˈeri, kami ka leka
sulia tala ˈi tolo ˈuana fanoa ˈi Filipae, na maˈe
fanoa ˈinotoˈa saena abaˈi kula ˈi Masedonia,
maˈe fanoa neˈeri ngwae ˈi Rom ki neˈe kira
gwaungaˈi ana. Kami ka tua saena maˈe fanoa
neˈeri sulia kala bara asoa.
13 Ma ana Sabat, na asoa ana mamaloˈanga
kami leka faˈasia fanoa neˈeri, kami ka leka

* **16:10** Sa Paul faˈinia kwaima nia ki dao toˈona sa Luke ana fanoa ˈi Troas.

ˈuana ninimana taˈi kafo, osiˈana neˈe kami fia fasi kula fuana foˈongaˈa Jiu ki nia ˈi neˈeri. Ma kami ka tua ˈi ano, mika alaˈa fuana kini ki neˈe kira fiku ˈi neˈeri.
14 Taˈi kini adulu ˈi neˈeri neˈe kira rongo kaimili neˈe ˈi Lidia, faˈasia fanoa doe ˈi Taeataera, nia saungani ma ka ˈoifoli ˈani toro neˈe niˈi meo boraboraˈa ki. Niaˈa bore foˈosia logo God, ma God ka ˈifingia naˈa manatana ˈiri nia ka fafarongoa sa Paul, ma ka faˈamamana ana na ru neˈe nia saeˈe ki.
15 ˈUnaˈeri niaˈa faˈinia na ngwae saena luma nia ki, kira ka siuabu taˈifau. Ma nia ka sae kaimili ka ˈuri, “Osiˈana neˈe kamu alafafia neˈe nau ku faˈamamana naˈa ana na Aofia, nau ku oga muke leka maˈi ma muka tua ˈi luma nau.” Ma kaimili ka tua ˈi luma nia sulia naˈa fatalana.

Saena luma ni lokafo ˈi Filipae

16 Ana taˈi asoa, kaidaˈi kami leka ˈuana kula ni foˈongaˈa, kami ka dao toˈona taˈi sariˈi neˈe anoˈi ru taˈa sura ana. Na sariˈi neˈeri nia rao ˈoˈo ana ti ngwae saena fanoa neˈeri. Osiˈana neˈe anoˈi ru neˈeri, nia saiana ka saea fuana ngwae ki ˈani na tae ki neˈe ke baˈa dao maˈi fuada. Ma nia ka ngalia naˈa mani ˈoro fuana ngwae neˈe lia sulia ki ˈani raoˈa neˈeri.
17 Ma na sariˈi neˈe ka leka sulia sa Paul faˈi kaimili, ma nia ka ri koko ka ˈuri, “Na ngwae neˈe ki, kiraˈa na ngwae kira rao fuana God neˈe ˈinotoˈa liu. Kira faˈarongo kamu ˈani na tae neˈe God sasia fuana faˈamauri lamuˈa.”
18 Nia sasia ru neˈe sulia asoa ˈoro ki, leleka sa Paul ka toˈetoˈela liu, ma ka abula fuana ka fata ˈuri fuana anoˈi ru taˈa neˈeri, “ˈAni satana

sa Jesus Christ, nau ku baˈe ˈoe, ˈoke ruˈu maˈi
faˈasia na sariˈi neˈana!” Ma na anoˈi ru taˈa
neˈeri ka ruˈu naˈa ˈi maa ana kaidaˈi neˈeri.
19 Ma kaidaˈi na ngwae ˈaˈana ana na sariˈi
neˈeri kira saiana neˈe na raoˈa nia ˈani talana
anoˈi ru taˈa ka sui naˈa, ma noaˈa kira kasi baˈa
ngali mani naˈa faˈasia, kira ka daua sa Paul ma
sa Silas, ma kira ka ˈabalangaˈi kera siana na
ngwae faˈinaˈonaˈo ki maana usiˈa.
20 Kira ka talaˈidaroˈo maˈi siana ngwae
faˈinaˈonaˈo ki faˈasia ˈi Rom, ma kira ka fata
ˈuri, “Na ro ngwae neˈe ki, kera ro ngwae Jiu ki,
ma kera ka kwatea na firuteˈanga saena fanoa
neˈe kulu.
21 Kera ka faˈamanata ˈani na falafala neˈe
noaˈa ˈiri bolo faˈinia na taki kulu ki. Osiˈana
kuluˈa ngwae Rom ki lala, ma ka ˈafitaˈi liu
fuana kulu ka sasi sulia na falafala kera ki!”
22 Aia, na ngwae ˈoro neˈe kira fiku ˈi neˈeri,
kira ka fiku fai fafidaroˈo logo. Ma na ngwae
faˈinaˈonaˈo ki ka fata totongaˈi fuana ngwae ni
ofoˈa ki ˈiri kira gasia naˈa toro sa Paul ma sa
Silas ki, ma kika ulasi keroˈa.
23 Buri ˈana kira ulasidaroˈo ka totonge naˈa,
kira ka aludaroˈo saena luma ni lokafo, ma kira
ka saea fuana ngwae neˈe folo ˈusia na luma ni
lokafo neˈeri ˈiri ka fono ngasi ˈusidaroˈo.
24 Ma na ngwae folo neˈeri, kaidaˈi nia rongoa
naˈa alaˈanga neˈeri ki, nia ka ngali kera, ka alu
kera ana maˈe luma ˈi saena, sui ka firi fafia naˈa
ˈaedaroˈo ˈi safitana ro reba ˈai kulu ki.
25 Aia, kaidaˈi bolo faˈinia tofongana na rodo,
sa Paul ma sa Silas kera foˈo, ma kera ka ngulia
naˈa ngu ki fuana God. Ma na ngwae neˈe kira

tua logo saena luma ni lokafo neˈeri, kira ka fafarongoa keroˈa.

26 Ma ngwano bore ma na tikitiki doe nia ˈasua naˈa luma ni lokafo neˈeri, ma na babatoˈolana luma neˈeri bore ka saola naˈa logo. Ma na babalita ki ana luma neˈeri ka ˈifi taˈifau, ma na kwalo ana lali salo neˈe kira firi fafia ˈani ngwae neˈeri ki saena luma ka aloge taˈifau naˈa faˈasida.

27 Ma na ngwae folo neˈeri ka lebe maˈi faˈasia maliuˈa, ma ka lisia neˈe na babalita ki ˈifi taˈifau naˈa, ma ka fia fasi neˈe ngwae baera ki neˈe kira firi fafida, kira tafi taˈifau naˈa. Ma nia ka lafua na sele ni ofoˈa nia fasi ˈiri ke saungi nia naˈa ˈana talana, osiˈana nia saiana neˈe na ngwae faˈinaˈonaˈo nia ki, kira ke baˈa saungia diˈia neˈe ngwae neˈeri ki kira tafi.

28 Bore ma sa Paul ka ri koko ka ˈuri, “Noaˈa ˈoe kosi sasi laˈu ta ru ˈira ana ˈaeˈo talamu! Kaimili niniˈa tua taˈifau goˈo ˈaimili!”

29 Ma na ngwae folo neˈe ka saefilo ˈuana faˈi unu ki, ma ka ruˈu likotaˈi maˈi faˈinia na lebelebeˈa, ma ka bobo uruuru ˈi ˈaena sa Paul ma sa Silas.

30 Sui nia ka talaˈidaroˈo ˈi maa, ka saefilo kera ka ˈuri, “Ro ngwae ˈaˈana neˈe ki ˈae, tae neˈe nai baˈa sasia ˈiri God ke faˈamauri nau?”

31 Kera olisia kera ka ˈuri, “ˈOke faˈamamana ana na Aofia sa Jesus ˈiri God ke faˈamauri ˈoe, ˈaeˈo faˈinia na tuaˈa ˈoe.”

32 Ma kera ka faˈarongo ˈani fatalana na Aofia fuana, ma fuana na ngwae neˈe kira tua logo saena luma nia ki, ma kira ka faˈamamana naˈa.

33 Ana agi rodo neˈeri nama goˈo, na ngwae
folo neˈeri ka talaˈi keroˈa, ka taufia naˈa maˈe
maala ki ˈi nonida, ka sui niaˈa faˈinia na tuaˈa
nia, kira ka ˈaliˈali kira ka siuabu naˈa.
34 Sui nia ka talaˈia sa Paul ma sa Silas, kira ka
leka ˈuana luma nia, ma nia ka saredaroˈo. Ma
nia faˈinia na tuaˈa nia, kira ka saeleˈa liu, sulia
kira faˈamamana naˈa ana God.
35 Sui ˈi ˈofodangi, na ngwae faˈinaˈonaˈo ˈi
Rom ki, kira kwatea fatalada fuana ti ngwae
ˈaˈana ana ofoˈa kira ka ˈuri, “Muke leka, muka
faˈarongoa naˈa ngwae folo baera ˈiri ka talaˈia
ro ngwae ba kiri ˈi maa faˈasia saena luma ni
lokafo baera.”
36 ˈUnaˈeri goˈo na ngwae folo neˈeri ka
leka ka faˈarongoa sa Paul ka ˈuri, “Na ngwae
faˈinaˈonaˈo ki kira saea maˈi fuaku ˈaeˈo faˈinia
sa Silas, moro ka leka naˈa ˈamuroˈo ˈi maa.
Koroˈo ke leka aroaro naˈa ˈamuroˈo ana kaidaˈi
neˈe.”
37 Bore ma sa Paul olisia ka fata ˈuri fuana
ngwae ˈaˈana kira ki, “Na ngwae faˈinaˈonaˈo
ˈi Rom ki noaˈa ˈiri matalangaˈi keroˈo ˈua,
bore ma kira ulasi keroˈo ˈi maana ngwae ˈoro
ki. ˈUnaˈeri ma kira ka alu keroˈo saena luma
ni lokafo. Ma na ru neˈeri noaˈa ˈiri saga,
osiˈana keroˈo na ngwae Rom ki logo niniˈa! Ma
kaidaˈi neˈe, kira oga kika olitaˈi ago laˈu ana
keroˈo. Noaˈa liu goˈo! Keroˈo oga na ngwae
faˈinaˈonaˈo ˈi Rom ki nama neˈe kike leka maˈi
ˈi neˈe, ˈiri kike loge keroˈo!”
38 Ma na ngwae ˈaˈana kira ki ana ofoˈa kira
leka, kira ka faˈarongo ˈani na alaˈanga neˈeri
ki siana ngwae faˈinaˈonaˈo ˈi Rom ki. Ma ana

kaidaˈi kira rongoa neˈe sa Paul ma sa Silas kera
ro ngwae ˈi Rom ki logo, kira ka maˈu liu.
39 Ma kira ka leka maˈi siadaroˈo, ma kira ka
kwaimanatai fuadaroˈo. Sui kira ka talaˈi keroˈa
ˈi maa faˈasia saena luma ni lokafo, ma kira ka
kwaiamasi ana keroˈa, fasi ˈiri kera ke leka naˈa
adaroˈo faˈasia fanoa neˈeri.
40 Kaidaˈi sa Paul ma sa Silas kera ruˈu faˈasia
luma ni lokafo, kera ka leka saena luma ˈi Lidia.
ˈI neˈeri kera ka dao toˈona na ngwae neˈe
kira faˈamamana ki, ma kera ka kwatea naˈa
alaˈanga ana kwairaduˈanga fuada, sui kera ka
fiˈi leka naˈa adaroˈo faˈasia ˈi Filipae.

17

ˈI Tesalonika

1 ˈUnaˈeri sa Paul faˈinia sa Silas, kera leka,
kera ka liu ana fanoa ˈi Amfipolis, ma ˈi Apolonia
ki, sui kera ka dao ana fanoa ˈi Tesalonika, kula
ba na luma fuana foˈongaˈa Jiu ki nia teo ana.
2 Ma ˈi neˈeri, sa Paul leka saena luma fuana
foˈongaˈa Jiu ki sulia na falafala neˈe nia ˈidufaˈi
sasia ana fanoa ki. Ma ana uulu asoa ana Sabat
kwalokwalo ki, nia ka alaˈa faˈinia na ngwae ki,
ma ka fata sulia na Kerekereˈa Abu fuada.
3 Nia ka fada ma ka toˈomani na Kerekereˈa
Abu fuana faˈataˈilana neˈe na Christ na ngwae
God filia, nia ka nonifii nama nia ka mae, sui ka
fiˈi tataˈe faˈasia maeˈa. Sa Paul ka fata ˈuri, “Sa
Jesus nini nau ku faˈataloˈania fuaumulu neˈe,
niaˈa naˈa neˈe na Christ na ngwae neˈe God
filia.”
4 Ma ti ai ana ngwae Jiu ki kira ka faˈamamana,
ma kira ka ˈado faˈinia sa Paul ma Silas, ma ti

kini faˈinaˈonaˈo ˈoro logo faˈasia saena maˈe
fanoa neˈeri faˈinia ti ngwae ˈoro faˈasia ˈi Grik
neˈe kira auraˈea God.

5 Bore ma ti ngwae Jiu noaˈa kira kasi saeleˈa
neˈe na ngwae ˈoro ki leka sulia sa Paul ma sa
Silas, ma kira ka fikua ngwae taˈa ki neˈe kira
liliu ˈoˈo goˈo ˈada maana usiˈa, ˈiri kira ke fiku
faˈinia taˈi fikutaˈi ngwae saetaˈa ki. Ma kira
ka faˈangalungalua liu naˈa na fanoa neˈeri, ma
kira ka alasia na luma sa Jason, osiˈana kira oga
kika daua sa Paul ma sa Silas, ˈiri kike talaˈi kera
siana na ngwae ki.

6 Bore ma kaidaˈi noaˈa kira kasi dao toˈo
adaroˈo, kira ka daua lala sa Jason faˈinia
ti ngwae neˈe kira faˈamamana, ma kira ka
ˈabalangaˈi kira siana ngwae faˈinaˈonaˈo ki
saena fanoa, ma kira ka fai fafida, kira ka rikoko
kika ˈuri, “Ngwae neˈe ki, kira sasia ru taˈa liu
ki saena fanoa ˈoro ki! Ma kira ka leka laˈu maˈi
saena maˈe fanoa nini kulu,

7 ma sa Jason ka gonida saena luma nia.
Kiraˈa taˈifau goˈo kira ˈoia na taki na tatalafaˈa
ˈinotoˈa kulu ˈi Rom, osiˈana kira saea fasi ta taˈi
tatalafaˈa laˈu neˈe satana sa Jesus.”

8 Ma na alaˈanga neˈeri ki, ka kwatea naˈa
ngalungaluˈa doe fuana na fikuˈa neˈeri faˈinia
na ngwae faˈinaˈonaˈo ki.

9 Ma na ngwae faˈinaˈonaˈo ki kira ka silo-
longaˈinia sa Jason faˈinia ti ngwae laˈu, ˈiri kira
ka kwate mani fuana logelada. Na mani neˈeri
diˈia na eta fataˈanga neˈe sa Paul ma sa Silas
noaˈa keraˈa kasi fulia laˈu ta ngaluˈa saena na
fanoa neˈeri. ˈUnaˈeri kira ka fiˈi logeda naˈa

kwau.

ʼI Berea

10 Ana kaidaʼi neʼeri nama ma nia ka rodo naʼa
maʼi, na ngwae neʼe kira faʼamamana ki kira ka
kwatea sa Paul ma sa Silas ʼuana fanoa ʼi Berea.
Kaidaʼi kera dao kwau ana, kera ka leka saena
luma fuana foʼongaʼa Jiu ki.
11 Na ngwae ʼi neʼeri ki kira toʼo ana falafala
neʼe leʼa ka liufia mala na ngwae ana ʼi Tesa-
lonika, osiʼana kira oga liua rongolana tae neʼe
sa Paul nia saea. Ma ana asoa ki taʼifau goʼo,
kira toʼomani na Kerekereʼa Abu fasi ʼiri kira ka
saiana tae neʼe sa Paul saea nia mamana.
12 Ma na ngwae ʼoro ʼi Jiu ki, kira ka
faʼamamana, ma na kini faʼinaʼonaʼo ʼoro Grik
ki, ma na ngwae ʼoro ki logo ʼi Grik, kira ka
faʼamamana.
13 Bore ma kaidaʼi neʼe ngwae ʼi Jiu ki neʼe
kira tua ʼi Tesalonika, kira rongoa sa Paul nia
faʼarongo logo ʼani fatalana God ʼi Berea, kira
ka leka logo maʼi ʼi neʼeri, ma kira ka kwatea
ma na ngwae ʼi Berea ki kika saetaʼa, ma kika
booa taʼi ngalu ngaluʼa doe ʼi neʼeri.
14 Ma ʼunaʼeri goʼo, ti ngwae neʼe kira
faʼamamana, kira ka kwatea sa Paul ʼuana
fafona asi faʼasia fanoa ʼi Berea. Bore ma sa Silas
ma sa Timoti, kera ka tua naʼa adaroʼo ʼi Berea.
15 Ma na ngwae neʼe kira talaʼia sa Paul ki kira
leka faʼinia, kira ka dao naʼa ʼi Atens. Sui mala
kira fiʼi oli ʼuana ʼi Berea faʼinia alaʼanga sa Paul
ki fuana sa Silas ma sa Timoti, ʼiri kera ka leka
ʼaliʼali siana.

ʼI Atens

16 Ma kaidaˈi sa Paul tua naˈa ˈi Atens masia sa
Silas ma sa Timoti, nia kwaimanatai liu, osiˈana
nia lisia na nununa malamala god ˈoro ki fuana
foˈosilani niˈi teo saena fanoa neˈeri ˈi Atens.
17 Nia neˈe kwatea ma nia ka leka saena luma
fuana foˈongaˈa na Jiu ki, ma ka alaˈa fuana Jiu
ki, ma na ngwae neˈe noaˈa laˈu Jiu ki neˈe kira
auraˈea God. Ma nia ka alaˈa logo maana fuli
usiˈa sulia asoa ki fuana na ngwae neˈe kira liliu
ˈoˈo goˈo ˈada ki.
18 Ma ti faˈamanata logo ana ngwae Grik ki
neˈe kira saeda ˈani "Epikurean" ma "Stoik,"
kira olisuˈusuˈu logo faˈinia sa Paul. Ma ti ai
ada kira ka fata ˈuri, "Tae lala niniˈa ngwae lafe
kinaˈi ru neˈe oga ke saea re?"

Ma ti ai ana ngwae neˈeri ki kira ka fata ˈuri,
"Lisilana diˈia nia oga kuke foˈosia lala na god
matamata ki niniˈa." Kira fata ˈunaˈeri osiˈana
sa Paul faˈarongo sulia sa Jesus, ma na tataˈe
oliˈa faˈasia na maeˈa.
19 Ma kira ka talaˈia sa Paul ˈi naˈona na
fikutaˈi ngwae lokoˈi ru neˈe kira saea ˈani
"Areopagus," kira ka fata ˈuri, "Kaimili oga kami
ke saiana na faˈamanataˈanga faolu niniˈa ˈoko
fata sulia kwa.
20 Osiˈana ru niniˈa kami rongoa ˈoko saea
nia matamata liu mala faˈasia na ru neˈe kami
rongoˈi ˈi naˈo ki, ma kami ka oga mika saiana
na fadalani."
21 (Kira fata ˈunaˈeri, osiˈana na ngwae ˈi
Atens, ma na ngwae neˈe kira leka maˈi fuana
tuaˈa ˈi Atens ki, kira oga alaˈanga ana asoa ki
sulia ma na fafarongolana na tae ki neˈe faolu.)

22 Ma sa Paul ka uu ˈi naˈoda na fikuˈa neˈeri

ana ngwae faˈinaˈonaˈo ki, ma ka fata ˈuri,
“Kamu ngwae ana ˈi Atens, nau ku lisia kaumulu
oga liua foˈosilana god sulia falafala saga ki.
23 Osiˈana kaidaˈi nau ku liu saena fanoa
kamu, nau ku lisia na kula ni foˈo kamu ki, ma
nau ku lisia maana taˈi fuli fuˈa, kamu keresia
na alaˈanga ˈuri, ‘Fuana na god neˈe noaˈa kulu
ˈiri saiana.’ Ma na God niniˈa kamu foˈosia ma
noaˈa kamu kasi saiana, niaˈa naˈa neˈe nau ku
faˈataloˈania fuamuˈa.
24 God neˈeri saungaˈinia na magalia ma na
ru ki taˈifau ˈi saena, niaˈa neˈe gwaungaˈi fafia
asi, ˈi langi, ma ˈi ano, ma noaˈa kasi tua ˈi saena
luma abu neˈe ngwae saungaˈinia.
25 Ma noaˈa nia kasi boˈoboˈo goˈo ˈuana ta
ru neˈe ngwae ki saiana kira ka sasia fuana,
osiˈana niaˈa ˈana talana neˈe kwatea mauriˈa
fuana ngwae ki taˈifau, ma ka kwatea fuada na
ru ki taˈifau neˈe kira boˈoboˈo ˈuana.
26 Ma ana na etangilana maˈi, God nia
saungaˈinia goˈo taˈi ngwae, ma faˈasia taˈi
ngwae neˈeri nia ka saungaˈinia naˈa ngwae ˈoro
matamata kwailiu ki, ma ka alu kira saena mag-
alia taˈifau. ˈI naˈona mala neˈe nia saungaˈinia
ru ki taˈifau, ma niaˈa ˈana talana ka alua naˈa
kaidaˈi ki ma nia ka faˈiboa naˈa kula ki neˈe
kika tua ani.
27 Nia sasia ru neˈe ˈiri ngwae ki kika lulu
ˈuana, ma kira fiˈi dao toˈona taka diˈia kira lulu
ngangata ˈuana. ˈUnaˈeri bore ˈana God noaˈa
kasi tua tau goˈo faˈasi kia.
28 Ma ta ngwae ba fata ˈuri, ‘Sulia niaˈa naˈa
neˈe kulu ka mauri, ma kulu ka saola ma kulu
ka tua.’ Ma ta ngwae ana ngwae kerekere kamu

ki ka saea logo, ‘Kulu na ngela God ki logo.’
29 Osiˈana kiaˈa na ngela nia ki, noaˈa kulu kasi
fia fasi God niaˈa ta ru goˈo ˈana, diˈia ta nunuˈi
ru neˈe ngwae saungaˈinia ˈani gol, nama silva,
nama ta fau. Nia noaˈa kasi diˈia ta ru neˈe
ngwae goˈo ˈana ka saungaˈinia ˈani saiˈi ruˈa
nia.
30 ˈI naˈo God noaˈa kasi matalangani ta ngwae
neˈe foˈosia na malamala god ana kaidaˈi noaˈa
nia kasi sai ˈua ana. Bore ma ana kaidaˈi neˈe,
nia saea naˈa fuana ngwae ana fanoa ki taˈifau
ˈiri kike kakari alifaˈi faˈasia na taˈangaˈa kira
ki,
31 osiˈana nia alua naˈa asoa ˈiri nia ke baˈa
matalangani na ngwae ki taˈifau. Na mata-
langaˈinga nia ka ˈoloˈolo, ma nia ka filia naˈa
taˈi ngwae ˈiri nia ke matalangaˈinia na ngwae
ki. Ma nia ka faˈataˈinia naˈa na ngwae ni kwai
matalangaˈi neˈeri fuana ngwae ki taˈifau ˈani
taˈelana na ngwae neˈeri faˈasia na maeˈa!”

32 Kaidaˈi ngwae ki kira rongoa neˈe sa Paul
alaˈa sulia tataˈenga faˈasia na maeˈa, ti ngwae
ada ka gaˈasia, ma kira ka ˈoidorole ˈani. Bore
ma ti ai ada kira ka saea, “Kaimili oga ˈoke fata
laˈu sulia ru neˈe kwa.”
33 Ma sa Paul ka leka naˈa ˈana faˈasia na
fikuˈa neˈeri.
34 Ma ti ngwae kira ka ˈado faˈinia, ma kira
ka faˈamamana. Ma taˈi ngwae ada neˈe satana
sa Dionisius, ta ngwae ana fikuˈa ana ngwae
fikutaˈi ngwae lokoˈi ru neˈeri. Ma taˈi kini
logo satana ˈi Damaris, ma ti ngwae laˈu kira ka
faˈamamana.

18

ˈI Korint

1 ˈUnaˈeri goˈo, sa Paul ka leka naˈa faˈasia ˈi
Atens, ka daofaˈi liu ˈuana fanoa ˈi Korint.
2 ˈI neˈeri, nia ka dao toˈona taˈi ngwae ˈi
Jiu satana sa Akuila neˈe futa saena abaˈi kula
ˈi Pontus. Nia leka maˈi faˈasia ˈi Itali faˈinia
na ˈafe nia ˈi Prisila, osiˈana neˈe na tatalafaˈa
ˈinotoˈa satana sa Kladius ka kwatea na ngwae
ˈi Jiu ki taˈifau, kira ka leka faˈasia ˈi Rom.
ˈUnaˈeri, sa Paul ka leka dao siadaroˈo.
3 Ma nia ka tua ma ka rao ˈana faˈi kera,
osiˈana kira sasi goˈo taˈi raoˈa ˈani saungaˈilana
babala ki ˈani ifi ngasi ki fuana ˈoifoliˈanga
ˈaniˈi.
4 Ma nia ka alaˈa faˈinia na ngwae ki saena
luma fuana foˈongaˈa ana asoa Sabat ki, fasi
ˈiri ka bulasia manatana ngwae ˈi Jiu ki ma na
ngwae ˈi Grik ki logo.
5 Ma ana kaidaˈi sa Silas ma sa Timoti kera dao
maˈi faˈasia ˈi Masedonia, sa Paul ka faidanga
naˈa ˈani na raoˈa nia. Ma ana kaidaˈi ki taˈifau
nia ka faˈarongo ˈani Faˈarongoˈa Leˈa, ma ka
fada madako ana fuada Jiu ki neˈe sa Jesus niaˈa
na Christ, na ngwae filia God.
6 Ma ana kaidaˈi kira olisi saetaˈa ana, ma kira
ka saea ru taˈa ki sulia, nia ka saulida ˈani kwaˈi
tafulilana na fulafulana ano faˈasia toro nia ki,
ma ka fata ˈuri fuada, “Diˈia noaˈa kamu kasi
toˈo ana na mauriˈa faolu faˈasia God, kaumulu
talamuˈa naˈa neˈe kamu sasia! Noaˈa laˈu na
roraˈa nau. Ma ˈita taˈena ka oli ˈalaˈa, nai baˈa
leka ˈaku siana ngwae neˈe noaˈa laˈu Jiu ki.”

7 Ma nia ka leka faˈasi kira, ma ka leka ka tua
ˈi saena luma taˈi ngwae neˈe noaˈa laˈu Jiu neˈe
satana sa Titius Justus, na ngwae neˈe nia foˈosia
logo God. Na luma nia teo logo ˈi ninimana luma
fuana foˈongaˈa Jiu ki.
8 Ma sa Krispus, na ngwae faˈinaˈonaˈo ana
luma fuana foˈongaˈa neˈeri, nia ka faˈamamana
ana Aofia faˈinia na ngwae nia ki taˈifau. Ma ti
ngwae ˈoro logo ˈi Korint, kira rongoa fatalana
sa Paul, ma kira ka faˈamamana ana, ma kira ka
siuabu.
9 Sui saena taˈi rodo, sa Paul ka lisia taˈi
faˈataˈinga, ma na Aofia ka fata ˈuri fuana,
“Noaˈa ˈoe kosi maˈu, ma ˈoe kosi mamalo fasi
alaˈanga fuada, ma ˈoe kosi danga ˈania na raoˈa
ˈoe.
10 Duˈungana nau ku tua faˈiniˈo. Ma nia
ˈafitaˈi fuana ta ngwae ka sasia ta ru fuana
faˈalilamu, osiˈana na ngwae nau ki kira ˈoro
saena maˈe fanoa neˈana.”
11 Nia neˈe kwatea ma sa Paul ka tua ˈi neˈeri
sulia taˈi faˈi ngali ma ono madamo ki fuana
faˈamanatalana ngwae ki ˈani fatalana God.
12 Ma ana kaidaˈi neˈe tatalafaˈa doe ˈi Rom
ka alua sa Galio ka gwaungaˈi fafia abaˈi kula
ˈi Gris, na ngwae Jiu ki kira ka fiku, ma kira ka
daua sa Paul, ma kira ka ngalia siana sa Galio
fuana na matalangaˈilana.
13 Ma kira ka fai fafida ka ˈuri, “Na ngwae neˈe
nia iliili ˈuana na talaˈilana ngwae ki ˈiri kike
foˈosia God ˈani falafala neˈe matamata faˈasia
na taki kami ki.”
14 Ma ana kaidaˈi sa Paul oga ka alaˈa, sa Galio
ka fata ˈuri fuana ngwae Jiu ki, “Na ru neˈe, diˈia

ta ru ana ta taˈangaˈa nama ana ta roraˈa ana
na taki kami ki, nau ku saiana nai mabetau faˈi
kamu Jiu ki.
15 Bore ma sulia na olisuˈusuˈunga kamu ki
goˈo ˈana sulia na alaˈanga ki, ma na sataˈi ru
ki, ma na taki kamu ki talamuˈa, nia leˈa fuana
kamu ka faˈasaga amuˈa talamuˈa. Duˈungana
noaˈa nau kusi kwatea ta kwai matalangaˈinga
fuana na ru ˈunaˈeri ki.”
16 ˈUnaˈeri nia ka saea fuada taˈifau ˈiri kike
leka faˈasia na kula ni kwai matalangaˈinga.
17 Ana kaidaˈi neˈeri, na ngwae Grik ki ka daua
sa Sosetenes, na ngwae faˈinaˈonaˈo ana luma
fuana foˈongaˈa, ma kira ka ulasia ˈi maana fuli
matalangaˈinga. Bore ma sasiˈa neˈeri noaˈa
kasi ˈoga goˈo sa Galio.

Sa Paul oli ˈuana ˈi Antiok

18 Sa Paul ka tua ˈi Korint faˈinia ngwae
faˈamamana ki sulia asoa ˈoro ki. Sui nia ka
faˈasi kira, ma ka toˈofolo ˈani faka ˈuana abaˈi
kula ˈi Siria faˈinia ˈi Prisila ma sa Akuila. Ma ˈi
naˈona neˈe kira toˈofolo faˈasia ˈi Kenkrae, nia
sufi gugurua naˈa ifuna fasi ˈiri nia faˈataˈinia
neˈe nia faˈasuia naˈa na eta fataˈanga nia✡
fuana God.
19 Kaidaˈi kira dao ˈi Efesus, sa Paul ka leka
naˈa faˈasia ˈi Prisila ma sa Akuila, ma ka leka
saena luma fuana foˈongaˈa, ma ka alaˈa fuana
Jiu ki.
20 Sui na ngwae ki kira ka gania ˈiri nia ka taˈi
tua tau faˈinida, bore ma noaˈa nia kasi alafafia.
21 ˈUnaˈeri ma nia ka leka lala ˈana, nia ka fata
ˈuri fuada, “Diˈia na kwaiogaiˈanga God fuaku,

✡ **18:18** Nambas 6:1-21

nai baˈa oli laˈu maˈi siaumulu.” Sui nia ka toˈofolo naˈa ˈana saena faka faˈasia ˈi Efesus.
22 Kaidaˈi nia dao naˈa ˈi Sesarea, nia ka leka
ˈuana fanoa ˈi Jerusalem, ma ka fata leˈaleˈa ana
na ngwae faˈamamana ki ˈi neˈeri. Sui nia ka
leka ˈuana ˈi Antiok.
23 Ma ˈi buri ˈana nia tua ˈi Antiok sulia bara
asoa, nia ka leka, ma ka liufia naˈa abaˈi kula
ˈi Galesia ma ˈi Frigia fuana faˈangasilana sa tai
faˈida neˈe kira faˈamamana.

Sa Apolos

24 Ana kaidaˈi neˈeri, taˈi ngwae ˈi Jiu satana
sa Apolos, neˈe futa saena fanoa ˈi Aleksandria,
nia leka maˈi ˈuana ˈi Efesus. Niaˈa na ngwae
alaˈa lana leˈa, ma nia ka sai leˈa logo ana na
Kerekereˈa Abu.
25 Ma nia ka sai logo ana na falafala sulia
na Aofia, ma nia ka fata ngasingasiˈa, ma ka
faˈamanata saga sulia sa Jesus. Bore ma, nia
sai goˈo ana neˈe sa John siuabua ngwae neˈe
kira kakari alifaˈi faˈasia na taˈangaˈa kira ki,
ma noaˈa nia ˈiri saiana na ngwae neˈe kira
faˈamamana ana sa Jesus ki, kira ka siuabu logo
osiˈana kira faˈamamana.
26 Ma nia talaˈae ka fata noniraˈa fuana ngwae
ki saena luma fuana foˈongaˈa. Ma ana kaidaˈi ˈi
Prisila ma sa Akuila kera rongoa, kera ka baˈea
ˈuana na luma keroˈa, ma kera ka kwaiˈafi ana,
ˈiri nia ka sai leˈa laˈu ana faˈamanataˈanga sulia
God.
27 Ma sa Apolos oga ka leka ˈuana fanoa ˈi Ko-
rint saena abaˈi kula ˈi Gris. Ma na ngwae neˈe
kira faˈamamana ˈi Efesus ki, kira ka kwaiˈafi
ana ˈani kerekereˈa fuana ngwae ˈi Korint neˈe

kira faˈamamana osiˈana na kwaiˈofeˈanga God fuada, fasi ˈiri kira ka kwaloa kaidaˈi nia dao kwau siada. Ma ana kaidaˈi nia dao kwau, nia ka kwaiˈafi leˈa liu ana ngwae neˈeri ki.

28 Bore ma kaidaˈi neˈe ngwae Jiu ki kira olisuˈusuˈu faˈinia, nia ka fata ngasingasiˈa faˈi kira ma ka liufida taˈifau. ˈUnaˈeri nia ka faˈataˈinia na Kerekereˈa Abu ki neˈe faˈamamana neˈe sa Jesus niaˈa na Christ, na ngwae neˈe God nia filia.

19

ˈI Efesus

1 Kaidaˈi sa Apolos nia tua ˈi Korint, sa Paul nia liu ana fanoa ki saena abaˈi kula ˈi Galesia ma ˈi Frigia ki leleka ka dao ana fanoa ˈi Efesus. Ma nia ka dao toˈona ti ngwae neˈe kira faˈamamana ana sa Jesus ˈi neˈeri.

2 Ma nia ka saefilo kira ka ˈuri, “Kaumulu toˈo naˈa ana na Anoˈi ru Abu ana kaidaˈi kaumulu faˈamamana ana?”

Ma kira olisia kira ka ˈuri, “Kaimili niniˈa neˈe rongolana bore na tae neˈe na Anoˈi ru Abu, noaˈa kami kasi rongoa ˈua.”

3 Sa Paul ka saefilo kira laˈu ka ˈuri, “ˈIrai ma na siuabuˈanga faˈuta mo neˈe kaumulu siuabu ˈania?”

Ma kira olisia kira ka fata ˈuri, “Na siuabuˈanga ba sa John alaˈa sulia.”

4 Sui sa Paul ka fata laˈu ˈuri fuada, “Sa John nia siuabua lala ana sa tai faˈida neˈe kira kakari alifaˈi faˈasia na abula taˈangaˈa kira ki. Ma sa John ka saea logo fuana ngwae ˈi Israel ki, neˈe

kira faˈamamana ana sa Jesus, na ngwae neˈe ke baˈa dao maˈi ˈi burina.”

5 Ma kaidaˈi kira rongoa na ru neˈeri, kira ka siuabu ˈiri ka faˈataˈinia neˈe kira faˈamamana ana sa Jesus na Aofia.

6 Goˈo sa Paul ka alua naˈa limana ˈi fafoda, ma na Anoˈi ru Abu ka koso fafida, ma kira ka fata ˈani na alaˈanga matamata ki, ma kira ka fata sulia na fatalana God.

7 Kira bolo faˈinia akwala ma ro ngwae.

8 Sa Paul ka ruˈu ˈi saena luma fuana foˈongaˈa ˈi Efesus, ma ka fata noniraˈa fuana na ngwae ki, ma ka iliili ˈuana rokisilana na manatada sulia na ˈInotoˈanga God. Ma nia ka sasi ˈunaˈeri sulia uulu madamo ki.

9 Bore ma ti ngwae ada, kira keˈaliliˈa, ma kira ka aburongo, ma noaˈa kira kasi faˈamamana. Ma kira ka saea alaˈanga taˈa ki sulia Faˈarongoˈa Leˈa sulia na Aofia ˈi naˈona na ngwae ˈoro ki. Sui sa Paul ka talaˈia na fafarongo ki kira ka leka faˈasida, ma ana asoa ki taˈifau nia ka alaˈa fuana na ngwae ki saena luma ni faˈananauˈanga sa Taeranus.

10 Na ru neˈe kira sasia ka leka talau sulia ro faˈi ngali ki. Ma na ngwae ki taˈifau neˈe kira tua saena abaˈi kula ˈi Asia, na Jiu ki ma na ngwae neˈe noaˈa laˈu Jiu ki, kira ka rongoa fatalana na Aofia.

Na ngela sa Skefa ki

11 Ma God ka kwatea na ngasingasiˈanga doe fuana sa Paul, fasi ˈiri nia ka fulia naˈa ru faˈanadaˈa ki ma na ru ni ˈarefoˈanga ani ki.

12 Ma diˈia kira ngalia ta kala ˈaba lauˈua
tiˈitiˈi bore ˈana ana ˈaba lauˈua nia ki siana
ta ngwae neˈe mataˈi, na ngwae neˈeri ke baˈa
ˈakwa naˈa. Ma na anoˈi ru taˈa ki logo, kika
ruˈu ˈi maa faˈasia na ngwae neˈeri ki.
13-14 Ma ti Jiu logo kira liu kwailiu sulia asoa ki
fuana lalilana na anoˈi ru taˈa ki. Na fiu ngela
na fata abu doe Jiu ki neˈe satana sa Skefa neˈe
kira sasia ru neˈeri. Ma kira bore kira ka iliili
ˈuana lalilana na anoˈi ru taˈa ki ˈani satana na
Aofia sa Jesus. Kira fata ˈuri fuana anoˈi ru taˈa
ki, “Nau ku ifulangaˈi kamu ˈani satana sa Jesus
ba sa Paul nia faˈarongo ˈani.”
15 Bore ma na anoˈi ru taˈa neˈe nia olisida
ka ˈuri, “Nau ku saiana sa Jesus, ma nau ku sai
logo ana sa Paul nia toˈo ana ngasingasiˈanga
sa Jesus. Bore ma kaumulu niniˈa, kaumulu ˈiri
toˈo ana na ngasingasiˈanga sa Jesus.”
16 Ma na ngwae neˈe anoˈi ru taˈa neˈeri nia
manu ana ka faˈasaka ˈuada, ma ka kwaiˈida.
Ma kira ka tafi dadara faˈasia luma ngwae neˈeri
faˈinia na maˈe maala ki ˈi nonida.
17 Ana kaidaˈi neˈe ngwae Jiu ki ma na ngwae
neˈe noaˈa laˈu Jiu ki neˈe tua ˈi Efesus, kira
rongoa ru neˈe, kira ka maˈu liu, ma kira ka
fuˈusi doe liu ana satana na Aofia sa Jesus.
18 Ma na ngwae ˈoro ana ngwae neˈe kira
faˈamamana ki, kira leka maˈi, kira ka fata tafa,
ma kira ka faˈataˈinia na maˈe fataˈa ana kelema
kira ki.
19 Ma ti ngwae ˈoro logo ada neˈe kira rao ˈani
talana anoˈi ru taˈa ki, kira ka ngalia logo maˈi
na buka kira ki ana raoˈa sulia na anoˈi ru taˈa
ki, ma kira ka doˈofiˈi ˈi safitana fikuˈa neˈeri.

Ma kira ka alu fikua naˈa liulana na buka neˈeri ki, ma nia ka dao ana 50,000 ngisingisi mani ki.
20 Osiˈana na ru neˈeri na fatalana God ka inua ngwae ˈoro ki, ma kira ka faˈamamana ana na Aofia.

Na sua ngalungaluˈa ˈi Efesus

21 Buri ˈana na ru neˈeri ki sui, sa Paul ka naia naˈa saena manatana ˈiri nia ke leka ˈuana fanoa ki saena abaˈi kula ˈi Masedonia ma ˈi Gris ki, ma ka daofaˈi liu ˈuana ˈi Jerusalem. Ma sa Paul ka fata ˈuri, “Buri ˈana neˈe nai leka ˈi neˈana, nau ku oga nai leka logo ˈuana ˈi Rom.”
22 Ma nia ka kwatea sa Timoti ma sa Erastus, na ro ngwae kwaiˈafi nia ki, ˈuana ˈi Masedonia, kaidaˈi nia tua basi ˈana ˈua ˈi Efesus saena abaˈi kula ˈi Asia.
23 Ma ana kaidaˈi neˈeri ba na ngaluˈa doe ka fuli ˈi Efesus sulia na Faˈarongoˈa Leˈa sulia na Aofia.
24 ˈUnaˈeri ma taˈi ngwae satana sa Demitrius, niaˈa na ngwae nia rao ana saungaˈilana na ru ngwasinasina ki, ma nia ka saiana saungaˈilana na kala nunuˈi ru ki ana na god kini kira neˈe satana ˈi Atemis, fuana luma abu kira ki. Ma na raoˈa sa Demitrius ka faˈatoˈorua liu na ngwae neˈe kira rao fuana ki.
25 Ma nia ka saeda kira ka fiku maˈi faˈinia ti ngwae neˈe kira sasia logo na raoˈa diˈia neˈe kira sasia. Ma nia ka fata ˈuri fuada, “Reala ˈae, kaumulu saiana na toˈoruˈa kulu neˈe nia saka goˈo maˈi faˈasia na raoˈa neˈe kulu sasia ˈani saungaˈilana kala nunuˈi ru ki.
26 Kaumulu lisia ma kamu ka rongoa taˈifau naˈa na ru neˈe sa Paul nia sasiˈi ki. Nia saea na

kala nunuˈi ru neˈe ngwae ki kira saungaˈiniˈi
ki, kiraˈa noaˈa laˈu na god mamana ki. Aia,
ma osiˈana neˈe nia ka fata ˈunaˈeri, na ngwae
ˈoro ki ˈi neˈe ˈi Efesus ma na maˈe fanoa ˈoro ki
saena abaˈi kula ˈi Asia logo neˈe manatada ka
abula naˈa sulia.
27 Ma diˈia ˈunaˈeri, na ngwae ki kira ke baˈa
fata faˈalia na raoˈa neˈe kulu ki. Noaˈa laˈu
taˈifilia ru neˈeri, ma ta ru neˈe ke baˈa taˈa
logo, na luma abu god kini doe nini kulu ˈi
Atemis, kike baˈa maladalafa naˈa ˈada, ma na
ˈinotoˈalana ke baˈa dalafaˈa naˈa. Ma na ngwae
ˈi Asia ki taˈifau, ma na magalia taˈifau neˈe, kike
baˈa mango faˈasia foˈosilana!”

28 Kaidaˈi na fikuˈa neˈeri kira rongoa alaˈanga
neˈeri ki, kira saetaˈa liu, ma kira ka ri koko
kira ka ˈuri, “ˈI Atemis neˈe god ˈi Efesus neˈe
ˈinotoˈa ka tasa!”
29 Sui na sua ngalungaluˈa ka tae saena maˈe
fanoa doe neˈeri. Ma kira ka daua sa Geas
faˈinia sa Aristakus, ro ngwae faˈasia abaˈi kula
ˈi Masedonia neˈe kera leleka faˈinia sa Paul,
ma kira ka ˈabalangaˈinidaroˈo, ma kika lalili
faˈinida ˈuana na fuli masaˈa neˈe ngwae ki kira
fiku ana.
30 Ma sa Paul ka oga ka leka ˈi naˈona fikuˈa
neˈeri, bore ma na ngwae neˈe kira faˈamamana
ki ka luia.
31 Ma ti ngwae faˈi naˈonaˈo ana abaˈi kula
neˈeri ki, kira kwaima faˈinia sa Paul, kira luia
logo noaˈa nia kasi leka ana kula neˈe kira fiku
ana.
32 Ma na sua ngalungaluˈa doe liu ka tataˈe
saena fikuˈa neˈeri. Ma ti ngwae kira ka ako kira

ka saea naˈa ˈada ta ru, ma ti ngwae kira ka saea
logo ˈada ti ru matamata, duˈungana na ˈorolana
ngwae noaˈa kasi sai goˈo ana tae neˈe kira fiku
maˈi fuana.
33 Ma ti ngwae Jiu kira usungaˈinia kwau sa
Aleksanda, ma kira ka talaˈia maˈi ˈi naˈona
fikuˈa neˈeri, osiˈana kira oga nia fada madakola
ana ngaluˈa neˈeri. Sui sa Aleksanda ka faˈataˈi
fuana fikuˈa neˈeri ma ka nene fafida ˈani
limana, fasi ˈiri nia ka saea ta alaˈanga ni
kwaifoneˈanga ˈi naˈo ana na ngwae ki.
34 Bore ma kaidaˈi kira lia saiana nia na Jiu,
kira ka rikoko laˈu kira ka ˈuri, “Atemis neˈe
god kia ˈi Efesus neˈe ˈinotoˈa ka tasa!” Ma kira
ka rikoko ˈunaˈeri sulia kala kaidaˈi tau, bolo
faˈinia ta ro kadi sina.
35 Sui na ngwae ˈaˈana ana na fanoa neˈeri
ka leka maˈi ka faˈanotoa na ngwae ki ka ˈuri,
“Ngwae ana ˈi Efesus ˈae, na ngwae ki taˈifau
kira saiana kiaˈa naˈa neˈe lia sulia na luma abu
ˈi Atemis, faˈinia na gwaˈi fau abu nia ba ˈasia
maˈi faˈasia saena mamanga.
36 Noaˈa ta ngwae kasi tofea na ru neˈe ki. Ta
neˈe nia leˈa liu kamu ka tua aroaro naˈa, noaˈa
kamu kasi sasia laˈu ta ru neˈe ka diˈia lala na
ngwae bolebole ka ki.
37 Ma kamu ngalia naˈa maˈi ro ngwae neˈe
ki, sui bore ˈana noaˈa kera kasi bilia goˈo ta ru
faˈasia saena luma abu, ma noaˈa kera kasi fata
buri tolingaˈi goˈo ana ta ru sulia na god kini kia.
38 Ma diˈia sa Demitrius, ma na ngwae neˈe
kira rao fuana ki, kira oga kike nge maana ta
ngwae, tama kira ka matalangaˈinia ana faˈi
asoa ana kwaˈikwaˈinga ki saena luma ni kwai

matalangaˈinga, ma na ngwae ni kwai mata-
langaˈi ki, kira saiana rongolada ana alaˈanga.
39 Bore ma diˈia kamu oga ˈua ta ru, muke
faˈasaga naˈa ˈi naˈona fikutaˈi ngwae.
40 Nia leˈa kuke lia suli kulu, ˈasu ˈubani na
ngwae gwaungaˈi ki kata fai fafi kulu ˈani sua
ngalungaluˈa neˈe kulu sasia taˈena. Ma nia
ˈafitaˈi liu fuana kulu ka kwatea ta manataˈanga
leˈa neˈe kulu ke fofoni ru ˈania sulia.”
41 Buri ˈana nia saea ru neˈe ki taˈifau, nia saea
kira ka oli naˈa ˈada.

20

ˈI Masedonia ma ˈi Gris

1 Ma ˈi buri ˈana na sua ngalungaluˈa neˈe
aroaro naˈa, sa Paul ka saea maˈi na ngwae
faˈamamana ki siana, ma ka kwatea alaˈanga ni
kwairaduˈanga ki, ma nia ka falangi ada. Sui nia
ka fata olioli ada, ma nia ka leka naˈa ˈuana ˈi
Masedonia.
2 Kaidaˈi nia leka naˈa ˈuana ˈi Masedonia, nia
ka liufia na fanoa ki, ma ka radua na ngwae
faˈamamana ki ˈani alaˈanga ˈoro ki. Sui nia ka
dao ana abaˈi kula ˈi Gris.
3 Ma nia ka tua ˈi neˈeri sulia uulu madamo
ki. Ma kaidaˈi nia sasi akaˈu fuana lekaˈa ˈuana
abaˈi kula ˈi Siria ˈani na faka, nia ka rongoa na
Jiu ki kira naia fuana saungilana. ˈUnaˈeri ma
nia ka manata agwaˈi naˈa fuana oliˈa ˈi Siria
sulia tala ˈi tolo neˈe liu ˈi Masedonia.
4 Ma sa Sofata, na ngela sa Pirus na ngwae
ˈi Berea, ma sa Aristakus, ma sa Sekundus neˈe
keroˈa ngwae ˈi Tesalonika ki, ma sa Geas ngwae
ˈi Derbe, ma sa Tikikus, ma sa Trofimus keroˈa

ngwae ˈi Asia ki, ma sa Timoti, neˈe kira leka
faˈinia sa Paul.
5 Kira leka kira ka maˈakwalia kaimili ana
fanoa ˈi Troas.
6 Ma kami ka toˈofolo faˈasia fanoa ˈi Filipae
buri ˈana na Fafangaˈa ˈani beret neˈe noaˈa ta
isi ˈi saena, ma lima asoa ki ˈi buri ˈana, kami ka
fiku laˈu faˈinida ˈi Troas. ˈI neˈeri kami ka tua
sulia fiu asoa ki.

Daoˈa ˈisi sa Paul ˈi Troas

7 Ana Sarere ˈi saˈulafi, kami fiku maˈi fuana
na fiku fanga kwaimaˈanga. Ma sa Paul ka alaˈa
fuana na ngwae ki, ˈita ˈi saˈulafi leleka ka dao
saena tofongana rodo, osiˈana nia ke baˈa leka
naˈa kwau ˈana rorodo.
8 Ana na agi luma neˈe ˈi langi neˈe kami fiku
ana, neˈe faˈi unu ˈoro ki kira niˈi ˈi neˈeri.
9 Ma taˈi ngwae ˈalako satana sa Iutikus tua
ˈana ˈi maana maa olofolo, ma osiˈana neˈe sa
Paul nia alaˈa ka tau, na maana ngwae ˈalako
neˈe ka kulufefe naˈa, ma ka maliu liu naˈa ˈana,
ma nia ka ˈasi naˈa ˈana faˈasia uula tala luma ˈi
lifua ˈuana ˈi ano. Kaidaˈi kira lafua kwau niaˈa,
kira ka lisia, ma nia mae naˈa.
10 Bore ma sa Paul ka koso ˈi ano, ka bobo
uruuru, ma ka ofia, sui ka fata ˈuri, “Noaˈa kamu
kasi manata ˈabera, osiˈana nia mauri goˈo ˈana
ˈua.”
11 ˈUnaˈeri nia ka oli logo ˈana ˈuana agi luma
neˈe kira fiku ana, ma ka ngiia na beret, ma kira
ka fanga. Ma buri ˈana nia alaˈa faˈinida leleka
ka ˈofodangi naˈa, sa Paul ka fiˈi leka.

12 Ma kira ka olifaˈinia na ngwae ˈalako neˈe
ˈuana luma nia, ma kira ka saeleˈa liu duˈungana
neˈe nia mauri naˈa.

Faˈasia ˈi Troas kira ka leka ˈuana ˈi Miletus

13 ˈUnaˈeri kami ka leka etaeta naˈa ˈaimili
ˈuana saena faka, ma kami ka toˈofolo ˈuana
fanoa ˈi Asos, fasi ˈiri kami ka ngalia sa Paul ˈi
neˈeri. Nia saea ˈunaˈeri fuaimili, osiˈana nia
leka kwau ˈi neˈeri ana tala ˈi tolo.
14 Kaidaˈi nia dao toˈo amiˈa ˈi Asos, nia ka raˈe
naˈa faˈi kami saena faka, mika leka naˈa ˈuana
fanoa ˈi Mitilene.
15 Ma kami leka faˈasia ˈi neˈeri, kami ka liu
ana bubunga ˈi Kios ana ruana asoa. Ma ana na
uula asoa, kami ka dao ana bubunga ˈi Samos.
Ma ana faina asoa, kami ka dao ana fanoa ˈi
Miletus.
16 Sa Paul nia manata ˈuana fasi ke daofaˈi liu
kwau ˈuana ˈi Efesus, ˈiri noaˈa kami kasi tua
ana abaˈi kula ˈi Asia, osiˈana kami leka ˈaliˈali
ˈiri mika dao ˈaliˈali goˈo ˈi Jerusalem ˈi naˈona
faˈi asoa ana Pentekos, diˈia nia talangwaraˈu.

Alaˈanga ni olioliˈa sa Paul fuana ngwae ˈi Efesus ki

17 Ana kaidaˈi sa Paul tua ˈi Miletus, nia ka
kwate alaˈanga fuana na ngwae faˈi naˈonaˈo ki
ana fikutaˈi ngwae faˈamamana ki ˈi Efesus, fasi
ˈiri kike leka maˈi siana.
18 Kaidaˈi kira dao maˈi, nia ka fata ˈuri fuada,
“Kamu saiana ru neˈe nau ku sasia kaidaˈi nau
ku tua faˈi kamu, ˈita ana kaidaˈi nau ku dao
maˈi saena abaˈi kula ˈi Asia.
19 Nau ku sasia na raoˈa fuana na Aofia faˈinia
na enoenoˈanga, ma na angiˈa ana kaidaˈi

ˈafitaˈiˈanga ki ka dao aku, osiˈana neˈe ru taˈa
ki neˈe Jiu ki sasiˈi aku.
20 Kamu ka saiana taˈifau naˈa, kaidaˈi nau
ku faˈamanata ˈi saena luma kamu ki, ma fuana
na ngwae ki taˈifau, noaˈa nau kusi sofongaˈinia
goˈo ta ru faˈasi kamu fuana ˈafilamuˈa.
21 Fuana Jiu ki, ma fuana na ngwae neˈe noaˈa
laˈu Jiu ki, nau ku fata totongaˈi fuada ˈiri kira ke
abula faˈasia taˈangaˈa kira ki, ma kira ke abula
ˈuana God, ma kira ke faˈamamana ana na Aofia
sa Jesus.
22 “Bore ma duˈungana nau ku roˈosulia na
Anoˈi ru Abu, nau ku leka ˈuana ˈi Jerusalem,
ma noaˈa nau kusi saiana tae neˈe ke baˈa fuli
fuaku ˈi neˈeri.
23 Ma ana na fanoa ki taˈifau neˈe nau ku dao
ani, na Anoˈi ru Abu ka saea fuaku nai baˈa dao
toˈona ˈafitaˈiˈanga, ma nai baˈa tua ˈi saena
luma ni lokafo ˈi Jerusalem.
24 Bore ma nia leˈa goˈo ˈana. Noaˈa naisi
ˈabera goˈo sulia ru neˈe ke fuli fuaku, si diˈia
nau ku faˈasuia nama na raoˈa neˈe na Aofia
sa Jesus nia kwatea fuaku. Ma na raoˈa neˈeri
neˈe faˈatalongaˈilana Faˈarongoˈa Leˈa sulia na
kwaiˈofeˈanga God fuana na ngwae ki taˈifau.
25 “Ma nau ku liliu ˈi safitamuˈa taˈifau faˈinia
na alaˈanga sulia ˈInotoˈanga God. Ma ana
kaidaˈi neˈe, nau ku saiana noaˈa kamu kasi baˈa
lisi nau laˈu.
26 Bore ma nau ku sae madako naˈa ana
fuamuˈa ˈi taˈena neˈe, diˈia ta ngwae bore ˈana
amuˈa neˈe noaˈa kasi toˈo ana na mauriˈa faolu
faˈasia God, nau ku sulitalaˈa faˈasia, ma noaˈa
laˈu na ˈabera ˈanga nau fuana.

27 Osiˈana noaˈa nau kusi sofongaˈinia goˈo
ta ru ni faˈarongolamuˈa ˈani sulia na kwaio-
gaiˈanga God ki fuaka.
28 Ta neˈe kamuˈa ngwae faˈinaˈonaˈo ki,
kamu ke lia suli kamu talamuˈa, ma na ngwae ki
neˈe na Anoˈi ru Abu alua fuana muke lia sulida.
Muke lia sulia na ngwae neˈe kira faˈamamana
ana God, diˈia na ngwae lia sulia na sipsip ki
neˈe lia sulida. God ka folida ˈani na maelana
na Ngela nia talana.
29 Nau ku saiana buri ˈana nau ku leka, ti
ngwae faˈamanata rora kike baˈa leka maˈi,
ma kike takalongaˈinia na ngwae neˈe kira
faˈamamana ki, diˈia na kui kwasi ki neˈe
saungia na sipsip ki.
30 Kaidaˈi ke baˈa dao maˈi neˈe ti ngwae ana
fikuˈa kamu kike baˈa sokea sa tai faˈida neˈe
faˈamamana ˈuana lekaˈa sulida.
31 Muke lialia, ma muke manata toˈona su-
lia uulu faˈi ngali ki, sulia asoa ma na rodo,
nau ku faˈamanata kamu, sui bore ˈana saena
ˈafitaˈiˈanga ma na angiˈa.
32 “Ma ana kaidaˈi neˈe, nau ku kwate kamu
naˈa fuana God, fasi ˈiri nia ka lia suli kamu.
Ma manata toˈona alaˈanga sulia kwaiˈofeˈanga
leˈa nia. Osiˈana alaˈanga neˈeri nia bolo fuana
faˈangasingasilamuˈa ma ka kwatea na ru leˈa
neˈe God nia toˈo ana fuana na ngwae nia ki
taˈifau.
33 Ma kamu ka sai logo ana, noaˈa nau kusi
oga goˈo ta mani, nama ta toro faˈasia ta ngwae
aumulu.
34 Ma kamuˈa taˈifau goˈo kamu saiana neˈe
nau ku rao ˈani na ro lima nau ki, fasi ˈiri nau

ku ˈafia nauˈa ma kwaima nau ki kaidaˈi kamiˈa boˈoboˈo.
35 Nau ku faˈataˈinia taˈifau naˈa fuamuˈa ˈani
raoˈa ngasingasiˈa ˈunaˈeri, kulu saiana kulu ka
ˈafia na ngwae neˈe kira ngwataˈutaˈu ki. Muke
manata toˈona na alaˈanga ba na Aofia kia sa
Jesus nia saea, ‘Na ngwae neˈe nia kwate ru, nia
saeleˈa ka doe liufia na ngwae neˈe nia ngalia
ru.’ ”
36 Kaidaˈi sa Paul nia alaˈa ka sui, nia ka bobo
uruuru, ma ka foˈo faˈi kira.
37 Ma kiraˈa taˈifau goˈo kira ka angi kaidaˈi
kira lolofafia sa Paul, ma kira ka nonoˈia.
38 Ma kira ka kwaimanatai liu sulia nia saea
noaˈa kira kasi baˈa lisia laˈu. ˈUnaˈeri goˈo ma
kira ka leka faˈinia ˈuana saena na faka.

21

Sa Paul leka ˈuana ˈi Jerusalem

1 Kami olioli ada ka sui, kami ka taˈelia naˈa na
faka, ma kami ka leka naˈa. Kaidaˈi neˈe kami
toˈofolo naˈa, kami ka dao ana bubunga ˈi Kos.
Sui ana ruana asoa, kami ka dao ana bubunga
ˈi Rodes. Ma kami ka leka kwau ˈuana fanoa ˈi
Patara faˈasia ˈi neˈeri.
2 ˈI neˈeri, kami ka dao toˈona na faka neˈe ke
leka ˈuana abaˈi kula ˈi Fonisia saena ˈi Siria. Sui
kami ka taˈelia na faka neˈeri, ma kami ka leka
laˈu.
3 Kami ka liu ana kula neˈe kami lia kwau ma
kami ka lisia bubunga ˈi Saeprus. ˈUnaˈeri kami
ka gali ˈi bali toli, kami ka leka ˈuana abaˈi kula
ˈi Siria. Kami ka koso ˈi sara ana fanoa ˈi Taea,
kula neˈe faka kami faˈakosoa na ludaˈa ki ana.

4 Ma ˈi neˈeri kami ka dao toˈona ti ngwae neˈe
kira faˈamamana ki, ma kami ka tua faˈinida
sulia fiu asoa ki. Ma osiˈana na Anoˈi ru Abu
ka kwatea naˈa manataˈanga fuada, kira ka fata
ˈabera ˈani sa Paul ˈiri noaˈa nia kasi leka laˈu
ˈuana Jerusalem.
5 ˈUnaˈeri bore ˈana, ma ana kaidaˈi fuana
lekaˈa kaimili, kami ka leka naˈa ˈaimili. Ma na
ngwae ki, faˈinia na ˈafe kira ki taˈifau goˈo neˈe kira leka faˈi kaimili ˈuana
ˈi fafona asi. Kaidaˈi kami dao, kami ka bobo
uruuru, ma kami ka foˈo.
6 ˈUnaˈeri kami ka olioli ada ka sui, kami fiˈi
taˈelia na faka, ma kira ka oli naˈa ˈadulu ˈi
fanoa.
7 Sui kami ka leka faˈasia ˈi Taea, kami ka dao
ana fanoa ˈi Tolemais, kami ka lisia ti ngwae neˈe
kira faˈamamana, ma kami ka tua faˈinida sulia
taˈi asoa.
8 Ma ana ruana asoa, kami ka leka laˈu, kami
ka dao ana fanoa ˈi Sesarea. ˈI neˈeri, kami
ka tua ˈi luma sa Filip, na ngwae neˈe rao
ˈani faˈatalongaˈilana na Faˈarongoˈa Leˈa. Ma
niaˈa ta ngwae ana fiu ngwae ba kira filida ˈi
Jerusalem ˈuana kwaiˈafiˈanga ana ngwae neˈe
kira faˈamamana ki.
9 Nia toˈo ana fai sariˈi ki, ma kira ka faˈarongo
logo ˈani fatalana God.
10 Ma kami tua ˈi neˈeri sulia bara asoa, ma
taˈi profet satana sa Agabus ka dao maˈi faˈasia
ˈi Judea.
11 Nia ka leka maˈi siaimili, ma ka ngalia na
foˈosae sa Paul fuana lobilana liˈitana, ma ka firi
fafia ˈani ro ˈae nia ki talana faˈinia ro lima nia

ki logo, sui ka fata ˈuri, “Na Anoˈi ru Abu ka saea,
na ngwae niniˈa na foˈosae nia, na Jiu ki kira ke
baˈa firi ˈuri logo ana ˈi Jerusalem, sui kira ke
kwatea fuana ngwae neˈe noaˈa laˈu Jiu ki.”
12 Ana kaidaˈi kami rongoa na ru neˈeri,
kaimili faˈinia na ngwae neˈeri ki kami ka ˈengoa
sa Paul fasi ˈiri noaˈa nia kasi leka ˈuana ˈi
Jerusalem.
13 Bore ma nia ka olisi kaimili ka ˈuri, “Faˈuta
neˈe kamu ka angi ˈunaˈeri ma muke kwate nau
ku kwaimanatai? Nau ku sasi akaˈu noaˈa laˈu
fuana firiˈilaku goˈo ˈana ˈi Jerusalem, bore ma
ˈiri nai mae logo duˈungana na Aofia sa Jesus.”
14 Ma sulia kami kasi bolo goˈo fuana rokisi-
lana manatana sa Paul, ˈunaˈeri bore ˈana kami
ka fata naˈa ˈaimili ˈuri, “Nia leˈa, alaˈania na
kwaiogaiˈanga God ka fuli naˈa ˈana.”
15 Buri ˈana kami tua ˈi neˈeri sulia bara asoa,
kami ka sasi akaˈu naˈa ana ru kaimili ki, kami
ka leka naˈa ˈuana ˈi Jerusalem.
16 Ma ti fafarongo logo faˈasia Sesarea kira leka
faˈi kaimili, ma kira ka talaˈi kaimili ˈuana luma
ngwae neˈe kami ke baˈa tua siana, satana sa
Nason ngwae ˈi Saeprus, niaˈa ta ngwae neˈe eta
faˈamamana ˈua naˈa maˈi.

Sa Paul alaˈa faˈinia sa James

17 Kaidaˈi kami dao naˈa ˈi Jerusalem, na
ngwae neˈe kira faˈamamana ki kira ka kwalo
leˈa liu ana kaimili.
18 Ana ruana asoa, sa Paul ka leka faˈi kaim-
ili fuana lisilana sa James. Ma na ngwae
faˈinaˈonaˈo ki taˈifau saena fikutaˈi ngwae
faˈamamana neˈe, kira tua ˈi neˈeri.

19 Sa Paul ka fata leˈa leˈa fuada, sui nia ka
faˈarongo kira ˈani ru neˈe God nia sasiˈi taˈifau
ki ˈani raoˈa neˈe sa Paul sasiˈi safitana na ngwae
neˈe noaˈa laˈu Jiu ki.
20 Ma ˈi buri ˈana kira rongoa niaˈa ka sui, kira
taˈifau goˈo kira ka baˈatafea God. Sui kira ka
fata ˈuri fuana sa Paul, “Kwala ngwaefuta Paul,
ˈoko lisia goˈo ˈamu na ngwae ˈoro liu ana ngwae
ˈi Jiu ki kira faˈamamana, ma kira ka fuˈusi doe
goˈo ˈada ˈua ana taki sa Moses ki.
21 Kira rongoa neˈe ngwae ki fai fafiˈo, osiˈana
ˈoko faˈamanata na Jiu ki neˈe kira tua ana maˈe
fanoa ngwae neˈe noaˈa laˈu Jiu ki, fasi ˈiri noaˈa
kira kasi roˈo laˈu sulia na taki neˈe sa Moses nia
kwatea, ma ˈoko saea fuada noaˈa kira kasi ˈolo
faˈataˈinia ana ngela kira ki, ma noaˈa kira kasi
sasi sulia na falafala kulu Jiu ki.
22 Ma kira ka rongoa naˈa neˈe ˈoko dao ˈi
neˈe. Nia bolo faˈinia kuke faˈasaga basi na
manataˈanga rora niniˈa ˈi safitana na ngwae
faˈamamana ˈi Jiu ki.
23 ˈOke sasia tae neˈe kami saea fuamu. Na fai
ngwae ki kira tua ˈi neˈe, ma kira fata alangaˈi
fuana God.
24 ˈOke leka faˈi kira fuana faˈasikasikaˈanga
ˈi maana God saena Luma Abu God, ma ˈoko
foli fuana faˈasikasikaˈanga neˈeri, fasi ˈiri kira
ke sufi gugurua na ifuda ka faˈataˈinia neˈe kira
faˈasuia naˈa na eta fataˈanga kira✡ fuana God.
Diˈia ˈoko sasi ˈunaˈeri sulia taki sa Moses, na
ngwae ki taˈifau kira ke baˈa saiana na ru neˈe
kira rongoa neˈe kira saea suliˈo ki, noaˈa kasi

✡ **21:24** Nambas 6:1-21

mamana, bore ma ˈaeˈo bore ˈoko roˈosulia na taki sa Moses ki.

25 “Ma fuana na ngwae neˈe noaˈa laˈu Jiu ki neˈe kira faˈamamana, kaimili kerekere fuada taˈifau naˈa, ma kami ka faˈarongoda ˈani na liaˈi ngwae neˈe kami alafafia: Noaˈa kira kasi ˈania na fanga neˈe kira foˈosi ˈani fuana malamala god neˈe kira foˈosia, ma noaˈa kira kasi ˈania ˈabu nama noaˈa ta ru ˈaeˈaela neˈe kira liˈoa, ma kira ka lia suli kira faˈasia kak-abaraˈanga.”

26 Sa Paul alafafia na liaˈi ngwae neˈeri, ma ana ruana asoa, nia ka leka naˈa faˈinia na fai ngwae neˈeri ki, ma ka faˈasikasika faˈinida. Sui nia ka leka saena Luma Abu God, ka faˈarongoa na fata abu ˈani na kaidaˈi faˈuta neˈe na fiu asoa fuana faˈasikasikaˈa ke sui ana, sui mala kira fiˈi kwatea na kwaisuˈusiˈanga kira ki.

Kira daua sa Paul

27 Ma kaidaˈi fiu asoa neˈeri ki karangi sui, ti ngwae Jiu maˈi faˈasia abaˈi kula ˈi Asia, kira ka lisia sa Paul saena Luma Abu God. Ma kira ka bo ˈi burina naˈa na ngwae ki, ma kira ka daua sa Paul.

28 Ma kira ka rikoko kira ka ˈuri, “Ngwae ana ˈi Israel! Muke kwaiˈafi maˈi aimili! Na ngwae neˈe nia liufia naˈa fanoa ki taˈifau fuana faˈamanatalana ngwae ki fuana maladalafa lana ngwae ˈi Jiu ki, ma faˈinia maladalafa lana na taki sa Moses ki faˈinia na Luma Abu neˈe. Ma ana kaidaˈi neˈe, nia ka talaˈia ngwae neˈe noaˈa laˈu Jiu ki ˈuana saena Luma Abu neˈe, ma kira ka faˈasua na kula abu neˈe!”

29 Kira saea ru neˈe, osiˈana neˈe kira lisia sa
Trofimus na ngwae ˈi Efesus nia tua faˈinia sa
Paul ˈi neˈeri ˈi Jerusalem ana asoa etaeta, ma
kira ka fia fasi sa Paul nia talaˈia ˈuana saena
Luma Abu God.
30 Ma na sua ngalungaluˈanga ka tataˈe saena
fanoa ˈi Jerusalem taˈifau, ma na ngwae ki kira
ka afaˈiriˈiri maˈi taˈifau, ma kira ka daua sa
Paul, ma kira ka taraˈeˈeoˈa ana ˈuana ˈi maa
faˈasia saena Luma Abu God. Ma ˈunaˈeri goˈo
na sina maa ki ana Luma Abu neˈeri, kira ka fono
naˈa.
31 Kaidaˈi neˈe ngwae ki kira oga kike saungia
sa Paul, ti ngwae kira ka kwate alaˈanga fuana
ngwae ˈinotoˈa ana ofoˈa ˈi Rom, osiˈana na sua
ngalungaluˈanga doe neˈeri ka liu saena fanoa ˈi
Jerusalem.
32 Ma ana kaidaˈi neˈe ngwae ˈinotoˈa nia
rongoa na ru neˈeri, nia fiˈi leka, ma ka talaˈia
ti ngwae ana ofoˈa nia ki faˈinia na ngwae
faˈinaˈonaˈo kira ki, kira ka leka ˈaliˈali ˈuana
kula neˈe ngwae ki kira fiku ana. Ma ana kaidaˈi
neˈe ngwae ki kira lisia naˈa ngwae ˈinotoˈa
neˈeri faˈinia na ngwae ofoˈa nia ki, kira fiˈi
mamalo faˈasia na kwaˈilana sa Paul.
33 Kaidaˈi na ngwae ˈinotoˈa neˈeri ka dao
naˈa, nia ka leka siana sa Paul, ma ka daua. Sui
nia ka saea fuana ngwae nia ki ˈiri kira ka firi
fafia ˈani ro kwalo sene ki. Sui nia ka saefiloa
ngwae ki ka fata ˈuri, “Sa tai niniˈa ngwae neˈe,
ma ru taˈa tae neˈe nia sasia?”
34 Ma na ngwae ki kira ka saea na alaˈanga
ˈoro matamata kwailiu ki, na ngwae ˈinotoˈa
neˈeri ka kina naˈa tae neˈe kira saetaˈa fuana sa

Paul duˈungana. Ta neˈe nia ka saea naˈa fuana ngwae ana ofoˈa nia ki, ˈiri kira ke ngalia sa Paul, kira ke alua saena luma na ngwae ana ofoˈa ki neˈe kira tua ana.
35 Ma na ngwae ana ofoˈa ki kira ka talaˈia ˈuana ˈaena sinamaa ana luma neˈeri, ma kira ka ngalia ˈi langi, osiˈana neˈe ngwae neˈeri ki kira sua ngalungalu ka doe liu.
36 Ma na Jiu ki kira ka lalili faˈinia na akoˈa kira ka ˈuri, “Saungia ke mae lala kwa! Saungia ke mae lala kwa!”

Sa Paul fata suˈusi nia talana

37 Ana kaidaˈi neˈe ngwae ana ofoˈa ki kira sasi akaˈu fuana ruˈungaˈa ˈi luma faˈinia sa Paul, nia ka fata ˈuri fuana ngwae ˈinotoˈa neˈeri, “Nau ku oga nai saea taˈi ru fuamu kwala araˈi kwa.”
Ma na ngwae ˈinotoˈa neˈeri ka saefiloa ka ˈuri, “ˈUri ma ˈoko saiana alaˈanga ˈi Grik?
38 ˈUnaˈeri ma ˈaeˈo noaˈa laˈu na ngwae ba ˈi Ejipt ba ana kaidaˈi ba sui naˈa toli ba ˈoko tatabula na fuˈanga doe, ma ˈoko talaˈia naˈa fai toˈoni ngwae ki, ma kira ka leka ˈuana saena abaˈi kula kwasi faˈinia na sele ni ofoˈa kira fuana fuˈanga?”
39 Sui sa Paul ka olisia ka ˈuri “Noaˈa! Nauˈa na ngwae Jiu lala, nau ku futa ˈi Tarsus fanoa ˈinotoˈa ˈi Silisia. Nau ku oga ˈoke alaˈani ˈiri nau ku alaˈa basi fuana ngwae neˈe ki.”
40 Goˈo na ngwae ˈinotoˈa neˈe ka alaˈania, ma sa Paul ka uu ˈi maana luma neˈeri ˈi lifua, ma ka faˈataˈi ˈani limana ma ka nene fafia na ngwae

ki. Ana kaidaˈi kira tua aroaro, sa Paul ka alaˈa
fuada ˈani alaˈanga ngwae Jiu ka ˈuri,

22

1 “Ngwaefuta nau kina faˈinia kamuˈa na maˈa
nau ki, muke fafarongo nau basi niniˈa nau ku
ili fata ni suˈusilaku faˈasia na ru neˈe kamu fai
fafi nau ˈani!”
2 Kaidaˈi kira rongoa nia fata ˈani alaˈanga
ngwae Jiu, kira ka tua aroaro taˈifau, ma sa Paul
ka alaˈa laˈu ka fata ˈuri,
3 “Nauˈa na ngwae Jiu, ma nau ku futa ˈi Tarsus
na maˈe fanoa saena abaˈi kula ˈi Silisia, ma nau
ku doe maˈi ˈi Jerusalem kaidaˈi nau ku saesaeˈe
ru siana sa Gamaliel. Ma nia ka faˈamanata leˈa
liu aku ˈani sasiˈa sulia na taki neˈe sa Moses
kwatea maˈi fuana koˈo kia ki, ma nau ku oga
logo sasilana na tae ki neˈe God nia oga, diˈia
logo neˈe kamu oga sasilana naˈa ˈi taˈena.
4 Ma nau ku faˈakaisia logo na ngwae neˈe kira
faˈamamana ana sa Jesus, ma nau ku saungida.
Nau ku daua logo na ngwae ki, ma na kini ki, ma
nau ku aluda saena luma ni lokafo.
5 Na ˈingataˈi fata abu, ma na ngwae
faˈinaˈonaˈo kulu ki, kira saiana na ru niniˈa nau
ku fata sulia nia mamana. Ma kira keresia naˈa
ru ki fuana na ngwae faˈinaˈonaˈo ana na Jiu ki ˈi
Damaskas, ma kira ka kwatea fuaku, fasi ˈiri nau
ku ngalia fuada. Ma kira ka alaˈani nau fasi ˈiri
nai lulu ˈuana na ngwae neˈe kira faˈamamana
ana sa Jesus ki ˈi neˈeri, fasi ˈiri nai dauda, ma
nai firi fafida, ma nai oli maˈi faˈinida ˈuana ˈi
neˈe Jerusalem, fasi ˈiri neˈe ngwae faˈinaˈonaˈo
ki kira ke kwatea kwaˈikwaˈinga fuada.

6 “Ana kaidaˈi nau ku leka ma nau ku dao
karangia naˈa ˈi Damaskas bolo faˈinia tofon-
gana asoa, ngwano ma na ngwabinabinaˈanga
doe sina maˈi faˈasia mamanga kalikali nau.
7 Ma nau ku ˈasi ˈi ano, ma nau ku rongoa na
lingalingaˈi ru fata ˈuri fuaku, ‘Saul ˈae, Saul ˈae,
faˈuta neˈe ˈoko faˈakaisi nau?’
8 Sui nau ku fata ˈuri fuana, ‘Araˈi kwa, ˈaeˈo
sa tai neˈana?’ Ma na lingalingaˈi ru neˈeri ka
olisi nau ka fata ˈuri, ‘Nauˈa sa Jesus ngwae ˈi
Nasaret niniˈa ˈoko faˈakaisi nau.’
9 Ma na ngwae neˈe kira leka faˈinau ki, kira
lisia na ngwabinabinaˈanga neˈeri, ma noaˈa
kira kasi rongo goˈo na lingana ngwae neˈe ka
alaˈa faˈinau.
10 Ma nau ku saefiloa, nau ku ˈuri, ‘Aofia ˈae,
tae neˈe nai baˈa sasia?’ Ma na Aofia ka olisi
nau ka fata ˈuri, ‘ˈOke tataˈe, ˈoko leka ˈuana ˈi
Damaskas. Ma kika faˈarongo ˈoe ˈani ru neˈe
nau ku naia fuana ˈoke sasiˈi.’
11 Ana kaidaˈi neˈeri, na maaku ka rodo,
osiˈana na binabinalana ru neˈeri, ma na ngwae
neˈe kira leka faˈi nau, kira ka dau ana limaku,
ma kira ka talaˈi nau ˈuana ˈi Damaskas.
12 “Ma taˈi ngwae nia tua ˈi Damaskas satana
sa Ananias, nia na ngwae neˈe fuˈusi doe ana
God, ma ka roˈosulia na taki kiaˈa Jiu ki, ma na
ngwae Jiu ki taˈifau neˈe kira tua ˈi Damaskas,
kira fuˈusi doe liu ana.
13 Nia leka maˈi ka uu siaku, ka fata ˈuri,
‘Ngwaefuta nau Saul ˈae, ˈoke lia naˈa!’ Ma ana
kaidaˈi neˈeri nama goˈo, na maaku ka lia naˈa,
ma nau ku lisia naˈa.
14 Ma nia ka fata laˈu ˈuri fuaku, ‘God koˈo
kia ki nia fili ˈoe, fasi ˈiri ˈoke saiana na

kwaiogaiˈanga nia ki, ma ˈoko lisia na Ngwae ni
Rao ˈOloˈolo nia, ma ˈoko rongoa naˈa lingana.
15 Ma ˈoke baˈa faˈarongo ˈani Faˈarongoˈa
Leˈa sulia fasi ˈiri ˈoke faˈarongoa na ngwae ki
sulia na ru neˈe ˈoko lisia ma ˈoko rongoa.
16 ˈUri ma na tae laˈu neˈe ˈoko masia? Tataˈe
naˈa, ˈoke siuabu, ma ˈoke foˈosia na Aofia, ˈiri
nia ke rufuanata ana taˈangaˈa ˈoe ki.’

17 “Sui nau ku oli laˈu ˈuana ˈi Jerusalem, ma
ana kaidaˈi nau ku foˈo saena na Luma Abu God,
nau ku lisia na faˈataˈinga,
18 ma nau ku lisia na Aofia, ma nia ka
fata ˈuri fuaku, ‘ˈOke leka likotaˈi faˈasia ˈi
Jerusalem, osiˈana na ngwae neˈe ki noaˈa kira
kasi faˈamamana ana fatalamu suli nau.’
19 Ma nau ku fata ˈuri, ‘Aofia ˈae, kira sai
goˈo ˈada ana ba nau ku leka saena luma fuana
foˈongaˈa ki, ma nau ku daua na ngwae neˈe kira
faˈamamana amu ki, ma nau ku ulasida logo.
20 Ma ana kaidaˈi neˈe ngwae ki kira saungia
naˈa sa Stefen, na ngwae neˈe ka faˈarongo
ˈaniˈo, nau ku tua logo ˈi neˈeri, ma nau ku
alafafia na ru neˈe kira sasia ana, ma nau ku
kwaiˈafi fuana liaˈa sulia na toˈongi fafo kira ki.’
21 Sui na Aofia ka fata ˈuri fuaku, ‘ˈOke leka,
osiˈana nai baˈa asungaˈi tau mala amu siana na
ngwae neˈe noaˈa laˈu Jiu ki.’ ”

22 Na ngwae ki kira fafarongoa sa Paul leleka
nia ka saea goˈo na ru neˈe sulia na ngwae neˈe
noaˈa laˈu Jiu ki. Ma kaidaˈi kira rongoa na ru
neˈeri, kira fiˈi rikoko kira ka ˈuri, “Kamu ke
ngalia kwau muka saungia! Noaˈa nia ˈiri totolia
neˈe ka mauri!”

23 Kira ri, ma kira ka kwaikarui ˈani na ifi kira
ki, ma kira ka ˈui ˈani gegeo ana ano ki saena
mamanga, osiˈana neˈe kira saetaˈa liu.
24 Ma na ngwae ˈinotoˈa ana ofoˈa ˈi Rom, nia
ka saea fuana ngwae nia ki ˈiri kira ka talaˈia sa
Paul ˈi luma, ma ka saea kira ka ulasia, ˈiri kira
ke dao toˈona duˈungana tae neˈe kwate ma Jiu
ki kira ka rikoko fuana ˈunaˈeri.
25 Bore ma kaidaˈi kira firiˈia sa Paul fuana
ulasilana, nia ka fata ˈuri fuana taˈi ngwae ana
ofoˈa, “Nia bolo goˈo ˈana saena taki kia ki ˈi
Rom fuana muke ulasi nau, na ngwae ˈi Rom
neˈe noaˈa kamu kasi matalangaˈi nau ˈua?”
26 Kaidaˈi neˈe ngwae ana ofoˈa neˈeri ka
rongoa na ru neˈeri, nia ka leka siana ngwae
ˈinotoˈa nia, ma ka saefiloa ka ˈuri, “Tae niniˈa
ˈoko sasia kwa? Na ngwae loˈoko niaˈa na ngwae
ˈi Rom!”
27 ˈUnaˈeri na ngwae ˈinotoˈa neˈeri ka leka
siana sa Paul, ka fata ˈuri, “Faˈarongo nau basi,
ˈuri ma ˈaeˈo na ngwae ˈi Rom niniˈa?”

Sui sa Paul ka olisia ka ˈuri, “ˈIu.”

28 Ma na ngwae ˈinotoˈa neˈe ka fata ˈuri,
“Nauˈa na ngwae ˈi Rom logo, duˈungana nau
ku foli ˈani mani doe.”

Ma sa Paul ka olisia ka ˈuri, “Nau neˈe ngwae
ˈi Rom, osiˈana nau ku futa ana ngwae ˈi Rom.”

29 Ma na ngwae neˈe kira uu karangia fuana
kwaˈilana ma saefilolana, kira ka dudu faˈiburi
faˈasia. Ma na ngwae ˈinotoˈa neˈeri logo,
kaidaˈi nia saiana neˈe sa Paul niaˈa na ngwae
ˈi Rom, nia ka maˈu, osiˈana nia firi fafia ˈani
kwaloˈi sene ki.

Sa Paul uu ˈi naˈona na fikutaˈi ngwae lokoˈi ru Jiu ki

30 Sui na ngwae ˈaˈana ana ofoˈa, nia oga ka
sai leˈa ana tae neˈe Jiu ki kira fai fafia sa Paul
ˈani. Ta neˈe ana ruana asoa, nia ka kwatea na
ngwae nia ki, fasi ˈiri kira ke kanusua naˈa kwalo
ki faˈasia sa Paul, ma ke kwatea alaˈanga fuana
fata abu doe ki ma na fikutaˈi ngwae lokoˈi ru
Jiu ki ˈiri kira ke fiku. Sui nia ka talaˈia kwau sa
Paul, ma ka faˈauua ˈi naˈona na fikutaˈi ngwae
lokoˈi ru neˈeri kaidaˈi neˈe kira fiku.

23

1 Ma sa Paul ka bubu teˈeteˈe naˈa fuana
ngwae faˈi naˈonaˈo neˈeri ki neˈe kira fiku, ka
fata ˈuri, “Ngwaefuta nau kina ˈi Israel, nau ku
faˈa ˈinotoˈa God, ma ˈani na liaku taˈifau, nau
ku saiana na maurilaku nia leˈa ka leleka ka dao
ana faˈi asoa taˈena.”
2 Kaidaˈi sa Paul nia fata ˈunaˈeri, na ˈingataˈi
fata abu sa Ananias ka saea fuana ngwae neˈe
kira uu karangia sa Paul ˈiri kira ka fida fafia
kwakwana.
3 Ma sa Paul ka fata ˈuri fuana, “God nia ke
baˈa fidaliˈo, ˈoko diˈia ta ˈodoa ba kira rafua ka
kwao fuana sofongaˈilana na bulibuli ki. ˈOko
tua ˈi neˈe logo fuana na matalangaˈi laku ˈani
na taki sa Moses ki. Ma ˈaeˈo bore, ˈoe kosi roˈo
goˈo sulia na taki neˈe ki kaidaˈi neˈe ˈoko saea
kika fidali nau!”
4 Ma na ngwae neˈe kira uu karangia sa Paul,
kira rongoa, kira ka fata ˈuri fuana, “ˈOko fata
taˈa ana ngwae ˈingataˈi fata abu God kwa!”

5 Ma sa Paul ka olisida ka ˈuri, “Ngwaefuta
nau kina ˈi Israel, kwaimanatai, noaˈa nau kusi
saiana neˈe niaˈa na ngwae ˈingataˈi fata abu.
Osiˈana na Kerekereˈa Abu nia saea, ‘Noaˈa ˈoe
kosi fata taˈa ana na ngwae ˈinotoˈa kamu.’ ”

6 Ma kaidaˈi sa Paul ka lisia ti ai ana fikutaˈi
ngwae lokoˈi ru neˈeri ki neˈe Sadusi ki, ma
ti ai ada neˈe Farasi ki, nia ka fata doe fuana
fikuˈa neˈeri ka ˈuri, “Ngwaefuta nau kina ˈi
Israel, nauˈa na Farasi, na ngela na Farasi ki.
Ma kira ka matalangaˈi nau naˈa, osiˈana nau
ku faˈamamana na ngwae neˈe kira mae ki, God
ke baˈa taˈeda laˈu ˈuana na mauriˈa!”

7 Ma ana kaidaˈi nia saea na alaˈanga neˈeri
ki, na Farasi ki ma na Sadusi ki, kira ka talaˈae
ana olisuˈusuˈunga, ma na fikuˈa neˈeri kira ka
toˈolangaˈi kira ana ro fikutaˈi ngwae ki.

8 Kira toˈolangaˈinida, osiˈana na Sadusi ki kira
saea diˈia ngwae mae, ˈafitaˈi kira ka mauri laˈu,
ma kira saea noaˈa goˈo ta ˈainsel, ma ka noaˈa
logo ta anoˈi ru. Bore ma na Farasi ki kira ka
faˈamamana ana uulu ru neˈeri ki.

9 Ma na akoˈa fiˈi doe fuada kwailiu, ma ti
ngwae faˈamanata ana taki ki neˈe kira Farasi
ki logo, kira uu, ma kira ka fata ngasingasiˈa liu
kira ka ˈuri, “Noaˈa kaimili kasi dao goˈo toˈona
tae neˈe rora ana ngwae neˈe! Bore ma sali na
anoˈi ru nama ta ˈainsel taka niniˈa fata ˈania.”

10 ˈUnaˈeri, ma na kwaingilongiloiˈanga doe liu
ka tataˈe, ma na ngwae ˈinotoˈa ana ofoˈa, nia
ka maˈu ˈasu ˈubani kira kata saungia sa Paul.
Ma nia ka saea fuana ngwae ki ana ofoˈa ki, kira
ka leka siana fikuˈa neˈe fasi ˈiri kira ke talaˈia

sa Paul fa'asi kira 'uana saena luma ngwae ana
ofo'a ki.
11 Sui ka rodo na'a ma'i na Aofia ka uu siana
sa Paul ka fata 'uri, "Noa'a 'oe kosi ma'u. 'Oke
fata falatali'a na'a suli nau ne'e 'i Jerusalem, ma
'oke ba'a sasi logo 'una'eri 'i Rom."

Kira loko'i ru fuana saungilana sa Paul

12 Ma 'i 'ofodangi ti ngwae ana Jiu ki kira ka
fiku, ma kira ka loko'i ru fuana saungilana sa
Paul. Ma kira ka fata alafu noa'a kira kasi 'ania
ta fanga, ma noa'a kira kasi kwa'ufia ta kafo,
leleka ka dao ana kaida'i kira ke saungia sa Paul.
13 Sali nia bolo fa'inia fai akwala ngwae ma ka
tarenga ne'e kira saunga'i fiku ana manata'anga
ne'eri.
14 'Una'eri na ngwae ne'eri ki, kira ka leka
siana fata abu doe ki, ma na ngwae fa'ina'ona'o
ana Jiu ki, kira ka fata 'uri, "Kaimili fata alafu
noa'a kami kasi 'ania ta fanga leleka kami ke
saungia nama sa Paul.
15 'Una'eri ma kaumulu fa'inia na ngwae
saena fiku ta'i ngwae loko'i ru ki, kamu ka
kwate ala'anga fuana ngwae 'inoto'a ana ofo'a
ki 'i Rom, fasi 'iri kira ke tala'ia ma'i sa Paul
fa'i kamu. Kamu ka soke'e saea kamu oga
muke rongo le'a ana ti ala'anga la'u sulia. Bore
ma kaimili ke ba'a sasi aka'u fuana saungilana
kaida'i nia ke ba'a dao karangi na'a ma'i."
16 Bore ma ana kaida'i ne'e na ngwai sa Paul
nia rongo sulia na loko'i ru 'anga ne'eri, nia leka
'i luma na ngwae ana ofo'a ki, ka fa'arongoa 'ani
sa Paul.

17 Kaidaˈi sa Paul nia rongoa, nia ka saea maˈi
taˈi ngwae ana ofoˈa, ka fata ˈuri fuana, “ˈOke
talaˈia kwau na ngwae ˈalako neˈe siana na
ngwae ˈinotoˈa ˈoe, osiˈana nia oga ka saea taˈi
ru fuana.”
18 Sui na ngwae ana ofoˈa neˈe ka talaˈia na
ngwae ˈalako neˈeri siana ngwae ˈinotoˈa kira,
ka fata ˈuri, “Na ngwae ba nia tua saena luma ni
lokafo ba satana sa Paul neˈe sae nau ku talaˈia
maˈi ngwae ˈalako neˈe siamu, osiˈana nia oga
saelana taˈi ru fuamu.”

19 Ma na ngwae ˈinotoˈa neˈeri ka dau ana
limana na ngwae ˈalako neˈeri ka talaˈia ka taˈi
tau kwau, ma ana kaidaˈi taˈifili kera, nia ka
fata ˈuri, “Tae neˈe ˈoko oga ˈoke faˈarongo nau
ˈani?”

20 Sui na ngwae ˈalako neˈeri ka fata ˈuri
fuana, “Ti ngwae Jiu, kira alafafia ka sui naˈa,
sali rorodo kike leka maˈi kike gani ˈoe ˈiri ˈoke
talaˈia sa Paul laˈu ˈuana na kula neˈe fikutaˈi
ngwae lokoˈi ru ki kira fiku ana, fasi ˈiri kike
dao mamana toˈona tae ki neˈe nia sasiˈi.
21 Bore ma noaˈa ˈoe kosi roˈosulida, osiˈana
fai akwala ngwae ma ka tarenga neˈe kira ago
masia fuana saungilana. Osiˈana kira alafu ˈato
liu mala fuana noaˈa kira kasi fanga, ma noaˈa
kira kasi kwaˈu, leleka kira ke saungia sa Paul.
Ma kira sasi akaˈu naˈa, ma na ru neˈe kira masia
goˈo neˈe na fatalamu.”

22 Sui na ngwae ˈinotoˈa neˈe ka fata ˈuri fuana
ngwae ˈalako neˈeri, “Noaˈa ˈoe kosi faˈarongoa
ˈani ta ngwae neˈe ˈoko faˈarongo nau ˈani na
ru neˈe.” Sui nia ka kwatea ka leka naˈa ˈana.

Kira kwatea sa Paul siana sa Feliks na ngwae gwaungaˈi

23 Sui naˈa ngwae faˈinaˈonaˈo ana ngwae ana
ofoˈa ki, nia ka saea maˈi ro ngwae kira doe
ˈi olofana, ka fata ˈuri fuadaroˈo, “Koroˈo ke
sasi akaˈu ana ro talangaˈi ngwae ana ofoˈa ki
fuana lekaˈa ˈuana fanoa ˈi Sesarea, faˈinia fiu
akwala ngwae fuana lekaˈa fafona hos ki, ma ro
talangaˈi ngwae ki neˈe kira dau ana sua ki, kira
ka sasi akaˈu fuana lekaˈa ana sikona agi rodo
saena rodo ˈi taˈena.
24 Kamu ke alua ti hos fuana sa Paul ˈiri ke taˈe
ˈi fafoni, ma kamu ke folo leˈa ˈafia, ma kamu ke
talaˈia siana sa Feliks na ngwae gwaungaˈi.”
25 ˈUnaˈeri na ngwae ˈinotoˈa ana ofoˈa ka
keresia naˈa alaˈanga fuana sa Feliks ka ˈuri,
26 “Nauˈa sa Kladius Lisias, nau ku kerekere
kwau fuamu ˈoe na ngwae ˈinotoˈa sa Feliks.
Nau ku alaˈa basi faˈi ˈoe.
27 Na Jiu ki kira daua naˈa ngwae neˈe, ma
kira ka karangi saungia. Kaidaˈi nau ku dao
toˈona nia na ngwae ˈi Rom, nau ku leka faˈinia
ngwae ana ofoˈa nau ki, kami ka laua niaˈa
faˈasida.
28 Ma osiˈana nau ku oga nai saiana tae neˈe
kira fai fafi nia ˈani, nau ku talaˈia siana na
fikutaˈi ngwae lokoˈi ru Jiu ki.
29 Sui nau ku dao toˈona noaˈa nia kasi sasia
goˈo ta ru neˈe bolo fuana kira ka saungia nama
kira ka alua saena luma ni lokafo. Na fai fafilana
kira sasi goˈo ˈada sulia na taki kira ki talada.
30 Ma kaidaˈi nau ku rongoa Jiu ki kira ˈolea
naˈa fuani oro fuana saungilana, nia neˈe nau ku
manata ˈuana kwatelana kwau siamu. Ma nau

ku faˈarongoa naˈa ngwae ki neˈe kira fai fafia
ˈiri kira ke matalangaˈinia ˈi naˈomu, osiˈana
ˈaeˈo naˈa neˈe na ngwae gwaungaˈi.”

31 Sui na ngwae ana ofoˈa ki kira ka sasi naˈa
sulia na tae neˈe ngwae ˈinotoˈa kira saea. Ma
kira ka talaˈia sa Paul ana faˈi rodo neˈeri leleka
kira ka dao ana fanoa ˈi Antipatris.
32 Ma ana ruana asoa, na ngwae ana ofoˈa ki
neˈe kira fali ˈani ˈaeda, kira ka oli ˈuana luma
kira ˈi Jerusalem. Ma na ngwae ana ofoˈa neˈe
kira leka fafona hos ki, kira ka daofaˈi liu faˈinia
sa Paul.
33 Kira talaˈia ka dao ana fanoa ˈi Sesarea, ma
kira ka kwatea naˈa kerekereˈa baera fuana sa
Feliks na ngwae gwaungaˈi, ma kira ka faˈasia
naˈa sa Paul siana.
34 Ana kaidaˈi neˈe ngwae gwaungaˈi neˈe nia
toˈomani na kerekereˈa neˈeri ka sui, nia ka
saefiloa sa Paul ˈuana na abaˈi kula ˈi faˈi neˈe
nia futa ana. Kaidaˈi nia dao toˈona nia leka maˈi
faˈasia Silisia,
35 nia ka fata ˈuri, “Nai baˈa rongo ˈoe ana
kaidaˈi ngwae neˈe kira fai fafiˈo ki kika ka dao
maˈi.” Sui nia ka kwatea na ngwae ana ofoˈa
nia ki kira ka folo leˈa ˈusia sa Paul saena luma
gwaroa neˈe sa Herod saungaˈinia.

24

Na Jiu ki kira fai fafia sa Paul ˈi naˈona sa Feliks

1 Buri ˈana lima asoa ki sui, sa Ananias na
ˈingataˈi fata abu ka leka ˈuana fanoa ˈi Sesarea
faˈinia ti ngwae faˈinaˈonaˈo ana Jiu ki, ma taˈi

ngwae satana sa Tertulus neˈe nia saiana na taki
ki. Kira leka maˈi ˈi naˈona sa Feliks na ngwae
gwaungaˈi, ma kira ka fai fafia sa Paul.
2 Sui kira ka saea maˈi sa Paul, ma sa Tertulus
ka talaˈae ana giosilana fuana sa Feliks ka
ˈuri, “Ngwae gwaungaˈi ˈae, na kwaitalaˈiˈanga
ˈoe ˈani liatoˈo ˈoko sasia kulu ka toˈo ana
aroaroˈanga sulia kala kaidaˈi tau. Ma neˈe ˈoko
sasia naˈa ru ˈoro leˈa faolu ki fuamiˈa ngwae Jiu
ki.
3 Ma kaimili taˈifau saeleˈa liu fuana ru neˈeri
ki, ma kami ka baˈatafe ˈoe liu.
4 Ma noaˈa nau kusi oga liu goˈo ngalilana
kaidaˈi keta ˈoe. Ma neˈe nau ku ganiˈo fasi
ˈiri ˈoko fafarongo basi maˈi fuana na alaˈanga
dokodoko kaimili neˈe nau ku kwatea.
5 Kaimili dao toˈona ngwae neˈe faˈasaetaˈa
na ngwae ki. Nia saiana ka sua ngalungalua na
Jiu ki saena magalia taˈifau, ma niaˈa ta ngwae
ˈaˈana logo ana fikutaˈi ngwae neˈe kira saeda
ˈani, ‘Nasarene ki.’
6-7 Ma nia ka iliili logo ˈuana na faˈasualana na
Luma Abu God. Kaidaˈi kami lisia ˈunaˈeri, kami
ka daua. Ma kami ka naia fuana matalangaˈilana
sulia na taki kami.*
8 ˈUnaˈeri sa Lisias ka kwatea fatalana fuana
sa tai faˈida neˈe ka toˈo ana ta kwaigiosiˈanga
kira ka leka maˈi siamu. Diˈia ˈoko saefiloa na
ngwae neˈe, ˈoke baˈa dao toˈona ˈamu talamu
na ru neˈe kami fai fafia ˈani ki niˈi mamana.”
9 Ma na Jiu ki logo neˈe kira tua ˈi neˈe, kira

* **24:6-7** Ti kerekereˈa ˈua ˈadoa verse 7, “bore ma sa Lisias, na ngwae ˈinotoˈa ana fuani oro ki, neˈe leka maˈi ma ka lau balubaluˈa ana faˈasi kaimili.”

saea na ru neˈe sa Tertulus ka saea nia mamana, ma kira ka alaˈa giosia logo sa Paul.

Fataˈa ni kwaisuˈusiˈanga sa Paul ˈi naˈona sa Feliks

10 ˈUnaˈeri na ngwae gwaungaˈi neˈe sa Feliks ka karumia sa Paul ˈiri ka alaˈa, ma sa Paul ka fata ˈuri, “Nau ku saiana ˈoko kwai matalangaˈi ˈi neˈe ka tau naˈa maˈi sulia faˈi ngali ˈoro ki, ma nau ku saeleˈa fuana na suˈusilaku ˈi naˈomu.
11 Nia ˈiri bolo ˈua faˈinia akwala ma ro asoa buri ˈana neˈe nau ku leka ˈuana ˈi Jerusalem fuana foˈongaˈa. Diˈia ˈoko saefiloa na ngwae ki, ˈoke baˈa tala dao ˈamu toˈona neˈe nau ku fata mamana.
12 Ma na Jiu ki noaˈa kasi dao goˈo toˈoku neˈe nau ku kwaingenge faˈinia ta ngwae saena Luma Abu God, nama kira kasi dao toˈoku neˈe nau ku alungaˈinia ti ngwae ˈi saena luma fuana foˈongaˈa nama ana ta kula saena fanoa ˈi Jerusalem.
13 Ma noaˈa kira kasi bolo goˈo fuana kwate-lana ta ru fuamu, ˈiri ˈoke faˈamamana na tae ki neˈe kira fai fafi nau ˈani.
14 Nau ku saea ru mamana fuamu: Nau ku foˈosia God ba koˈo kami ki, ˈani dauˈa sulia na ‘Tala ana Aofia’ neˈe ngwae neˈeri ki kira saea noaˈa kasi mamana. Ma nau ku faˈamamana ana ru ki taˈifau neˈe sa Moses ma na profet ki kira keresiˈi saena Kerekereˈa Abu.
15 Ma nau ku manata fitoˈo ana God diˈia logo kiraˈa, neˈe God ke baˈa taˈea na ngwae ki taˈifau faˈasia na maeˈa, na ngwae leˈa ki ma na ngwae taˈa ki logo.

16 Ma nia neˈe kwatea nau ku sasi ngangata
ˈuana sasilana na ru leˈa ki, fasi ˈiri noaˈa nau
kusi ˈeke laˈu ˈi maana God ma na ngwae ki.
17 “Ma buri ˈana nau ku leka faˈasia ˈi
Jerusalem sulia bara faˈi ngali, nau ku oli laˈu
maˈi ˈi neˈe fuana ngali maniˈa fuana Jiu ki ma
ˈuana kwaisuˈusiˈanga logo.
18 Ma ana kaidaˈi nau ku sasia na ru neˈeri,
neˈe kira ka lisi nau saena Luma Abu God
buri ˈana nau ku faˈasuia naˈa raoˈa ana
faˈasikasikaˈanga. Ma noaˈa goˈo ta fikutaˈi
ngwae faˈinau ana kaidaˈi neˈeri, ma ka noaˈa
goˈo ta ngaluˈa.
19 Bore ma ti Jiu faˈasia abaˈi kula ˈi Asia neˈe
kira tua neˈeri. Ma nia bolo faˈinia kira ka leka
logo maˈi ˈi naˈomu, ˈiri kira ke giosi nau diˈia
kira saiana ta ru neˈe nau ku sasia ka rora.
20 Ma na ngwae neˈe ki, kira saiana kaidaˈi kira
giosi nau ˈi naˈona na fikutaˈi ngwae lokoˈi ru
kami Jiu ki, noaˈa kasi dao goˈo toˈona ta ru neˈe
nau ku sasia ka rora.
21 Taˈi ru goˈo neˈe nau ku saea ˈi neˈeri,
sali neˈe ka faˈasaetaˈa ta bali ada neˈe ˈuri,
‘Kaumulu matalangaˈi nau ˈi taˈena, osiˈana na
faˈamamanaˈanga nau ana ngwae neˈe kira mae
naˈa ki, kira ke baˈa mauri laˈu.’ ”
22 Sui sa Feliks, ngwae neˈe sai leˈa naˈa
ana falafala sulia na Tala ana Aofia, nia ka
saea kira ka mango naˈa. Ma nia ka fata ˈuri,
“Kaidaˈi sa Lisias na ngwae ˈinotoˈa ana ngwae
ni ofoˈa ki ke dao maˈi, nai baˈa faˈasuia na
matalangaˈilamu.”
23 Ma nia ka saea fuana ngwae ana ofoˈa neˈe
tagi sulia sa Paul ˈiri nia kwate ka sakadolaˈa

fuana ana ti kaidaˈi, ma ka alaˈania na kwaima nia ki saiana kike maa toˈona, ma kike kwate ru goˈo ˈada fuana.

Sa Feliks faˈinia ˈafe nia kira sailinga fatalana sa Paul

24 Ma buri ˈana bara asoa sui, sa Feliks faˈinia ˈafe nia ˈi Drusila neˈe taˈi kini ˈi Jiu, kera ka kwaiudui ˈuana sa Paul ˈiri kera ke sailinga nia. Ma sa Paul ka fata sulia na faˈamamanaˈanga ana sa Jesus Christ.
25 Bore ma sa Paul ka fata logo sulia na ˈoloˈoloˈa, ma ka saea neˈe ngwae ki noaˈa kasi sasi sulia na kwaiogaiˈanga taˈa ana nonida ki, ma ka fata logo sulia faˈi asoa neˈe God ke baˈa matalangani na ngwae ki taˈifau. Ma kaidaˈi kera rongoa naˈa ru neˈeri ki, sa Feliks ka maˈu, ma ka fata ˈuri, “ˈOke leka naˈa kwau ˈamu. Nai baˈa saeˈo laˈu maˈi ana ta kaidaˈi matamata neˈe masikwaˈa fuamu.”
26 Ana kaidaˈi neˈeri logo, nia ka fia fasi sa Paul ka kwatea mani fuana. ˈUnaˈeri neˈe nia ka ˈidufaˈi kwate alaˈanga fuana ˈiri nia ka alaˈa faˈinia sulia kaidaˈi ˈoro ki.
27 Buri ˈana ro faˈi ngali ki sui, sa Porsius Festus ka leka maˈi ka talafuila sa Feliks na ngwae gwaungaˈi neˈeri. Bore ma osiˈana sa Feliks ka oga neˈe Jiu ki kira ka saeleˈa faˈinia, noaˈa nia kasi alaˈani sa Paul ka leka naˈa ˈana faˈasia saena luma ni lokafo.

25

Sa Paul gani ˈuana lekaˈa siana tatalafaˈa doe ˈi Rom

1 Ma na uulu asoa ki ˈi buri ˈana sa Festus ka
dao maˈi ka gwaungaˈi ana fanoa ˈi Sesarea, nia
ka leka ˈuana ˈi Jerusalem.
2 Ma na fata abu doe ki, ma na ngwae
faˈinaˈonaˈo Jiu ki, kira ka faˈarongo ˈani na ru
neˈe kira fai fafia ˈani sa Paul ki fuana sa Festus.
3 Ma kira ka ˈengoa sa Festus ˈiri nia ke kwatea
sa Paul ˈuana ˈi Jerusalem, osiˈana kira naia naˈa
fuana saungilana sulia tala.
4 Ma sa Festus ka olisi kira ka fata ˈuri, “Sa
Paul nia tua saena luma ni lokafo ˈi Sesarea. Ma
noaˈa kasi tau goˈo ma nai baˈa oli ˈaliˈali logo
ˈi neˈeri.
5 Diˈia nia sasia ta ru ka rora, kamu ke
kwatea ngwae faˈinaˈonaˈo kamu ki ˈiri kike
leka faˈinau ˈuana ˈi Sesarea ma kira ke alaˈa
giosia ˈi neˈeri.”

6 Sui sa Festus ka tua ˈi Jerusalem sulia ta
kwalu asoa nama ta akwala asoa laˈu, sui nia
ka oli ˈuana ˈi Sesarea. Aia, ma na asoa ˈi buri
ˈana, sa Festus ka leka ka tua ana kula ni kwai
matalangaˈinga, sui ka saea kira ka baˈea maˈi
sa Paul.
7 Ma ana kaidaˈi sa Paul nia dao, na Jiu ki neˈe
kira leka maˈi faˈasia ˈi Jerusalem, kira ka uu
kalia, ma kira ka fai fafia ˈani ru ˈoro taˈa liu ki
neˈe noaˈa kasi mamana goˈo.
8 Bore ma sa Paul ka fata ˈani suˈusilana,
“Noaˈa nau kusi sasia goˈo ta ru taˈa neˈe faˈalia
na taki kami Jiu ki, ma na Luma Abu God, nama
na tatalafaˈa doe ˈi Rom.”
9 Ma osiˈana sa Festus ka oga na Jiu ki kira ka
saeleˈa faˈinia, nia ka saefiloa sa Paul ka ˈuri,
“ˈOko oga ˈoke leka ˈuana ˈi Jerusalem, fasi ˈiri

nai matalangaˈi ˈoe ˈi neˈeri ˈani na ru neˈe kira saea suliˈo?”

10 Sui sa Paul ka olisia ka ˈuri, “Kula ni matalangaˈinga na tatalafaˈa doe ˈi Rom alua niniˈa nau ku uu naˈa ana. ˈI neˈe naˈa neˈe kula neˈe totolia matalangaˈilaku. Noaˈa nau kusi sasia goˈo ta ru rora fuana ngwae ˈi Jiu ki. Ma ˈoko sai leˈa naˈa ana taˈifau.

11 Diˈia nau ku ˈoia na taki ki ma ka totolia neˈe ˈoke matalangaˈi nau fuana maeˈa, noaˈa nau kusi gani ˈuana neˈe nai tafi faˈasia. Bore ma na alaˈanga kira ki neˈe kira fai fafi nau ˈani, noaˈa nia kasi mamana, ˈirai ma nia ˈafitaˈi goˈo fuana ta ngwae neˈe ka kwate nau fuada. Ma nau ku gani ˈuana lekaˈa siana tatalafaˈa doe ˈi Rom fuana matalangaˈilaku.”

12 ˈUnaˈeri sa Festus ka alaˈa faˈinia na ngwae ki neˈe kira ˈafia faˈinia kwai matalangaˈinga. Sui nia ka fata ˈuri fuana sa Paul, “Osiˈana ˈoko gani ˈuana lekaˈa siana na tatalafaˈa doe ˈi Rom, nia leˈa, ˈoke baˈa leka siana.”

Sa Paul nia alaˈa fuana sa Agripa faˈinia ˈi Bernis

13 Buri ˈana bara asoa sui, sa Agripa na tatalafaˈa faˈinia ngwaingwaena nia ˈi Bernis, kera ka dao ˈi Sesarea ˈiri kike maa toˈona sa Festus ma kika kwaloa.

14 Ana kaidaˈi kera tua ˈi Sesarea sulia bara asoa neˈeri, sa Festus ka faˈarongoa sa Agripa ˈani alaˈanga neˈe sulia sa Paul. Nia ka fata ˈuri, “Taˈi ngwae kira alua saena luma ni lokafo kaidaˈi neˈe sa Feliks nia gwaungaˈi maˈi mala kaidaˈi naisi dao ˈua.

15 Ma ana kaidaˈi nau ku leka kwau ˈuana
ˈi Jerusalem, na fata abu doe Jiu ki, ma na
ngwae faˈinaˈonaˈo kira ki, kika alaˈa giosia, ma
kira ka gani nau ˈiri nai matalangaˈinia fuana
saungilana.
16 Bore ma nau ku fata ˈuri fuada, ‘Noaˈa laˈu
na falafala kami ngwae ˈi Rom ki neˈe mike
matalangaˈinia ta ngwae ˈi naˈona neˈe nia fata
suˈusia ˈi maana na ngwae neˈe kira giosia ki.’
17 Ma kaidaˈi kira dao naˈa maˈi neˈe ˈi
Sesarea, nau ku likotaˈi ku tua fuana rongolada
ana kula fuana kwai matalangaˈinga ana ruana
asoa, ma nau ku saea maˈi ngwae ana ofoˈa ki
kira ka baˈea maˈi na ngwae neˈeri.
18 ˈUnaˈeri, na ngwae neˈe kira fai fafia ki kira
ka uu, ma noaˈa kira kasi fai fafia goˈo ˈani ti ru
taˈa neˈe nau ku fia fasi kira ke baˈa saea.
19 Ru neˈe kira olisuˈusuˈu naˈa fafia faˈinia
neˈe fadalana na foˈosilana God kira faˈinia taˈi
ngwae neˈe satana sa Jesus. Sa Jesus neˈeri nia
mae naˈa, bore ma sa Paul ka saea fasi nia mauri
laˈu.
20 Ma osiˈana noaˈa nau kusi saiana neˈe nau
ku malingaˈi faˈuta ana ru neˈe, nau ku saefiloa
sa Paul diˈia nia oga ka leka ˈuana ˈi Jerusalem
fuana nau ku matalangaˈinia ˈani na ru neˈe ki
ˈi neˈeri.
21 Bore ma sa Paul noaˈa kasi alafafia, ma ka
gani ˈuana tuaˈa saena luma ni lokafo, ma lekaˈa
siana na tatalafaˈa ˈi Rom fasi ˈiri niaˈa talana
neˈe ka faˈasaga. Nia neˈe, nau ku saea noaˈa
kira kasi lafua faˈasia saena luma ni lokafo,
leleka ka dao ana kaidaˈi neˈe totolia fuana
baˈelana siana na tatalafaˈa doe ˈi Rom.”
22 Sui sa Agripa ka fata ˈuri fuana sa Festus,

“Nau ku oga logo rongolana ngwae neˈana.”

Ma sa Festus ka olisia ka fata ˈuri, “ˈOke baˈa rongoa naˈa niaˈa rorodo.”

23 Ma ana faˈi asoa ˈi buri ˈana, sa Agripa faˈinia ˈi Bernis kera ka dao maˈi, ma kera ka ruˈufia maˈi na ifi ˈinotoˈa kera ki. Ma kera ka ruˈu saena luma faˈinia na ngwae ˈinotoˈa ana ofoˈa ki, ma na ngwae faˈinaˈonaˈo ki saena maˈe fanoa neˈeri. Sui sa Festus ka kwate alaˈanga ˈiri kike talaˈia maˈi sa Paul.

24 Ma sa Festus ka fata ˈuri, “Agripa na tatalafaˈa ˈae, faˈinia na ngwae neˈe kamu fiku maˈi ˈi neˈe ki, kamu lisia na ngwae neˈe satana sa Paul. Na Jiu neˈe kira tua ˈi neˈe Sesarea ki ma na Jiu neˈe kira tua ˈi Jerusalem ki, kira fai fafia niaˈa, ma kira ka ri kira ka gani nau ˈiri nai saungia ka mae.

25 Bore ma kaidaˈi nau ku saefiloa, noaˈa nau kusi dao goˈo toˈona ta tae neˈe nia sasia ka taˈa fuana kike saungia ka mae duˈungana. Bore ma nia ka gani ˈuana ˈiri ke leka siana ngwae tatalafaˈa doe kia ˈi Rom. Nia neˈe nau ku baˈea maˈi siana na ngwae tatalafaˈa doe ˈi Rom.

26 Bore ma noaˈa nau kusi toˈo ana ta ru talingaˈi neˈe nai kerekere sulia na roraˈa ngwae neˈe fuana na ngwae tatalafaˈa doe. Niniˈa nau ku talaˈia maˈi siamu ˈi taˈena kwala Agripa na ngwae tatalafaˈa, ˈiri muke kwaiˈafi aku fuana daoˈa toˈona ta ru mamana fuana keresilana.

27 Osiˈana noaˈa kasi leˈa fuana nau ku kwatea kwau ta ngwae neˈe tua saena lokafo fuana ngwae tatalafaˈa doe ˈi Rom, diˈia noaˈa naisi faˈataˈi madako ana manataˈanga ki neˈe kira giosia ˈani.”

26

Sa Paul suˈusia niaˈa ˈi naˈona sa Agripa

1 Sa Agripa ka fata ˈuri fuana sa Paul, “Nia bolo goˈo ˈana fuana ˈoko faˈarongo kaimili ˈania manatamu.”
Ma sa Paul ka taga na limana ka faˈataˈinia neˈe nia alaˈa, ma ka suˈusi nia ˈuri,
2 “Kwala Agripa na ngwae tatalafaˈa ˈae, nau ku saeleˈa goˈo ˈaku, osiˈana nau ku totolia nai faˈarongo ˈoe ˈani na suˈusilaku ˈani na ru neˈe Jiu ki kira fai fafi nau ˈania.
3 Nau ku saeleˈa ka tasa, osiˈana ˈoko sai leˈa ana falafala kia Jiu ki faˈinia na olisuˈusuˈunga kia ki. Ta neˈe nau ku gani ˈoe, fasi ˈiri ˈoke fafarongo nau basi faˈinia mabetauˈa.
4 “Ma na Jiu ki taˈifau kira saiana malitaku ˈita maˈi ana tiˈitiˈilaku. Kira ka saiana na maurilaku ˈi fanoa nau, ma buri ˈana laˈu ˈi neˈe ˈi Jerusalem.
5 Ma kira ka saiaku ka tau naˈa maˈi, ana etangilana nauˈa ta ngwae ana fiku taˈi ngwae neˈe kira faˈangasia naˈa foˈosilana God ˈani falafala Jiu ki. Ma kira saea na fiku taˈi ngwae neˈeri ˈani, ‘Farasi ki.’ Fuila kika leka maˈi ˈi neˈe ˈiri kike fata faˈamamana sulia ru neˈeri ki, diˈia kira maˈudi.
6 Ma niniˈa nau ku uu naˈa ˈi neˈe fuana na matalangaˈilaku, osiˈana nau ku kwaimasi naˈa ana ru neˈe God nia eta fataˈa ˈani fuana koˈo kia ki.
7 Ma nia naˈa neˈe ru ba na akwala ma ro fuuˈi ngwae kia ki kira kwaimasi ˈuana ngalilana, kaidaˈi kira foˈosia God sulia asoa ma na rodo. Kwala Agripa, osiˈana na fitoˈonga neˈe nau ku

kwaimasi naˈa ana neˈe ngwae ˈi Jiu ki kira ka
fai fafi nau!
8 Ma faˈuta neˈe ka ˈafitaˈi fuamuˈa ngwae ˈi
Jiu ki fuana faˈamamanaˈanga ana God neˈe nia
saiana taˈelana ngwae mae ki?
9 “Ma ˈi naˈo maˈi, nauˈa talaku nau ku
ngangata fuana nau ku sasia na ru ki taˈifau
neˈe totolia nau ku takalongaˈinia na fikutaˈi
ngwae neˈe kira faˈamamana ana sa Jesus ngwae
ˈi Nasaret.
10 Na ru neˈeri neˈe nau ku sasi ˈi Jerusalem.
Nau ku ngalia naˈa ngasingasiˈanga faˈasia na
fata abu doe ki, ma nau ku alua ngwae ˈoro God
ki saena luma ni lokafo. Ma ana kaidaˈi kira
matalangaˈinida fuana maelada, nau ku ala logo
fafia.
11 Ana kaidaˈi ˈoro ki, nau ku liu ku nangasida
saena luma fuana foˈongaˈa ki, ma nau ku ili
ˈuana suˈungaˈilada, fasi ˈiri kike danga ˈania
naˈa faˈamamanaˈanga kira ki. Ma osiˈana nau
ku saetaˈa liu fuada, nau ku leka logo ˈuana
fanoa matamata ki fuana faˈakaisilada.
12 “Ma duˈungana ru neˈeri, nau ku leka ˈuana
ˈi Damaskas. Nau ku ngalia na kerekereˈa ki
faˈasia na fata abu doe ki fuana daulana na
ngwae neˈe kira faˈamamana ana sa Jesus.
13 Kwala Agripa, kaidaˈi kami leka sulia tala
tofongana asoa, nau ku lisia na taˈi ngwasinasina
ˈanga neˈe rara ka liufia na madakolana sina,
ma nia rara maˈi faˈasia saena mamanga ka leka
kalikali nau faˈinia na ngwae neˈe kami leka ki.
14 Ma kaimili taˈifau goˈo neˈe kami ˈasi ˈi ano,
ma nau ku rongoa taˈi lingalingaˈi ru ka fata
ˈuri fuaku ˈani alaˈanga ngwae Jiu, ‘Saul, Saul!

Faˈuta neˈe ˈoko faˈakaisi nau? ˈOko nonifii ana kaidaˈi ˈoko tataˈe sauli nau, diˈia na buluka nia nonifii kaidaˈi neˈe nia bulia maana sua ana na ngwae neˈe ka talaˈia.’

15 Ma nau ku fata ˈuri fuana, ‘Araˈi ˈae, ˈaeˈo sa tai niniˈa?’ Ma na Aofia ka fata ˈuri, ‘Nauˈa sa Jesus, na ngwae neˈe ˈoko faˈakaisia.

16 Tataˈe naˈa. Nau ku faˈataˈi fuamu, ma nau ku fili ˈoe, fasi ˈiri ˈoke rao fuaku. Ma ˈoko faˈarongoa ngwae ki laˈu ˈani na ru neˈe ˈoko lisiˈi aku ki ˈi taˈena, ma ti ru laˈu neˈe nai baˈa faˈataˈinia fuamu.

17 Nau ku asungaˈiniˈo siana na ngwae ˈi Israel ki, ma na ngwae neˈe noaˈa laˈu Jiu ki, ma nau ku tagi suliˈo fasi ˈiri noaˈa kira kasi saungiˈo.

18 Nau ku asungaˈiniˈo fuada fasi ˈiri ˈoko bulasida faˈasia na rorodoˈa ˈuana madakolaˈa, faˈasia na ngasingasiˈanga sa Saetan ˈuana God. Ma God ke baˈa rufuanata ana taˈangaˈa kira ki. Duˈungana kira faˈamamana aku, God ke baˈa alu kira na ngwae nia ki faˈinia na ngwae ki taˈifau neˈe God nia filida.’

19 “Aia, kwala Agripa na ngwae tatalafaˈa ˈae, nau ku roˈo naˈa sulia na faˈataˈinga ba nau ku lisia faˈasia ˈi langi.

20 Etana nau ku leka ˈi Damaskas, sui ˈi Jerusalem, ma ˈafutana ˈi Israel taˈifau, sui siana na ngwae neˈe noaˈa laˈu Jiu ki, nau ku faˈarongo ˈani ˈiri kira ka kakari alifaˈi faˈasia taˈangaˈa kira ki, ma kira ka abula ˈuana God ma fuana sasilana na ru leˈa ki ˈiri ke faˈataˈinia kira kakari alifaˈi mamana.

21 Ma duˈungana na ru neˈeri, na Jiu ki kira ka dau nau kaidaˈi nau ku tua saena Luma Abu

God, ma kira ka iliili ˈuana saungilaku.
22 Bore ma ka leka maˈi ka dao ana faˈi asoa
ˈi taˈena, God naˈa neˈe nia ˈafi nau. Ma nau
ku faˈarongoa na ngwae ki taˈifau, fuana ngwae
tiˈitiˈi ki, ma ngwae ˈinotoˈa ki logo. Ma na ru
neˈe nau ku saeˈe ki, niˈi logo ba na profet ki ma
sa Moses kira saea ke baˈa dao maˈi.
23 Kira saea na ngwae filia God ke baˈa nonifii
ma ka mae, ma niaˈa logo na ngwae etaeta ke
tataˈe faˈasia na maeˈa, fasi ˈiri nia ke faˈarongo
ˈani madakolana mauriˈa firi fuana ngwae Jiu ki
ˈi naˈo, ma fuana ngwae neˈe noaˈa laˈu Jiu ki
logo.”

24 Ma kaidaˈi sa Paul ka alaˈa ˈua suli nia
ˈunaˈeri, sa Festus ka ri fuana ka ˈuri, “Paul
ˈae, ˈoko boleboleˈa lala neˈana kwa! Na sai ˈi
ruˈanga doe ˈoe neˈe faˈabaniˈo.”

25 Ma sa Paul ka olisia ka ˈuri, “Ngwae
gwaungaˈi ˈae, noaˈa nau kusi boleboleˈa laˈu
niniˈa! Na alaˈanga niniˈa nau ku saeˈe ki niˈi
mamana ma ka saga taˈifau.
26 Nau ku saiana nai fata noniraˈa goˈo ˈaku
fuana sa Agripa na ngwae tatalafaˈa, osiˈana nia
sai goˈo ˈana ana na ru neˈe ki. Nia ka rongo
sulia na ru neˈe ki taˈifau neˈe fuli ana sa Jesus,
osiˈana ru neˈe fuli ana sa Jesus ki noaˈa ˈiri fuli
laˈu ana ta kula ago.
27 Aia, Agripa na ngwae tatalafaˈa ˈae, ˈuri ma
ˈoko faˈamamana na alaˈanga profet ki? Nau ku
saiana ˈoko faˈamamana ani.”

28 Sui sa Agripa na ngwae tatalafaˈa ka fata
ˈuri fuana sa Paul, “Ana kala kaidaˈi dokodoko

ˈunaˈeri goˈo neˈe, ˈoko fia fasi ˈoke baˈa kwatea
nai faˈamamana ana sa Jesus na Christ?”
29 Sa Paul ka olisia ka ˈuri, “Sui bore ˈana
kaidaˈi dokodoko, nama na kaidaˈi ka tau, nau
ku foˈo fuamu ma fuana ngwae ki taˈifau neˈe
kira tua ˈi neˈe ma kira ka fafarongo nau taˈena,
fasi ˈiri muke diˈia logo nauˈa. Fadalana neˈe,
kamu ke faˈamamana ana sa Jesus Christ, bore
ma noaˈa nau kusi oga neˈe muke tua saena luma
ni lokafo diˈia nauˈa.”
30 Sui na ngwae tatalafaˈa, ma ˈi Bernis, faˈinia
sa Festus na ngwae gwaungaˈi, ma na ngwae ki
taˈifau neˈe kira tua faˈinida, kira ka tataˈe, ma
kira ka leka naˈa ˈada.
31 Ma ana kaidaˈi kira leka naˈa kwau ˈada,
kira ka fata ˈuri fuada kwailiu, “Na ngwae neˈe
noaˈa kasi sasia goˈo ta ru neˈe bolo fuana nia
ka maelia nama kira ka alu nia saena luma ni
lokafo.”
32 Ma sa Agripa ka fata ˈuri fuana sa Festus,
“Na ngwae neˈe totolia ˈoke logea naˈa, diˈia
noaˈa nia kasi gani ˈuana na lekaˈa siana na
ngwae tatalafaˈa doe ˈi Rom.”

27

Sa Festus kwate sa Paul ka leka ˈuana ˈi Rom

1 Ma kira manata ˈuana ˈiri kami ke toˈofolo
naˈa ˈuana ˈi Rom saena abaˈi kula ˈi Itali. Kira
ka kwatea sa Paul faˈinia ti ngwae neˈe kira
firiˈida ki, fuana sa Julius na ngwae ˈinotoˈa na
ngwae ana ofoˈa ki ˈi Rom neˈe kira saea ˈani
“Ngwae ana ofoˈa na ngwae tatalafaˈa doe.”
2 Sui kami ka raˈe saena faka faˈasia na fanoa
ˈi Adramitium, neˈe sasi akaˈu fuana lekaˈa

ˈuana loboa ki kalia abaˈi kula ˈi Asia. Ma sa
Aristakus, na ngwae ˈi Tesalonika saena abaˈi
kula ˈi Masedonia, ka leka logo faˈi kaimili. Ma
kaimili leka naˈa faˈasia fanoa ˈi Siseria.
3 Ma faˈi asoa buri ˈana, kami ka dao naˈa ana
fanoa ˈi Saedon. Ma sa Julius ka saeleˈa faˈinia
sa Paul, ma ka alaˈania ka leka fuana lisilana
kwaima nia ki ˈiri kira ke kwatea tae ki neˈe nia
boˈoboˈo ˈuana.
4 Sui kami ka leka faˈasia ˈi neˈeri, ma kami ka
liu nunufana bubunga ˈi Saeprus, osiˈana na iru
nia tataˈe maˈi ˈi naˈona faka.
5 Sui kami ka toˈofolo naˈa ana na loboa neˈe
karangia abaˈi kula ˈi Silisia ma ˈi Pamfilia ki,
ma kami ka leka maˈi ˈuana ˈi Mira, fanoa doe
saena abaˈi kula ˈi Lisia.
6 ˈUnaˈeri sa Julius, na ngwae ˈinotoˈa ana
ofoˈa neˈeri, ka dao toˈona na faka faˈasia ˈi
Aleksandria neˈe ke baˈa leka ˈuana ˈi Itali, ma
nia ka alu kaimili saena faka neˈeri.
7 Sui kami ka sarafaˈinia liu lekaˈa sulia bara
asoa, ma kami ka dao toˈona ˈafitaˈiˈanga doe
ana lekaˈa ana asoa neˈeri ki, sui leka maˈi kami
ka dao bolo faˈinia fanoa ˈi Kinidus. Ma noaˈa
kami kasi leka naˈa ana bali neˈeri, osiˈana na
iru raˈe maˈi ˈusi kaimili. Ma kami ka gali ana
ngongora ˈi Salmone, ma kami ka liu ˈi nunufana
bubunga ˈi Krit.
8 Sui kami ka usuli toli maˈi ma ka ˈafitaˈi
tiˈitiˈi, kami ka dao ana lauˈua kira saea ˈani
Lauˈua Leˈa, neˈe noaˈa kasi tau goˈo faˈasia
maˈe fanoa ˈi Lasea.
9 Na asoa ˈoro ki neˈe sui naˈa ˈi neˈeri, osiˈana
kami loloselo saulia na iru naˈa ana kaidaˈi
neˈeri. Kaidaˈi neˈeri logo faˈi asoa doe kira Jiu
ki fuana manata logelana taˈangaˈa ki liu ka sui

naˈa, ma kaidaˈi fuana kauburu ka talaˈae naˈa, ma ka ˈafitaˈi naˈa fuana kami ka daofaˈi liu ana lekaˈa, ˈasu ˈubani na faka kata kuru ana kaidaˈi neˈe iru nia doe. Nia neˈe, sa Paul ka fata ˈuri fuada,

10 “Reala kwa, nau ku lisia ana lekaˈa neˈe kulu faˈasia ˈi neˈe ke baˈa ˈafitaˈi liu, ma na asi ke baˈa faˈalia na faka neˈe faˈinia na ru neˈe ki ˈi saena. Ma ti ngwae akulu kike baˈa mae logo.”

11 Bore ma na ngwae ˈinotoˈa ana ngwae ana ofoˈa ki ka faˈamamana lala ana ngwae neˈe ˈaˈana fuana faka faˈinia na ngwae neˈe nia toˈo ana faka neˈeri kera saea. Ma noaˈa nia kasi faˈamamana ana fatalana sa Paul.

12 Ma na lauˈua neˈe kami dau ana noaˈa kasi leˈa fuana dauˈa ana kaidaˈi ana unuˈi gwariˈa. Nia neˈe, ˈorolana ngwae kira ka oga ˈada lekaˈa laˈu ˈi asi fasi ˈiri kami ka dao ˈi Finiks, diˈia nia talangwaraˈu, fasi ˈiri kami ke mamalo ˈi neˈeri ana kaidaˈi ana unuˈi gwariˈa. Osiˈana ˈi Finiks neˈe na lauˈua ana bubunga ˈi Krit neˈe ago faˈasia na iru ana kaidaˈi neˈeri.

Na kauburu dao saena asi

13 Aia, ma ana kaidaˈi neˈe iru nia talaˈae ka ufi maˈi ˈi gwauna bubunga, ma na ngwae ki kira fia fasi kira totolia fuana sasilana na ru neˈe kira oga. Nia neˈe, kira ka lafua na gwalu saena faka, kira ka talaˈae lekaˈa naˈa usulia na nununa na bubunga ˈi Krit.

14 Ma noaˈa kasi tau goˈo, na iru doe neˈe kira saea ˈani, “Ara Toli” ka kwaˈi, ma ka lala ufiufi naˈa maˈi fafona tolo ma ka susu naˈa.

15 Ma ka toˈea naˈa faka, ma ka ˈafitaˈi liu fuana sagalana sulia na iru, ma kami ka maruku

naˈa ma mika alaˈania naˈa faka ˈiri na iru ka babalangaˈi nia naˈa ˈana faˈasia ˈi Krit.
16 ˈIu, ma kaidaˈi kami liu kwau nununa bubunga ˈi Kauda, kira lafua baru saena faka, sui bore ˈana nia ka ˈafitaˈi.
17 Ma kira ka lobi faˈangasia logo faka ˈasu ˈubani nia kata foga. Ma kira ka faˈakosoa na ˈaba selo doe neˈe kira loloselo ˈani ˈiri na iru ka ufi babalangaˈinia naˈa faka neˈe ˈania, osiˈana kira maˈu ara kata sarangaˈinida ˈi ˈaˈe one karangia ˈi Libia.
18 Sui na iru ka iru talau goˈo ˈana ka doe liu, ma ana ruana asoa, kira ka ˈui ˈania ti ludaˈa faˈasia saena faka.
19 Ma ana faˈi asoa ˈi buri, kira ka ˈui ˈania ti ru laˈu ana faka saena asi.
20 Sulia faˈi asoa ˈoro ki neˈe noaˈa kami kasi lisia naˈa sina nama ta faˈi bulubulu bore, ma na iru ka ngasingasiˈa liu. Sui kaimili ka fia fasi noaˈa kami kasi mauri naˈa.
21 Bore ma sulia kala kaidaˈi tau naˈa, na ngwae ki noaˈa kira kasi ˈania ta fanga, sa Paul ka tataˈe ka uu ˈi naˈoda, ma ka fata ˈuri, “Reala kwa, faˈuta neˈe noaˈa kamu kasi roˈo goˈo sulia na ru ba nau ku saea fuaumulu, noaˈa kulu kasi leka faˈasia ˈi Krit? Diˈia kaumulu roˈo sulia na fatalaku, noaˈa kulu kasi dao goˈo toˈona na ˈafitaˈiˈanga neˈe.
22 Bore ma kaidaˈi neˈe, nau ku saea naˈa fuaumulu noaˈa kamu kasi maˈu! Osiˈana noaˈa ta ngwae aumulu kasi mae, taˈifilia na faka neˈe goˈo neˈe ke baˈa taˈa.
23 Nau ku saiana ru neˈeri ki, osiˈana ana faˈi rodo ba sui kwau na ˈainsel God, neˈe nau ku tua fuana ma nau ku foˈosia, nia leka maˈi siaku.

24 Ma nia ka fata ˈuri, ‘Paul ˈae, noaˈa ˈoe
kosi maˈu! Duˈungana ˈoke baˈa uu ˈi naˈona
na ngwae tatalafaˈa doe ˈi Rom. Ma God ke
baˈa ˈafia na ngwae neˈe kira leka faˈiniˈo ki ˈiri
noaˈa kira kasi mae, osiˈana na kwaiˈofeˈanga
nia fuamu.’
25 Ta neˈe ngwae ki, noaˈa kamu kasi maˈu!
Sulia nau ku fitoˈo naˈa ana God ke baˈa sasi
ˈunaˈeri naˈa diˈia ba na ˈainsel nia saea fuaku.
26 Bore ma na asi ke baˈa olongaˈi kulu ana ta
taˈi bubunga laˈu.”
27 Ma na kauburu ka kwaˈi kaimili naˈa saena
asi neˈeri sulia akwala ma fai faˈi rodo, na iru ka
ufi saulungaˈinia naˈa faka saena kula ˈato naˈa
ana asi Mediterenia. Ma ka bolo naˈa faˈinia
tofongana na rodo, na ngwae neˈe kira rao saena
faka kira ka fia fasi kaimili karangi dao naˈa ˈi
sara.
28 Kaidaˈi kira manata ˈunaˈeri, kira ngalia
naˈa kwalo neˈe kira firiˈia na fau kulu maana,
kira ka ˈui ˈania saena asi ˈuana ˈoitoˈolana kula
neˈeri fuana kira ka saiana neˈe nia dao karangia
naˈa ˈi sara. Ma kaidaˈi kira ˈoitoˈo ana ˈani kula
neˈeri, nia ˈato ka bolo faˈinia ro akwala tafanga
ki. Sui noaˈa kasi tau, kira ka ˈui laˈu ˈani kwalo
neˈeri, ma kira dao toˈona kula neˈeri akwala ma
lima tafanga ki naˈa ana ˈatolana.
29 Ana kaidaˈi kira dao toˈona ˈunaˈeri, kira ka
maˈu ˈasu ˈubani na faka kata raˈe ˈi fafona ta
fau. Nia neˈe kira ka ˈui ˈania fai gwalu ki faˈasia
burina na faka, ma kira ka foˈo naˈa ˈuana na
dangi.
30 Ma ana kaidaˈi neˈeri, na ngwae neˈe kira
rao saena faka ki, kira oga kike tafi faˈasia na
faka, kira ka faˈakosoa naˈa baru saena na asi,

kira ka soke fasi kira leka fuana kike ˈui ˈania laˈu ti gwalu faˈasia ˈi maana na faka.
31 Ma sa Paul ka fata ˈuri fuana ngwae ana ofoˈa ki faˈinia na ngwae ˈinotoˈa kira, “Diˈia na ngwae rao neˈe ki noaˈa kira kasi tua saena faka, noaˈa kamu kasi mauri.”
32 Kaidaˈi ngwae ana ofoˈa ki kira rongoa, kira ka siki muusia naˈa kwalo ana baru faˈasia na faka fasi ˈiri ka leka naˈa ˈana.
33 Kaidaˈi nia karangi ka dangi naˈa, sa Paul ka ˈengo kira ˈiri kika ˈania ta fanga nia ka fata ˈuri, “Na akwala ma fai asoa ki neˈe sui naˈa kwau kamu ka tua kwaimasi ma noaˈa kamu kasi ˈania ta ru.
34 Ma nau ku gani kaumulu naˈa, muke ˈani ti fanga, fasi ˈiri muke ngasingasiˈa ˈasu ˈubani kamu kata mae. Ma nau ku saea fuamuˈa neˈe noaˈa kamu kasi nonifii goˈo sui bore ˈana na kauburu neˈe ka kwai kulu.”
35 Buri ˈana nia saea ru neˈeri, sa Paul ka ngalia na beret, ma ka baˈatafea God ˈi naˈoda, sui ka ngiia, ma ka ˈania.
36 Kaidaˈi kira lisia naˈa, kira ka falataliˈa ma manatada fiˈi tua nene, ma kira fiˈi fanga.
37 Kaimili ro talangaˈi ma fiu akwala ma ono ngwae ki neˈe kami tua saena faka.
38 Ma ˈi buri ˈana ngwae ki taˈifau kira fanga kika abusu naˈa, kira ka ˈui ˈania laˈu na ludaˈa ki taˈifau neˈe kira saea ˈani witi ki saena asi, fasi ˈiri neˈe faka ka sasala.

Na faka raˈe naˈa ˈi sara

39 Ana kaidaˈi nia dangi naˈa maˈi, na ngwae neˈe kira rao saena faka noaˈa kira kasi lia saiana ˈi faˈi neˈe kira dao ana. Kira lisia na

lauˈua ana busu one, ma kira ka manata diˈia
ka talangwaraˈu kira ka leka ˈani faka ˈuana na
busu one neˈeri.
40 Ma kira ka siki muusia naˈa gwalu ki, kira
ka kanusua ˈada saena asi. Ma ana kaidaˈi neˈeri
logo, kira ka logea naˈa kwalo neˈe kira firi fafia
ˈani na fote ni faˈasagalana na faka. Sui kira
ka taga naˈa ˈaba selo ni loloseloˈanga ˈi maana
faka, ˈiri na iru ke ufi ma ke laetaˈinia na faka
ˈuana ˈi sara.
41 Aia, ana kaidaˈi kira sasi ˈua faˈinia na ru
neˈeri ki, na faka neˈe ka olongaˈinia naˈa ˈi
fafona na busu one fafona mai, ma na maana
faka ka raˈe naˈa ˈi sara ˈana ˈunaˈeri, ma na
burina faka ka madiko naˈa ana nafo.
42 ˈIu, ma ana kaidaˈi neˈeri, na ngwae ana
ofoˈa ki kira ka lokoa naˈa saungilana ngwae
neˈe kira firi fafida ki, ˈasu ˈubani ti ngwae ada
kira kata ˈaranga ˈi sara, ma kira ka tafi.
43 Ma osiˈana na ngwae ˈinotoˈa ana ngwae
ana ofoˈa ki nia oga ka faˈamauria sa Paul, nia
ka fata luida noaˈa kira kasi sasia ru neˈeri, ma
nia ka saea kira ka logeda, ma ka saea logo fuana
na ngwae neˈe kira saiana ˈarangaˈanga ki kira
ka lofo saena asi, fasi ˈiri kira ke ˈaranga ˈi sara
ˈi naˈo.
44 Ma bali ana ngwae kira ka ˈisi kwau ˈi buri,
nia ka saea kira ke dau kwau ana reba ˈai ki
neˈe madiko ana faka ˈiri kira ke ˈaranga kwau
ˈi fafoni. Aia, kami sasi ˈunaˈeri neˈe kwate ma
kami ka mauri, ma kami ka dao ˈi sara.

28

ˈI Malta

1 Ma kaidaˈi kami dao naˈa ˈi sara, kami fiˈi
dao toˈona na bubunga neˈe kami dao ana kira
saea ˈani ˈi Malta.
2 Na ngwae ˈi neˈeri ki, kira kwaima liu
fuaimili. Ma ana kaidaˈi neˈeri logo neˈe na uta
toˈo, ma ka gwari liu, ma kira ka fiku maana
mafula, ma kika kwalo kami taˈifau.
3 Ma ana kaidaˈi sa Paul ka gonia na fofo
rara ˈai ˈuana alulana saena mafula, taˈi faˈi
malo ka ruˈu maˈi faˈasia na fofo rara ˈai neˈeri
ki osiˈana na ˈakoˈakolana mafula, ma ka ˈala
tatara ana limana sa Paul, ma ka noaˈa kasi
karasu.
4 Kaidaˈi ngwae ana fanoa neˈeri kira lisia
na faˈi malo neˈe nia dau tatara ana limana sa
Paul, kira ka fata fuada kwailiu, “Na ngwae neˈe,
ngwae sau ngwae niniˈa, ma na god neˈe satana
‘Duˈunga’ ma noaˈa nia kasi oga nia ka mauri,
sui bore ˈana nia ka mauri maˈi faˈasia saena
asi.”
5 Bore ma sa Paul ka nangataˈinia na malo neˈe
dau tatara ana limana ˈuana saena mafula, ma
noaˈa ta ru kasi sasia goˈo.
6 Ma kira ka lialia fasi limana sa Paul kata ubu,
ma noaˈa kasi ˈasia likotaˈi goˈo ˈi ano, ma ka
mae. Sui kaidaˈi kira kwaimasi ka tau, ma noaˈa
ta ru kasi sasia, kira ka rokisia manatada kira ka
ˈuri, “Na ngwae neˈe, nia ta god!”
7 Ma na kula neˈeri noaˈa kasi tau goˈo faˈasia
na ano sa Publius na ngwae gwaungaˈi ana
bubunga neˈeri. Nia ka kwalo leˈa liu aimili, ma
kami ka tua faˈinia sulia uulu asoa ki.
8 Ma ana kaidaˈi neˈeri, na maˈa sa Publius ka
mataˈi ˈani ˈakoˈakoˈanga, ma nia ka laetaˈinia
ˈabu. Ma sa Paul ka ruˈu siana saena agi luma

nia, ma ka foˈo, ma ka alua limana fafia, ma nia
ka ˈakwa naˈa.
9 Kaidaˈi neˈe ngwae ki kira lisia na ru neˈeri,
na ngwae mataˈi ki taˈifau saena bubunga neˈe,
kira ka leka logo maˈi siana sa Paul, ma nia ka
gurada.
10 Na ngwae ki kira ka kwatea naˈa ru ˈoro
ki fuaimili. Ma kaidaˈi kami sasi akaˈu ˈuana
lekaˈa saena faka, kira ka alua naˈa na ru ˈoro
neˈe kami boˈoboˈo ˈuani ki fuana lekaˈa kami.

Faˈasia ˈi Malta kira ka leka ˈuana ˈi Rom

11 Buri ˈana uulu madamo ki sui naˈa, kami
ka leka saena faka neˈe ˈita maˈi faˈasia ˈi
Aleksandria. Ro gwari ˈai kala ki neˈe kira saea
ˈani sa Kasto ma sa Polaks neˈe kira ˈinia ˈi
maana na faka neˈeri. Na faka neˈe nia tua logo
ˈi Malta ana kaidaˈi ana unuˈi gwariˈa.
12 Ma kami ka dao ana fanoa ˈi Sirakus, ma
kami ka tua ˈi neˈeri sulia uulu asoa ki.
13 Ma ˈita ˈi neˈeri, kami ka leka mika dao ˈi
Regium. Faˈi asoa ˈi buri ˈana, na iru ka iru
ˈalaˈa maˈi, ma ro asoa ki sui kami ka dao ana
maˈe fanoa ˈi Puteoli.
14 Kami ka dao toˈona ti ngwae neˈe kira
faˈamamana ana sa Jesus kira tua ˈi neˈeri, ma
kira ka gani kaimili ˈiri mike tua faˈinida sulia
ta fiu asoa. Sui, kami fiˈi leka ˈuana ˈi Rom sulia
tala ˈi tolo.
15 Ma ti ngwae neˈe kira faˈamamana neˈe kira
tua ˈi Rom, kira rongoa kami dao naˈa, kira ka
leka maˈi maˈakwali kaimili ana ro maˈe fanoa
neˈe kira saea ˈani “Usiˈa ˈi Apius” ma “Uulu
Luma fuana Ngwae Kwaita ki.” Ma kaidaˈi sa

Paul ka lisida, nia ka baˈatafea God, ma nia ka falataliˈa ma manatana ka babatoˈo.

ˈI Rom

16 Kaidaˈi kami dao ˈi Rom, kira ka alaˈania sa Paul ka tua ˈana taˈifilia saena luma faˈinia taˈi ngwae ana ofoˈa ˈiri ka folo ˈusia.

17 Kami dao mika tua naˈa sulia uulu asoa ki sui, sa Paul ka saea maˈi na ngwae faˈinaˈonaˈo Jiu ki neˈe kira tua ˈi Rom fuana na alaˈanga fikuˈa. Kaidaˈi kira fiku maˈi ka sui, nia ka fata ˈuri fuada, “Ngwaefuta nau kina ngwae ana ˈi Jiu, noaˈa nau kusi sasia goˈo ta ru taˈa fuana ngwae kulu ki, ma noaˈa nau kusi faˈalia goˈo na falafala kia ki neˈe kulu ngalia faˈasia na koˈo kia ki. Ma faˈinaˈonaˈo Jiu ki firiˈi nau ˈi Jerusalem, ma kira ka kwate nau fuana ngwae ˈi Rom ki.

18 Ma kaidaˈi na ngwae Rom ki kira saefilo nau, kira ka oga logelaku faˈasia saena luma ni lokafo, osiˈana noaˈa kira kasi dao goˈo toˈona ta roraˈa neˈe nau ku sasia ka bolo fuana nau ku mae duˈungana.

19 Bore ma kaidaˈi na Jiu ˈi neˈeri ki kira lokoa noaˈa kira kasi alafafia, nau ku gani ˈuana lekaˈa siana na ngwae tatalafaˈa doe ˈi Rom. Noaˈa nau kusi leka laˈu maˈi ˈi neˈe, ˈiri nai giosia na ngwae kia ki ˈani ta ru.

20 Nia neˈe, nau ku sae kaumulu maˈi, ˈiri nau ku lisi kaumulu, ma nau ku alaˈa faˈi kaumulu. Osiˈana kira firiˈi nau ˈani kwalo sene neˈe duˈungana nau ku faˈamamana ana ngwae neˈe na ngwae ˈi Israel ki kira kwaimasi ana ˈani fitoˈonga, nia dao naˈa.”

21 Sui na Jiu neˈeri ki kira ka olisia sa Paul kika
ˈuri, “Noaˈa ta kerekereˈa kasi dao goˈo aimili
suliˈo faˈasia ˈi Judea, nama ta ngwae ana ngwae
asina kia ki neˈe kira leka maˈi faˈasia ˈi neˈeri
faˈinia ta faˈarongoˈanga ma noaˈa kira kasi saea
nama ta ru taˈa suliˈo.
22 Bore ma kaimili oga rongolana na man-
atamu osiˈana kami saiana saena fanoa ki taˈifau
na ngwae ki kira fata ˈeˈe lala sulia na ngwae
faˈamamana neˈe ˈoko ˈado fiku faˈinida.”
23 Ma kira ka ˈolea naˈa asoa faˈinia sa Paul,
ma na ngwae ˈoro ki kira ka leka maˈi ana
asoa neˈeri ˈuana kula neˈe sa Paul nia tua ana.
Ma nia talaˈae ˈofodangi leleka ka rodo, nia
faˈamanata, ma ka kwatea naˈa alaˈanga sulia
na mauriˈa neˈe God ke gwaungaˈi fafia fuada.
Ma nia ka iliili ˈuana rokisilana manatada sulia
sa Jesus neˈe ngwae filia God neˈe niˈi saena na
taki sa Moses ki faˈinia na kerekereˈa na profet
ki.
24 Ma ti ngwae ada, kira ka faˈamamana sulia
na fatalana, bore ma ti ai ada noaˈa kira kasi
faˈamamana.
25 Ta neˈe kaidaˈi kira leka naˈa ˈada, kira ka
olisuˈusuˈu safitada kwailiu buri ˈana sa Paul nia
saea alaˈanga ˈisi neˈe, “Na Anoˈi ru Abu ka fata
leˈa liu ana profet Aesea fuana koˈo kamu ki,
26 ba ka ˈuri,

‘Aesea leka, ˈoko saea fuana ngwae nau ki ko
ˈuri: Kamu ke fafarongo, ma muke fa-
farongo, bore ma noaˈa kamu kasi saiana
faˈarongoˈa God.

Ma kamu ke lia, ma muke lia, bore ma
noaˈa kamu kasi lisia tae neˈe God sasia
fuamuˈa.

27 Osiˈana neˈe manatamuˈa nia oˈeoˈela, ma
muke bokota na alingamuˈa, ma muke
bokota logo na maamuˈa.
ˈAsu ˈubani maamuˈa kata lisia, nama
alingamuˈa kata rongoa, ma na
manatamuˈa kata malingaˈinia fatalana
God, ma muka faˈitaˈi maˈi ˈuana ma nia
ka gura kamu.’ ”✡

28-29 Sui sa Paul ka faˈasuia laˈu na fatalana ka
ˈuri, “Nau ku oga muke saiana neˈe na mauriˈa
neˈe God ke kwatea, niaˈa logo fuana na ngwae
neˈe noaˈa laˈu Jiu ki. Kiraˈa bore kike toˈo logo
ana!”
30 Ma sa Paul ka tua sulia ro faˈi ngali laˈulaˈu
ki ana luma neˈe nia folia. Ma ana luma neˈeri,
nia ka kwaloa na ngwae neˈe kira leka maˈi siana
ki fuana lisilana.
31 Ma nia ka faˈatalo ˈania na ˈInotoˈanga God,
ma ka faˈamanata sulia na Aofia sa Jesus Christ
ˈani fata noniraˈanga, ma noaˈa ta ngwae kasi
luia faˈasia faˈataloˈanga.

✡ **28:27** Aesea 6:9-10

Fau Alanga'inga Faolu Ana Ala'anga Kwara'ae

The New Testament and Genesis in the Kwara'ae language of the Solomon Islands

Niu Testament na Stat long langguis Kwara'ae

copyright © 2003 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Kwara'ae

Translation by: SITAG

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-No Derivatives license 4.0.
You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2017-11-14

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 1 Oct 2024 from source files dated 31 Aug 2023
100e8c4b-3c10-5adf-8b7e-9b5cdcfb9b38